

Ε ΧΟΡΙΑΤΗΣ Ο ΚΕΦΑΛΩΝΙΤΗΣ

340

335

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ
ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ.

Ο θερασμός πολύς ει δε εργάται άλλοι.

Εύρισκεται εν Αθήναις εις τὸ βιβλιοπωλεῖον
τοῦ Κ. Παυλῆ.

Τιμᾶται λεπ. Λ. 50.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ.

Ὀδῶς Ἀθηνᾶς ὄπισθεν τοῦ Γενικοῦ Ταχυδρομείου.

1850.

222

300

AKADHMIA

ΑΘΗΝΑΝ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Γνωρίζω πῶς αὐτὸ, ὅπου γράφω δὲν θὰ εὐχαριστήσῃ, μὲ τὸ νὰ ᾖναι σχηματισμένη ἡ κοινὴ γνώμη καὶ ἄλλοι εἶναι ριζοσπάταις καὶ ἄλλοι μεταρρυθμιστάδες καὶ ἐγὼ κατακρίνω καὶ τοὺς πρώτους καὶ τοὺς δευτέρους· κατακρίνω τοὺς πρώτους, ἐπειδὴ ναι μὲν ἐπεθυμοῦσα τὴν ἔνωσιν μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ σὰς τὸ λέω ὡς ἂν τίμιος ἄνθρωπος μὲ κάθε θυσία μου, καὶ ὅταν δὲν ἐλογαρίζα καλὰ τὴν ἐπίστευα· μὰ λογαριάζοντας πῶς ἡ Ἀγγλία οὔτε μὲ τὸ καλὸ οὔτε μὲ τὸ κακὸ δὲν θέλει ἀφήσει ποτὲ τὴν Ἑπτάνησο, μὲ τὸ καλὸ γιὰ τὴν ἔντυμφέρει, μὲ τὸ κακὸ γιὰ τὴν οὔτε ἡ Γαλλία οὔτε ἡ Ρουσία πηγαίνουν νὰ κηρύξουν πόλεμον τῆς Ἀγγλίας γιὰ τὴν Ἑπτάνησο, στοχάζομαι πῶς πρέπει πολιτευόμενοι τὴν κυβέρνησιν νὰ γυρέψωμε τὴν ἐσωτερικὴν καλητέρεψιν τοῦ τόπου μας ὅπου ὑπὸ ὅλαις ταῖς ὀψικς μάλιστα τῆς παιδείας καὶ τῆς οἰκονομίας· εἶναι εἰς ἐκκλήκατῃ καταστάσῃ· καὶ κατακρίνω τοὺς δευτέρους γιὰ τὴν δὲν ἀκολουθήσανε σύσῃμα καὶ γιὰ τὴν δὲν ἐπολιτευθήκανε ὅπως ἐπρεπε. Γνωρίζω λέω πῶς δὲν θὰ εὐχαριστήσῃ παρὰ πολλὰ ὀλίγους φρονιμοὺς καὶ τίμιους γιὰ τὴν αὐτοὶ ἐσταθήκανε πάντα ἀνάξιοι καὶ ὅμως τὸ τυπῶνω καὶ τὸ τυπῶνω γιὰ νὰ ἀλλάξω τὴν κοινὴν γνώμην, κυτάζοντας ἡ κοινὴ γνώμη πῶς γίνεται. Ἡ κοινὴ γνώμη εἶναι ἡ γνώμη ἐνοῦ ἢ δύο, ἢ πέντε, ἢ δέκα θερμῶν κεραλιῶνε, ὅπου τὴν ἐδέχονται οἱ ἐπίλοιποι χωρὶς νὰ σκέπτωνται, ἐπειδὴ τοὺς χαϊδεύει, ἢ ταῖς ἐπιθυμίαις τους, ἢ τὰ συμφέροντά τους, ἢ τὰ πάθη τους. Ἡ κοινὴ γνώμη λοιπὸν εἶναι μία θάλασσα, ὅπου μένει ἡσυχὴ ὅσο βασιτῆς ἢ γαλήνη, μὰ ὄντες φυσήσῃ κανένα μικρὸ ἀεράκι, ἀρχίζει νὰ κἀνηκύματα, καὶ ὄντες ἀψιώσει ὁ ἀνεμος φουρτοῦνα καὶ γυρεύει νὰ πνίξῃ τὰ κἀράβια ὅπου τὴν ταξιδεύουνε. Ἔτσι καὶ ἐγὼ μὲ τοῦτό μου τὸ φυλλάδιον φυσόντα· ἀπὸ δύο διαφορετικὰ μέρη, γυρεύω νὰ κάμω θάλασσα, γιὰ νὰ δοῦν οἱ πολιτικοὶ μας πῶς ἡ κοινὴ γνώμη εἶναι μία ἀνοικτὴ θάλασσα καὶ πῶς πρέπει εἰς ἐκἀνένα λιμάνι ἀσφαλέστερον νὰ ἀρά-

Ξεουνε τὰ κηράβια τους. Μά ή φουρτουνα φέρνει σκο-
τούρα και έχουνε νά με βρίσουνε· μά μη τους άκούσετε
περισσότερο περὰ όσο άποδείξουνε. Θά με κατηγορήσουν
πώς είμαι κυβερνητικός· και όμως δέν είμαι κχι όποιος
δέν πληρορορηθή από τά όσα εδώ ψάλλω τής κυβερνή-
σεως, ά; εξέτάση τήν διαγωγή μου. Πώς κατηγορώ τήν
έλευθεροτυπία· και όμως δέν κατηγορώ περὰ τήν κακή
χρήση του τύπου. Πώς είμαι άριστοκράτης· και άληθινά
έπιθυμώ νά έξουσιάζουν οι άριστοι ήγουν οι άξιοι και οι
τίμιοι, μά ή ψυχή μου είναι δημοκρατική· και άν δέν τους
κατηγορώ τήν άρχοντιά, όσο μερικοί έπεθύμουν, δέν τήν
κατηγορώ γιχι πρώτα δέν είναι αυτή ή πρώτη ή αίτία εις
τά κακά όπου υποφέρουμε και έπειτα ένας είναι ό μο-
ναχός μας έχθρός ή κυβέρνησή και ένωμένοι μοναχά ήμ-
πορούμε νά τον πολεμήσωμε και τέλος εγώ θέλω τους
άρχοντες μας πλούσιους, γιχι λογαριάζω πώς έσας έτσι
είναι πλούσιος, όντας θελήση είναι ελεύθερος και ώφέλιμος
εις τόν τόπο του, ενώ απ' εναντίας πτωχάινοντας προ-
σθέτει εις τόν τόπο ένα φαγά και ένα δούλο τής κυβερ-
νήσεως. Τέλος πάντων μωρές παιδιά μία είναι ή άλήθεια
και ή έχθρής μου δέ βλαστούνε περὰ όσο γράφω, έπεσε ή
πένα από τώ χέρι μου, έφυγε και ή έχθρα από τήν καρδιά
μου· εγώ έκθέτωτή γνώμη μου, άφού είδα και τήν έπίτά-
νησο και τήν Ελλάδα και έμελέτησα και γιά νά τά γρά-
ψω άφίνα τή δουλειά μου. Πολεμήσετε και εγώ θά σας
άποκρθώ ψάλλοντάς σας όπως μου καλάναρχήσετε. Μά
πρέπει νά άποκριθήτε. Μη κρυπομοιρομυρίσματα. Σας πε-
τάω τή σκούρα μου.

Ο ΧΩΡΙΑΤΗΣ Ο ΚΕΦΑΛΟΝΙΤΗΣ ΠΡΟΣ
ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Πολιτικοί τῆς Ἐπτανήσου.

Ἐδόθηκε ἡ ἐλευθεροτυπία εἰς τὴν Ἐπτάνησο καὶ ἐπέ-
ρᾶσανε τώρα δύο χρόνοι, μὰ δὲν εἶδα νὰ γινοῦμαι, οὔτε
πλουσιώτεροι, οὔτε σοφώτεροι, οὔτε καλῆτεροι ἀπὸ ἐκεῖνο
ὅπου εἶμασε. Τὰ σχολεῖα μας μένουνε ὅπως ἦταν· ὁ κόσμος
ἀφηστὰς δουλιὰς του καὶ διαβάζει ἐφημερίδας· ἡ ἐφημε-
ρίδας· ἐσηκώσανε τὸ μυκλὸ τοῦ κόσμου καὶ δὲν ἔχομε ἡσυ-
χία, ἐθρέψανε τὰ πάθη μας καὶ ἐχάθη ἡ λίγη καλὴ
πίστη, ὅπου μὰς ἔμενε· καὶ κορόνα τῆς ἐλευθεροτυπίας
ἦταν ἡ ἐπανάστασι τοῦ δυστυχισμένου τοῦ Βλάχου, ἡ
φούσκαις μας, οἱ ξυλισμοὶ μας, ἡ φυλακαὶς μας, ἡ ἀτι-
μιαὶς μας καὶ τὰ ἄλλα κακὰ, ὅπου τὸ νησί μας ὑπόφερε
καὶ ὅπου θὰ περάσουνε πολλὰ χρόνια, ὡς που νὰ ξα-
νάρθη εἰς τὰ σωστά του· Ἐγὼ πατριώταις μου, πολιτικὸς
δὲν εἶμαι, μὰ ὁ πατέρας μου με ἔμαθε νὰ διαβάζω καὶ
ἐδιδάσασα καὶ διαβάζω καὶ ρωτᾷ τοὺς προκομένους εἰς
ὅ,τι ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω· γιὰτι διακρένομαι τί κατα-
λαβαίνω καὶ τί δὲν καταλαβαίνω. Ἡ κατάστασι τοῦ πα-
τέρα μου ἦ-ανε τέσσαρες χιλιᾶδες τάλαρα καὶ ἐγὼ ὡς
που νὰ φθάσω 25 χρονῶν τὴν ἔκμα οὕτω καὶ χωρὶς
νὰ κλέψω· καὶ μένει ἡ ἴδια ἀγκαλιὰ καὶ ὑπάνδρεψα
τέσσαρκα θυγατέρας, τρεῖς ἀδελφάδες καὶ ἔχω καὶ τέτ-
σερους γιουὺς ὅλους φαμελεμένους, χωρὶς κἀνέναν νὰ ἔχη
τὴν ἀνάγκη μου. Τὰ παιδιὰ μου τὰ ἔμαθα λίγα γράμ-
ματα καὶ δύο τρεῖς λογαριασμοὺς καὶ τὸ ἓνα τὸ ἔκαμα
μπακάλι καὶ ζῆ μὲ τὴ φαμελιά του, ὅταν ὅπου θέλει
ὁ θεὸς, τὸ ἄλλο τὸ ἔκαμα παπᾶ, μὰ πρῶτα ἀληθινὰ τὸ
ὑπὸνδρεψα, (γιὰτι δὲ θέλω παπᾶδες ἀνὺπανδρους) καὶ

ζῆ καλὰ καὶ εἶναι ἀγαπημένοις με τοὺς χωριανούς του καὶ ἐγγλύτωσε πολλοὺς με ταῖς μεσιτῆραῖς του ἀπὸ τοὺς ἀβοκάτους καὶ τὰ κριτήρια· ὁ ἄλλος εἶναι καπετάνος εἰς ἓνα καράβι δικότου καὶ τὸ σπῆτι του ἔχει τὸ κάθε καλὸ καὶ ὁ στερνὸς ζῆ μαζί μου, με βοηθᾷ εἰς ταῖς δουλιαῖς μου καὶ, ὄντες τοῦ μένει καιρὸς, περνᾷ καὶ εἰς τὸ Μισολόγγι καὶ τὴν Πάτρα νὰ δουλέψῃ· γιατί ὁ κόσμος ἀνοίγει τὰ μάτια τοῦ ἀνθρώπου. Ταῖς ἀδελφάδες μου καὶ ταῖς θυγατέρες μου ταῖς ὑπάνδρεςα καὶ ζοῦνε καλὰ καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς γαμβροὺς μου, ὅταν τοῦ ἔδωκα τὴ θυγατέρά μου ἦτανε φτωχὸς καὶ με ἐπατηγοροῦσε ὁ κόσμος, πῶς θὰ τὸν κάμω γαμπρὸ, μὰ τώρα εἶναι ὁ καλῆτερος ἀπὸ ὅλους μας. Λέν ἐμπῆκα ποτὲ εἰς τὴ φυλακὴ καὶ τὴ φαρμακίᾳ μου καὶ οἱ δικοὶ μου εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνους, ὅπου ὀλιγώτερο ἀπὸ ὅλους σιμόνουνε τοὺς ἀβοκάτους καὶ τὰ κριτήρια. Ἐνας φίλος μου ἐπρόβαλε νὰ με κάμῃ μιὰ φορὰ νομοθέτη, μὰ ἐγὼ δὲν ἠθέλησα καὶ ποτὲ μου δὲν ἐζήτησα νὰ γείνω οὔτε συγκλητικὸς. Αὐτὰ ὅλα ἐκάμανε νὰ ζήσω καλὰ καὶ νὰ ἦμαι ἀγαπημένοις ἀπὸ τὸ χωριὸ μου καὶ ὅλα μαρτυροῦνε πῶς ὁ θεὸς, τὸν εὐχαριστῶ, μοῦ ἔδωκε ἓνα ψύχαλο σωστὸ νοῦ καὶ με τοῦτο τὸ σωστὸ νοῦ ἔρχομαι νὰ σᾶς ὁμιλίσω. Μὰ θὰ μοῦ πῆτε, δὲ φθάνει μοναχὰ ὁ σωστὸς νοῦς, χρειάζεται καὶ μάθησι. Καὶ τότε σᾶς ἀποκρίνομαι καὶ ἴω, πῶς ἴσια ἴσια γιὰ τοῦτο δὲν ἐπολιτογράφηκα πολιτικὸς καὶ δὲν ἐκατέβηκα ἀπὸ τὸ χωριὸ μου καὶ ἂν ἔρχομαι τώρα νὰ μιλήσω εἰς τοὺς πολιτικούς εἶναι, γιατί βλέπω πῶς ἔχουνε γράμματα καὶ μάθησι περισσότερο ἀπὸ ἐμε, μὰ τοὺς λείπει ἐκεῖνο ὅπου ἔχω ἴω τὸ σωστὸ νοῦ. Πρὶν ὅμως σᾶς μιλήσω θὰ σᾶς ἴπῳ καὶ τί με παρακινεῖ νὰ σᾶς μιλήσω καὶ νὰ δείξω τὴ χωριατιά μου ὀμπροστά εἰς τὴν πολιτικὴ σας καὶ τὴ φιτιλιενιά μου σκούφιξ ὀμπροστά εἰς τὰ καπέλα σας καὶ ταῖς βελάδαις σας. Καὶ σᾶς λέγω πρῶτα, γιατί ἀ-

γαπῶ τὸν τόπο μου καὶ εἰς ἐτοῦτο νὰ μοῦ πιστέψετε·
 γιὰτι οὔτε ἐπάγγελμα ἐζήτησα ποτὲ μου, οὔτε ἀβουκάτο,
 ἢ γιὰτρὸ ἔχω κἀνένα μου παιδί, οὔτε ἀφισχ τὸ χωριὸ
 μου. γιὰ νὰ κλειστῶ μέσα εἰς τὸ λάκκο τοῦ Ἀγροστολοῦθ
 καὶ νὰ ἀνακατερθῶ εἰς τὰ πάθη τοῦ ἐνυῦ καὶ τοῦ ἄλλου·
 ἔπειτα ἔχω τὴ δουλειά μου καὶ δὲν ἔχω καιρὸ. Μὰ τὸν
 τόπο μου τὸν ἀγαπῶ· ἐκοπίασα εἰς τὸ λίγο μου ἔχει καὶ
 τὸ χῶμα εἶναι ζυμωμένο μὲ τὸ αἷμα μου καὶ τὰ δενδρά τὰ
 στοχάζομαι παιδιὰ μου καὶ ὄντες ὁ ἀέρας τὰ ξεσκιά
 καὶ τὰ ξερρίζονε· μὴ φρίνεται πῶς μοῦ κινδυνεύει, ἢ
 πῶς μοῦ ἀπόθανε κἀνένα μου παιδί· ἀπὸ τὸ γελτωνά μου
 ἔχω τὸ καλημέρα του, μὲ βοηθᾷ εἰς τὴ δουλειά μου, μὲ
 αὐτὸν ἐζήσα, ἐχάρη εἰς τὴ χαρά μου καὶ ἐλυπήθη εἰς
 τὴ λύπη μου καὶ χαίρομαι ὄντες· τὸ ἐβλέπω καὶ εὐτυχᾷ
 καὶ λυποῦμαι ὄντες· τὸν ἐβλέπω νὰ λυπᾶται καὶ νὰ ὑπο-
 φέρη καὶ μάλιστα ὄντες δὲν φταίει. Ἐγύρισα πολὺν κόσμον,
 ἐπῆγα εἰς τὴν Ὀδέσσα, εἰς τὴ Μαρσίλια, εἰς τὴ Μάλτα,
 εἰς τὸ Τριέστι, εἰς τὴν Ἀνάπολη, μὰ ἡ ψυχὴ μου ἐγύ-
 ριζε τὰ βουνά μου καὶ ὄντες ἐγύριζα εἰς τὸ σπήτι μου,
 μοῦ ἐφαινότανε πῶς ἔμπαινα μέσα εἰς τὸν παράδεισο·
 καὶ ἡ μεγαλήτερή μου τιμωρία ἦτανε νὰ μοῦ πῆ κἀνεὶς
 πῶς θὰ ἀποθάνω μακρὰ ἀπὸ τὸν τόπο μου, ἢ πῶς τὰ
 κόκκαλα τῶν παιδιῶν μου δὲ θὰ ταφτοῦνε εἰς τὸ μνήμα,
 ὅπου θενὰ εἶναι τὰ ἐδικά μου. Πρῶτα λοιπὸν σᾶς μιλῶ
 γιὰτι ἀγαπῶ τὸν τόπο μου· καὶ δεύτερη γιὰ τὴν δόξα
 τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, ὅπου ἐκατοικοῦσανε αὐτὰ τὰ μέρη
 καὶ ἐδοξασθήκανε καὶ ἐφωτίσανε τὸν κόσμον. Ἐβίασασα
 τὴν ἱστορίαν τους καὶ ἐπαρτηροῦσα πάντα νὰ διακρένω
 τὰ ἀληθινὰ ἀπὸ τὰ ψέμματα καὶ νὰ μαθαίνω πῶς θὰ
 ζῆ ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ζῆ καλὰ. καὶ εἰς τοὺς ἄλλους λα-
 οὺς δὲν εὗρισκα εὐχαρίστηση, μάλιστα τοὺς Ῥωμαίους τοὺς
 ἐμισοῦσα (γιὰτι δὲν ἦτανε παρὰ κλέφταις ὅπου ἐκλέ-
 ψανε καὶ ἀφανίσανε τὸν κόσμον)· μὰ τοὺς Ἕλληνας τοὺς

ἀγάπησα και τούς ἐθαύμασα και, ὄντες ἐκυριεύθη ἡ Ἑλ-
 λάδα ἀπό τούς Ῥωμαίους, ἔκλαψα ἕνα μου φίλο' γιατί
 αὐτό τὸ ἔθνος και εἰς ταις στερναίς του στιγμαίς ἤτανε
 ἡ στερναίς στιγμαίς ἐνοῦ μεγάλου ἀνθρώπου· δὲν ἐκοι-
 μόμουνε για ἡμέραις οὐδὲ ἔτρωγα παρά ἔκλεγα. Και
 εἶναι ἀληθινὸ πῶς τὸ ἴδιο ἔθνος δὲν εἶναι τὸ ἴδιο
 εἰς διαφρορετικούς καιροὺς και ἀπάνω ἀπὸ τὴν Ἑλ-
 λάδα περνώντας διάφορα ἔθνη δὲν ἔμπορεῖ παρά και
 νὰ ἐμείνανε, μὰ ἡ θρησκεία και ἡ γλῶσσα τὰ ἔκαμε ἕνα
 ἔθνος και ὄντες ὁ ἴδιος τόπος διδὲι τὸν ἴδιον χαρακτῆρα
 εἰς τὰ ζῶα μὲ τὸν καιρὸ γιατί ὄχι και εἰς τούς ἀν-
 θρώπους· ἐγὼ τὴν αὐγὴ και τὸ βράδυ τοῦ τόπου μου
 δὲν τὴν εἶδα ὅπου και ἂν ἐγύρισα· πολλές φοραῖς εἰς
 τὴν ξενιτεία ἐνειρευόμουνε πῶς τρέχω τὰ βουνὰ και τὰ
 λαγκάδια μας τὰ ξημερώματα μὲ τὸ ἄστρο τῆς αὐγῆς
 και ἐσηκονόμουνε κλαίοντας. Ὁ ἴδιος τόπος, οἱ ἴδιοι ἀνθρωποί
 λοιπὸν μὰ ἄλλαις περιστάσαις. Αὐτὰ μὲ κάνουνε νὰ ἀ-
 γαπῶ τὸν τόπο μου και νὰ ἀποφασίσω νὰ σὰς μιλήσω.
 Δὲν ἤξέρω ποιοὶ γράφουνε και τούς κρίνω ἀπὸ τὰ γρα-
 ψίματά τους· μὰ ὄντες ἕνα καρὰβι ἔχει φουρτσούνα και πιάνη
 κἀνεις τὸ τιμόνι, χωρὶς νὰ τὸν ἐπροσκαλέσῃ κἀνένας,
 ἂν γλυτώσῃ τὸ καρὰβι, ἡ ζωὴ ἐκεινῶν ὅπου ἐγλυτώσανε
 τὴν ἐχρεωστοῦνε εἰς αὐτόνε μὰ και ἂν χαθῇ πέρνει εἰς
 τὸ λαίμω τοῦ, ὅσους ἐχαθήκανε, ἐκεῖνος τοὺς ἐπνίξε. Και
 εἶναι ἀληθινὸ πῶς οἱ ἀφεντάδες μας τὸ καρὰβι μας τὸ
 ταξιδεύουν για νὰ τὸ πνίξουνε, καθὼς ἐπνίξανε και ὅσα
 ἄλλα ἐπήσανε εἰς τὴ διεύθυνσή τους και ἔτσι πέρνουν τὰ
 μέτρα τους νὰ μὴν ἔχη και καλοὺς ναύταις· μὰ ἴσια
 ἴσια για τοῦτο πρέπει νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια, ὅπου ἐκεῖ-
 νοὶ γνωρίζουνε και ἡμεῖς δὲ γνωρίζουμε, και, ἀγκυλὰ και
 ἡ θέση μας ἀπελπισμένη, νὰ κάμωμε, ὅ,τι ἡμποροῦμε
 και ἂν πέσωμε νὰ πέσωμε τιμημένα.

Πρώτη πρώτη από ταις ἐφημερίδες ἐφάνηκε ἡ πατρίδα, ἐκάθησε ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, ἐφώνηξε ἐγὼ εἶμαι ἡ σοφία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦμέγα, ἐμίλησε Ἑλληνικὰ καὶ ἔκαμε κρότο πῶς ἔχει καλὴ γλῶσσα καὶ ἐπομένως πῶς λέγει καὶ καλὰ καὶ ἀληθινὰ καὶ συμφέροντα· καὶ εἰς τὴ φωνὴ τῆς ἐπιταχθήκανε πεντέξη ἀλλαις, ἡ ἔνωσις καὶ τὸ Μέλλον λαντσόνια τῆς, Φανάρι τῆς ὁ Σπινθήρας καὶ τὸ Τιμόνι ἀπαπίσω γιὰ νὰ τὴν κυβερνή· ὕστερα ἐπιτάχθη καὶ ἡ Ἀναγέννησις καὶ ἄρχισε πόλεμο Ἑλληνικὸ, ἐκεῖ ὅπου ὁ Ἑλληνικὸς πόλεμος εἶναι καλὸς μετὸς Πέρσαις καὶ τοὺς Τούρκους, μὰ ὄχι καὶ μετὸς Ἰγγλέζους καὶ σκαμπαβία τῆς ἦτανε ὁ Φιλελεύθερος, ὅπου δὲν ἔφτασε νὰ ἴβγῃ ἀπὸ τὸ λιμάνι καὶ δίνοντάς του γεμάτα ἔπεσε μετὰ τὰ μούτρα καὶ νὰ εἶναι εὐχαριστημένος πῶς ἐγλύτωσε τὰ παπούτσια του· ἔχω νὰ πῶ πῶς δύο κόμματα ἐγίνηκανε οἱ πολιτικοὶ μας, οἱ πρῶτοι ἐκηρυχθήκανε φρόνιμοι καὶ ἐκαυχθήκανε ἢ ἐκαμαρωθήκανε εἰς τὴ φρονιμάδα τους καὶ οἱ ἄλλοι τρελοὶ, μετὰ καλὸ πάντα σκοπὸ, καὶ μετὰ τὴν τρέλα τους ἐπήρανε εἰς τὸ λαιμὸ τους τὸν τόπο τους καὶ καπετάνιος τῶν πρῶτων ἦτανε ἡ Πατρίδα καὶ καπετάνιος τοῦ μικροῦ μὰ φυσικοῦ Ἑλληνικοῦ καραβίου ἦτανε ἡ Ἀναγέννησις. Γιὰ τοῦτο εἰς αὐταῖς ταις δύο μοναχὰ θὰ μιλήσω.

Ἡ πατρίδα δὲν ἐβάσταξε ἕναν ἴσιο δρόμο, παρὰ πότε ὄρτσα καὶ πότε πότης, χωρὶς νὰ ἀλλάσῃ καὶ ὁ καιρὸς. Ἡ Ἀναγέννησις ἐβάσταξε ἴσιο δρόμο Ἑλληνικὸ, μὰ, τὸ μάταξιπα, ὁ Ἑλληνικὸς πόλεμος δὲν εἶναι καλὸς μετὸς Ἰγγλέζους. Ἡ Πατρίδα εἶπε ἡ προστασία ἐστάθηκε ἴσια μετὰ τώρα κακὴ, μὰ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ὀμπρὸς θὰ ἀλλάξῃ καὶ μίαν μεταρρύθμισιν εἰς τὸ γράμμα, ὅπου μᾶς δένει, ἤθελε μᾶς κάμει μεγάλον καλόν, ἤθουν ἡμαστέ μέσα εἰς ἐμὴ φυλακὴ καὶ ἐκεῖ πινοῦμε, διψοῦμε, βασανίζομαστέ, τρωγώμαστέ ἀναμεσόμας, ὅστὰ σκοτεινὰ, καὶ μᾶς ἀνοίγουνε

ένα παραθύρι νά 'δοῦμε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, νά 'δοῦμε ποῦ βρισκόμαστε καὶ ἐμεῖς ζητοῦμε νά μᾶς ρίξουνε κομμάτι ψωμί, νά πῆσωμε σάν πεινασμένοι ὅπου εἴμαστε νά καταφαγωθοῦμε καλῆτερα' λέει ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὴν Ἀγγλία πῶς εἶναι ἀπιστη, πῶς εἶναι κακὴ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὴν ἐπαρακαλεῖ νά τῆς κάμῃ τὴ χάρη νά τῆς δώσῃ κομμάτι ψωμί. Ἐνν ἀπὸ τὰ δύο πατρίδα μου, ἢ ἦναι καλὴ καὶ τότε δὲν ἔχει χρεῖα γιὰ παρακαλία (γιατὶ ἐκεῖνο ὅπου βλέπει ἡ σοφία σου, τὸ βλέπει καὶ ἐκείνη καλῆτερα σου) ἢ ἦναι κακὴ καὶ τότε, εἰ μὲν εἶται δυνατὸς, κτύπα, εἰδὲ ἀδύνατος, χρειάζεται φρονιμάδα, καὶ ἡ κοινὴ παροιμία, λέει ἢ δεῖρε τὸ ἀρχοντόπουλο, ἢ χέρι μὴν τοῦ βάλῃς. Ἡ Ἀναγέννηση ἐπιάσε τὸ ξύλο, μὰ πῶς ἔχει δύο ἀκροαὶς δὲν ἐθυμώθηκε. Ἐπὶ μὲ τὸ ἓνα τὴν ἐβρίζεις μὲ τὸ ἄλλο τὴν ἐπαρακαλεῖς, μία ὄρτσα καὶ ἄλλη πότζα, μὰ ἔτσι κάνομε κακὸ ταξίδι καὶ εἰδειξες πρῶτα πῶς δὲν ἐκατάλαβες τὴν Ἀγγλία καὶ δεῦτερα πῶς δὲν ἤξερες νά φερθῆς.

Ἡ Ἀγγλία πατρίδα μου εἶναι ἓνα ἔθνος, ὅπου ἦτανε καλὸ καὶ γιὰ λόγου του καὶ γιὰ τὸν κόσμον νὰ λείψῃ. Λίγα ἔκαμε εἰς τὸ πολιτισμὸ καὶ ἔκαμε εἰς τὸν κόσμον κακὰ πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ δὲν ἔμπορεῖ ὅσο ζῆ παρά νὰ ἀκλουθῆ νά κάνῃ. Εἶναι κακὸ γιὰ τὸν κόσμον γιατί εἶναι φτωχὸ καὶ θέλει νά ζῆ πλούσιο καὶ γιὰ νὰ ζῆ πλούσιο πρέπει νά ρουφᾷ τὸ αἷμα τοῦ κόσμου καὶ καθὼς τὸ θερῖο ὅπου ὄντες τοῦ λείψῃ τὸ αἷμα ψωφᾷ, ἔτσι καὶ αὐτὸ σάν τοῦ λείψῃ τὸ αἷμα τοῦ κόσμου εἶναι χαμένο καὶ πρέπει γιὰ νὰ ζῆ νὰ πεθαίνουνε πολλὰ ἄλλα ἔθνη, ἢ νὰ ζοῦν καὶ νὰ τίκωνται. Κακὸ γιὰ τὸ λαὸ του γιατί δύο τάξαις καθαυτὸ ὠφελοῦνται ἢ ἀριστοκρατία, ὅπου τῆς μένει αἰώνια ἡ γῆ, καὶ οἱ πραγματευτάδες ὅπου ἔχουνε τὰ παπιτάλια καὶ λίγοι ὅπου κολλιῶνται μὲ δαύτους· μὰ πόσοι μποροῦν νὰ τοὺς κολληθοῦνε. Καὶ γιὰ τοῦτο

εἶδες τί ἦτανε καὶ τί εἶναι ἡ Ἰρλάνδα καὶ πόσοι ψωφοῦνε τῆς πείνας καθ' ἡμέραν μέσα καὶ εἰς τὴν ἴδιαν τὴν Ἀγγλίαν. Ἐγὼ εἶμαι περίεργος καὶ διαβάζω καὶ ῥωτῶ καὶ ὁ σωστός νοῦς ὁποῦ ὁ θεός, τὸν εὐχαριστῶ, μοῦ ἐχάρισε μὲ κάνει νὰ διαβάζω λίγο καὶ νὰ καταλαβαίνω πολύ. Εἶναι καθῶς ἡ Βε-ετία μία χώρα χτισμένη μέσα εἰς τὴ θάλασσαν καὶ ἔτσι τῆς λείφουνε τὰ πουντέλια νὰν τὴν ἐβαστοῦνε ἐγκρεμάσθηκε· τί ἔχει νὰ κἀνῃ λοιπὸν γιὰ νὰ βασιτέτῃ; Ἄν οἱ λαοὶ ὁποῦ ἔχει ἀποκάτω τῆς, ἔχουνε δύναμη, ἔχουνε πλοῦτη, ἔχουνε καρὰβια, ἔχουνε ἀνθρώπους ἄξιους, εἶναι ἐνωμένοι, ἀγαποῦν τὸν τόπον τους, εἰς ἓνα γενικὸ πόλεμον κάνουνε ἐπανάστασιν καὶ δὲν ἔχει δύναμεις νὰ τοὺς βαστάξῃ· μὰ ὄντες, εἶναι πτωχοὶ, ἀνανδροὶ, τρυφυλοὶ καὶ νὰ θέλουνε ἢ γυναῖκες τοὺς καναπέ καὶ καπελῖνα καὶ πομάδαις καὶ νὰ φουσκάνουνε ἀπὸ μπρός καὶ ἀπὸ πίσω καὶ αὐτοὶ ἀντοὶ νὰ ἦναι ἄνδρες νὰ ἦναι γυναῖκες, ὄντας, εἶναι γεμάτοι χρεῖαις καὶ ἔχουνε χρεῖα τὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴν Ἰνδία καὶ ὅλο τὸν κόσμον γιὰ τὰ λουσα καὶ τὴν κοιλία τους, ὄντες εἶναι γεμάτοι πάθη καὶ δὲν ἐνόνονται, ὄντες δὲ σπουδάζουνε ἢ σπουδάζουνε κακὰ καὶ δὲν ἔχουνε ἀνθρώπους, τότες ἢ μένουνε καὶ τοὺς ρουφοῦνε τὸ αἷμα καὶ ὅλα ἢ σχεδὸν ὅλα εἶναι συνήθεια, ἢ ἀποστάνουνε καὶ τοὺς φουρμίζουνε καὶ τοὺς ξυλίζουνε καὶ τοὺς ληστεύουνε καὶ τοὺς ἀτιμάζουνε καθὼς ἐκάμανε καὶ ἐμᾶς τώρα. Εἶναι λοιπὸν ὑποχρεωμένοι, ἂν ἦναι τέτοιοι νὰ τοὺς ἀφίνουνε καὶ νὰ τοὺς δίνουνε καιρὸ, ἂν δὲν ἦναι νὰ τοὺς τὰ ἐμβάζουνε ὦμορφα, ὦμορφα, γιὰ νὰ τοὺς ἔχουνε πάντα στὸ χέρι. Ἄν δὲ τὰ ἐκάνανε πατρίδα μου δὲν τοὺς τὰ ἔλεγα, μὴν τὰ μάθουνε, μὰ βγάλετέτο ἀπὸ τὸ νοῦ σας πῶς μπερδεῖτε νὰ τοὺς γελάσετε. Γιὰ τὸ λαὸ τῆς Ἀγγλίας δὲν ἔχομε ἐμεῖς νὰ κάμωμε, μὰ θέλουνε μοναχὰ νὰ ἔχῃ ψωμὶ νὰ τρῶῃ.

Εἰς ἐμᾶς δὲν ἦτανε καλὸ νὰ βάλουνε ἀπάνω αὐτὸ τὸ

σύστημα, γιατί λαός μικρός και αδύνατος και χωρισμένος· μα και εις ἑμᾶς τὰ ἔθνη ἐκίμανε. Μὴν κυτάζετε πῶς ἔχομε παλάτια καὶ περιβόλια καὶ σταπιδες καὶ λιοστάσια καὶ καρχῖα, τὰ πενήντα ἔφ'τά θά ξεκαθαρίσουνε πέσοι θά ἔχουνε καὶ πότοι δὲν θά ἔχουνε. Γιὰ γράμματα λίγους εἶδα ἀληθινὰ προκομένους· ἔχομε ἕνα σωρὸ ἀβοκάτους καὶ μᾶς βουλιάζουνε ταῖς δουλειαῖς μας καὶ ἕνα σωρὸ τσαρλατάνους καὶ μᾶς ἐσκοτόνουνε· δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τί παθαίνουνε τὰ παιδιὰ ὄντες μάθουνε, μιλοῦνε Ἑλληνικὰ, σὰ νάττανε μὲ τὰ Ἑλληνικὰ νὰ τοὺς ἐκαταλαθαίνωμε καλῆρα, δὲν καταδέχονται νὰ μιλήσουνε τὴν γλῶσσα τους καὶ δὲν ἠξέρουνε νὰ μοιράσουνε δύο γαιδιουργιῶνε ἄχερα, φυλόουνε γίνονται πολιτικοὶ, κυτάζουνε τί ἐγείνη εἰς τὴν Ἀμερικὴ καὶ δὲν ἠξέρουνε πόσαις ἀγκωναῖς ἔχει τὸ σπῆτι τους, ἐλευθερίας, τρηκούδια μὰ δὲν ἔρχονται νὰ πιάσουνε καὶ τὸ ἀξινάρι νὰ τρηβίζουνε τὴν ἄγκορα, νὰ δοῦνε πῶς βγάνουνε τὸ ψωμί· στοχάζονται πῶς, σ'ὰ μάθουνε δύο γράμματα, πρέπει νὰ κάθονται σταυροπόδι, νὰ τρέχουνε τοὺς δρόμους μὲ τὸ ραβδάκι τους καὶ τὰ χειρόκτια τους, καὶ ἐμεῖς νὰ δουλεύωμαι γιὰ δαύτους. Γιὰ τοῦτο δὲν ἔκαμα κἀνένα μου παιδί, οὔτε ἀβοκάτο, οὔτε γιατρὸ, οὔτε πολιτικὸ, οὔτε λογιώτατο καὶ εὐχαριστῶ τὸ θεὸ εἰς τὴ φώτιση ὅπου μου ἔδωκε. Καὶ δὲν εἶναι βέβαια τίποτα οὔτε πλέα τιμημένο, οὔτε πλέα πολύτιμο ἀπὸ τὸν προκομένον ἄνθρωπο· αὐτὸς εἶναι τὸ κεφάλι καὶ ἡ ψυχὴ ἐνοῦ λαοῦ· μὰ ἢ προκομένος, ἢ, καθὼς ἐμέ, ἀγράμματος· ὁ μισογραμματισμένος εἶναι βάρος εἰς τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ καὶ σκοτούρα καὶ βάσανο εἰς τὸν προκομένο, ὅπου θέλει νὰ κάμη καλὸ. Ἡ δύο στερναῖς τάξαις καὶ δίνουνε καὶ σιάζουνε, ἡ μεσαία καὶ χαλὰ καὶ ἀνακατόνει καὶ ὁμῶς ἀπὸ τοὺς προκομένους μας καὶ μεγάλους καὶ μικροὺς λίγους διαλέγεις ὅπου νὰ μὴν ἦναι εἰς τὴ μεσαία τάξη.

Οἱ δάσκαλοι μας βαφτιζοῦνε καὶ μυρύνουε καὶ ἐξοδεύονται τόσα καὶ πάνε κακὴν κακῶς. Ὅλοι μας θελομε νὰ κίμωμε προκομμένα τὰ παιδιὰ μας καὶ τὰ στέλνομε στὸ σχολεῖο, μὰ φθάνει νὴν τὰ στέρωμε, νὰ ξηδεύωμε καὶ ὁ δάσκαλος νὰ διδάσκη τὰ στέρνομα ὄχι γιὰ νὰ γινοῦνε ἀνθρώποι, νὰ μάθουνε νὰ ζοῦνε καλὰ καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, παρὰ ἢ γιὰ νὰ γινοῦνε ἀεοκῆτοι, ἢ γιὰ νὰ γινοῦνε γιατροί, ἢ γιὰ νὰ γινοῦνε μανιακάρτιδες χωρὶς νὰ μᾶς γνοιᾶζει νὰ γινοῦνε καλοί, ἢ κακοί, φθάνει νὰ λάβουνε δίπλωμα γιὰ νὰ λάβουνε ἐπάγγελμα καὶ ὄντες λάβουνε τὸ δίπλωμά τους νὰ βάνουνε οὐρανὸ καὶ γῆ ἄνω κάτω, ὡς ποῦ νὰ λάβουνε ἐπάγγελμα, γιὰ νὰ ζοῦνε ὠμορφροντυμένοι, καλοφαγωμένοι καὶ μοσχομυρισμένοι ἀκούραστα. Γιὰτὶ ἐδῶ ὅποιος δὲ δουλεύει εἰς ἐμᾶς, δὲν ἔχει ἄλλο παρὰ τὸ ἐπάγγελμα καὶ λίγοι εἶναι ὅπου νὰ μποροῦνε νὰ ζοῦνε μὲ τὸ πρᾶγμα τους χωρὶς νὰ δουλεύουνε. Καὶ ἔτσι σὰ στραβὸι καὶ φτωχαίνουμε καὶ κακομοιριαζόμεστε καὶ ἐπήραμε τὰ μαχαίρια νὰ μαχαιρωθοῦμε.

Ἡ ἀκαμασία εἶναι τὸ χειρότερο ἐλάττωμα καὶ ἡ πηγὴ κάθε ἐλαττωμάτου καὶ ἐμεῖς πολεμοῦμε πῶς νὰ μάθωμε, γιὰ νὰ ζοῦμε ἀργοὶ καὶ κακομοίριδες. Ὁ ἄνθρωπος ὅπου ἔχει δουλειὰ καὶ διασκεδάζει καὶ πλουταίνει καὶ εὐτυχᾶ καὶ ἀντὶ νὰ κἀνῃ κακὸ εἰς τοὺς ἄλλους τοὺς ὠφελεῖ καὶ μπορεῖ νὰ τοὺς ὠφελεῖ· ὁ ἀκαμάτης γεμίζει ἐλαττώματα καὶ γιὰ νὰ τὰ χορτάση δὲν εἶναι γιὰ δαύτονε τίποτα ἱερὸ τίποτα τιμημένο καὶ κλέφτει καὶ ἐπορχᾶ καὶ ἐπιβουλεύεται καὶ τὰ πάθη του. Ὡσάν τινὲς ἀλυσίδες, χονδραίνουνε καὶ τὸν ἐκαβαλικεύουνε ὅσον πηγαίνει χειρότερα. Ἄλλοι ἀπὸ ἐμᾶς δὲ δουλεύουνε καὶ τὸ τάγμα τους ὅσο πηγαίνει γίνεται μεγαλῆτερο. Ἐπεσε ἡ ἀρχοντιά καὶ ἐγινήκαμε, ἢ γυρεῖομε νὰ γινοῦμε ὅλοι ἀρχόντοι καὶ ἡ ἀρχοντιά δὲ στέκει εἰς ἐτίποτα ἄλλο παρὰ εἰς τὸ

νὰ ζῶμε μὲ τὸ αἷμα καὶ τὸν ὕψωτα τοῦ ἀλλοποῦ,
 χωρὶς νὰ μᾶς γνοιᾶζῃ οὔτε γιὰ τιμὴ, οὔτε γιὰ δόξα,
 οὔτε ἐδική μας οὔτε τοῦ ἀλλοποῦ. Κατηγοροῦμε τοὺς
 ἄρχοντες πῶς εἶναι ἀριστοκράταις, καὶ, ἐκεῖ ὅπου τοὺς
 κατηγοροῦμε, γυρεύομε νὰ γινῶμε ἐμεῖς ἄρχοντες ἢ γυν
 ἀκαμάταις· γιὰτὶ ἄλλο δὲ θὰ ᾖ πῆ ἄρχοντες παρὰ ἀ-
 καμάτης, φαγᾶς, διακονιάρης. Ἄλλη φορὰ ἡ γυναῖκες
 μας ἐζούνηνε καλὰ, ἐδουλεύηνε, ἐκυτάζηνε τὸ σπᾶντι τους
 καὶ τὰ παιδιὰ τους, καὶ τὸν ἄνδρα, ὅπου ὁ θεὸς καὶ οἱ
 γονιᾶδες της τοὺς ἐδώκανε, τὸν ἀγαπούσανε, ὅποιος καὶ
 ἂν ἦτανε, (γιὰτὶ τέτοια ἦτανε ἡ τύχη τους) καὶ ἔτσι ἐζού-
 σανε καὶ ἐκείναις καὶ ἐμεῖς εὐτυχισμένα. Τώρα εἶναι μὲδᾶ
 ἢ ἀκαμασιὰ καὶ ὅσο νὰ ὠμορροπλύνουνε καὶ νὰ ὠμορ-
 φστολίσουνε τὰ παιδιὰ τους, νὰν τὰ βγάλουνε σπᾶσο
 μὲ τὴν μπαγολίνα τους, τὸ καπελίνο τους, τὰ σκαρπίνια
 τους, τὸ χυλισμένο τους, προυκάμισο καὶ τὰ χειρόκτιᾶ
 τους νὰ στολιστοῦνε καὶ αὐταῖς σὰν παναγίαις νὰ κά-
 τσουε εἰς τὸν καναπέ, περὶ ὅλη ἡ ἡμέρα, χωρὶς νὰ κά-
 νουνε τίποτα καὶ ἡ μαυροκακομοίραις πληρόνουνε ἀκριβὰ
 τὰ στραβομέρη τους, ὅλαις ζῶνε δυστυχισμένα καὶ πολ-
 λὴς ἄτιμα. Ἐγινίκαμε ὅλοι μιλόρδοι· ἐλητμονήσαμε πῶς
 ὁ θεὸς μᾶς ἐδῶκε χέρια καὶ νοῦ γιὰ νὰ δουλεύομε καὶ
 νὰν ταῖς εὐχαριστοῦμε. Φωνάζουνε πῶς ὁ αἰῶνας μας εἶναι
 αἰῶνας πολιτισμοῦ, ἰσότητος, δικαιοσύνης, ἀδελφότητος
 καὶ ἐγὼ δὲ βλέπω παρὰ ῥοῦχα καὶ ψέμματα. Ὁ γο-
 νὴς ἀγωνίζεται ὅλη του τὴ ζωὴ, δὲν ἠσυχάζει στιγμὴ,
 κλέφτει, ἀδικᾷ, δὲν ἀρίνει τίποτα ὅπου νὰ μὴ τὴ μεταχει-
 ρισθῇ, κόβει ὅλαις τῆς ἀλυσίδαις τῆς συνείδησης του,
 πελεκᾷ κάθε αἴσθημα τῆς καρδίας του, γιὰ νὰ κάμη
 πλοῦτη νὰν τὰ ἀφήσῃ τοῦ παιδιοῦ του, ὡτὰν ἀποθάνει
 νὰ τὰ σκροπίσῃ μονοημερῆς· μὰ δὲν τὸν ἐγνοιᾶζει γιὰ
 τὴν ἀνατροφὴ του, δὲ φροντίζει νὰ κάμη τὸ παιδί του
 ἀξιο νὰ πλουτήσῃ καὶ τὰ πλοῦτη νὰ ἔχουνε ρίζαις, παρὰ

έχοντες όλις τους ταις ρίζαις και όλη του; τήν τρεψή, εις έμία στενή γλάστρα εις τή ζωή του, καθώς αποθαίνει σπ. ή γλάστρα, τó χώμα σκιρπά και τó δένδρο με μίας πέφτει, ττακίζεται και ξεραίνεται. Δέν έκαμε έτσι ο Φίλιππος ο βασιλέα της Μακεδονίας όντες έγεννήθη τó μονάκριβο παιδί του ο Αλέξανδρος. Έγραψε εύθυσ εις τόν Άριστοτέλη τόν πλέα προκομέμον άνθρωπο του κόσμου (γιατί τά ήξερε όλα) και του λέει εύχαριστώ τó θεό όπου μου έδωκε παιδί άρσενικό, μά τόν εύχαριστώ περισσότερο, γιατί μου τó έδωκε εις έαν καιρό όπου ζής εσύ νά μου τó αναθρέψης. δική σου είναι όλη ή βασιλεία μου· από 'δω και όμπρός· εσύ είσαι ο βασιλέας της Μακεδονίας. Έγώ δέν είχα δασκάλους και έί καχόμεθα και με όρίζουνε τά πάθη μου, και όλη μου ή δόξα και όλη μου ή αξία είναι χαμηλή και άσχημη, γιατί δέν μπορώ νά όρίσω τά πάθη μου. Μά εσύ θα κάμης τó παιδί μου νά αποκτήση όλαις ταις άρεταις μου χωρίς τά έλαττώματά μου και ή βασιλεία, όπου ήγώ έφύτευσα, νά μεγαλώση και και νά άπλώση και με τόν ήσκιο της νά σκεπάση τόν κόσμο». Ο Άριστοτέλης έκατάλαβε με ποιον άνθρωπο είχε νά κάμη, έγνώριζε τή θέση του κόσμου και είδε τί περιμένει ο κόσμος από έναν αξιο και καλό βασιλέα της Μακεδονίας· έπήγε εις τήν αθή τού Φιλίππου και ανάθρεψε τόν Αλέξανδρο και πούς ήγαγε ο Αλέξανδρος όλιο γνωρίζετε, εις τόν κόσμο κίνει; δεν του έμνοιωσε. Μά έμεις δούλας και δάσκαλος τó ίδιο και με δίκαιο· γιατί και οι δασκάλοι μας δε θέλουνε νά ήναι καλύτεροι από τούδε δούλους μας· από 'μας είναι και οι δασκάλοι μας.

Η γυναίκες μας άφ' όντες γεννηθουνε τά μαθήματα όπου μαθαίνουνε είναι πώς νά στολιζωνται και νά ζουνε άκαμάτρες, για νά άφανίσουνε τó σπήτι του πατέρα τους και νά μάθουνε εκείνο του άνδρός τους νάν τó βουλιάζουνε.

Ἄντις νὰ μαθαίνουνε νὰ πλέκουνε, νὰ μαγειρεύουνε, νὰ κλόθουνε, νὰ φαίνουνε, νὰ σαρόνουνε ὅπου εἶναι αἱ δουλιαις τῶν γυναικῶν, ὅπου ἐμαθαίνανε καὶ ἡ μανάδες τους, γιὰτὶ ἡμαστέ ὅλοι φτωχοὶ, μαθαίνουνε νὰ στολιζονται ἄν παναγίαις, νὰ κάνουνε πλουμιδία, νὰ χορεύουνε, νὰ τραγουδεῦνε ἄν ταῖς γυναῖκες ταῖς δημόσιας καὶ νὰ λένε τοῦ ἀνδρὸς μοναχὰ φέρε. Καὶ ποῦ ἀνάθεμα νὰ βαστάξουνε ὑποστατικά ἀμπέλια; ὅλος ὁ κόσμος δὲν ταῖς φθάνει νὰ στολιστοῦνε καὶ νὰ χορτάτουνε. Μαθαίνουνε γράμματτα γιὰ νὰ γράφουνε τοῦν ἀγαπητικῶν τους, μὰ ὄχι γιὰ νὰ μαθαίνουνε πῶς ἀπὸ τὴ μάνα φτιάνονται τὰ παιδιὰ καὶ εἰς τὰ παιδιὰ στέκει ἡ εὐτυχία τῶν γονιῶν. Μαθαίνουνε γιὰ νὰ μαθαίνουνε τὰ παιδιὰ καὶ ταῖς θυγατέρις τους νὰ ζοῦνε ὡσάν καὶ δαύταις καὶ ὄχι νὰ ζοῦνε τίμια μὲ τὸν κόπο τους καὶ ὅποιος δὲν ἔχει ἢ δὲν μπορεῖ νὰ ζῆ μὲ τὸν κόπον του δὲν μπορεῖ νὰ ζῆ ἐλεύθερος καὶ τιμημένα. Ἄντις νὰ δουλεύουνε νὰ ἴναι ὕγειαι; καὶ ῥοδοκόκκιναις νὰ λάμπου. αἰ, κάθονται στὸν καναπέ νὰ καμαρωθοῦνκι καὶ, ἢ εἶναι χτηνιασμέναις, ἢ βάνουνε φκιασιδὶ καὶ τοὺς σαπίζουνε τὰ δόντια καὶ ζαρώνουνε καὶ γίνονται τόσαις πανούκλαις. Ἄντις νὰ διαλέγουνε ἀνδρα, διαλέγουνε ἀγαπητικῶ, καὶ χαίρονται ὄντες ἔπρεπε νὰ δουλεύουνε καὶ κλαίνε ὄντες, ἔπρεπε νὰ νὰ χαίρωνται. ἔπειτα παρραποῦνται πῶς δὲν πανδρεύονται, πῶς ὄντες θὰ πανδρεθῆ κἀνείς κυτᾶζει τὴν προίκα καὶ ὄχι τὴν γυναῖκα. θέλεις κερὰ τὸν κόσμον ὅλο; φέρε νὰ τὸν ἀγοράσωμε· δὲν ἔχεις; ἄμε νὰβρῆς. Ὅχι γυναῖκα μου, ἐγὼ τὴν ἄγκιρα καὶ τὸ ἀξινάρι, μὰ καὶ σὺ τὸ βελόνι καὶ τὸ σάρωμα, θὰ μοῦ συγυρίσης τὸ σπήτι, θὰ μοῦ πλέξης τὴ σκούφι μου καὶ θὰ μοῦ ράψης τὸ βρακί μου· ἐτοῦτο τὸ καταλαβαίνω. Μὰ ἐσὺ μεταξωτὰ, κηπελίνα, διαμαντικά, παναγία καὶ ἐγὼ μὲ σκούφια φυτιλένικ, δὲν τὸ καταλαβαίνω, δὲν τεριάζει καὶ γιὰ νὰ τερριάξῃ τὸ κοπελίνο

θὰ γυρέψῃ τὸ καπέλο. Ὅχι, γυναῖκά μου, αὐτὴ τὴ φιλοσοφία ἐγὼ δὲν τὴ καταλαβαίνω, δὲ μοῦ χωρεῖ ἄς τὴν καταλάβῃ ὅποιος θέλει, μὰ ἐγὼ δὲν τὴν καταλαβαίνω. Ἐγὼ γυναῖκα μου γιὰ σὲ καὶ οὐ γιὰ μὲ, καὶ οἱ δύο μας γιὰ τὰ παιδιὰ μας καὶ τὰ παιδιὰ μας γιὰ μᾶς, ὅλοι γιὰ ὅλους· ὄχι ἓνας γιὰ ὅλους καὶ οἱ ἐπίλοιποι γιὰ κἀνέναν. Αὐτὴ ἦταν ἡ πολιτικὴ ὅπου ἐβάσταξα πάντα μου καὶ πρέπει πρῶτα κἀνείς νὰ γνωρίζῃ τὴν κυβέρνησιν τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ σπῆτι του καὶ ὕστερα τοὺς ἄλλους καὶ ὅποιος δὲν γνωρίζει νὰ κυβερνήσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ σπῆτι του δὲν τὸν ἤθελα οὔτε γιὰ τὰ πρόβατά μου· ἔτσι ἐζήσαμε καλὰ.

Πηγαίνω συχνὰ εἰς τοῦ κουμπέρου μου τοῦ Σιδῶ κόντε... καὶ βλέπω τὰ παιδιὰ του, ὡσὰν ἄγγέλους· κυτᾶζω τὰ φιγουρίνια εἰς τοὺς βαρτάδαις καὶ βλέπω καὶ αὐτοὺς καὶ δὲν ἤξερω ποῦ ἀπὸ τὰ δύο, τὰ φιγουρίνια ἐζωγραφιστίκανε ἀπὸ δαύτους, ἢ αὐτοὶ ἐβαλθῆκανε εἰς τὴν τάξιν τοῦ φιγουρινιῶν. Ὁ ἓνας μοῦ λέει εἶναι γιατρός (μὰ χωρὶς ἄρρώστους), ὁ ἄλλος ἀβουκάτος χωρὶς κλιέντιδες ὅθεν παίζει τὴν κιθάρα καὶ ὁ ἄλλος τὸ φλαουτο· ἔχει καὶ δύο τρεῖς ἄλλους καὶ τρέχουνε σπάσω. Ἐπῆγὰ προχθὲς καὶ βλέπω τὴν ἀρχοντοπούλα του καὶ εἶχε μίαν πόρταν εἰς τὰ γόνατά της καὶ ἓναν πέροναν καὶ ἔκανε πλουμῖδια ἀπάνω εἰς ἐμίαν καναβάτσαν. Τὴν ἐρώτησα, ἀρχοντοπούλα μου αὐτὰ τί τὰ θέλεις; Μὴν τὰ θέλεις γιὰ νὰ στολίσῃς μὲ δαῦτα τὸν ἐπιτάφιον; μὰ ἐμεῖς ἀπὸ αὐτὰ δὲ βάνομε εἰς τοὺς ἐπιτάφίους, ἢ μὴ λάχῃ καὶ θέλετε νὰ μοντερνίσετε καὶ τοὺς ἐπιτάφίους; Ἐγέλας ὅπου τῆς τὰ ἔλεγα καὶ ἐγὼ ὅτι πῶς δὲν ἔκλαιαν. Μοῦ εἶπε ἔπειτα πῶς κάνουνε παντόφολαις καὶ προσκεφάλια καὶ λιχνοστάταις, γιὰ νὰ στολίζουνε τὸ σπῆτι· γιατί καὶ εἰς τὸ Παρίσι ἔτσι κάνουνε. Ὑστερα ἐπῆγε εἰς ἓνα μεγάλο τραπέζι· δὲν ἦτανε τραπέζι, γιατί ἦτανε μακρουλὸ, ψυλὸ, εἶχε

τρία πόδια, ἀναθεμάτο, δὲν ἤξερω τί ἦταν· δὲν ἠθέ-
 λησα νὰ μάθω ποτέ μου. Ἐπῆγε καὶ ἓνας ἀπὸ ἐκείνους
 ὁποῦ βλέπω ζωγραφισμένους εἰς τοὺς βαφτάδες. Ἀ-
 νοίξανε τὸ τραπέζι καὶ εἶδα καὶ ἄσπρα καὶ μαῦρα
 κόκκαλα· ἔπειτα ἀνοίξανε ἓνα μεγάλο βιβλίον, ὡς ἂν ἓνα
 πεντηκοστάρι, ἐκάτσινε ὁ ἓνας σιμὰ εἰς τὸν ἄλλον· ὡς ἂν
 νὰ ἦταν ἀδραὶ καὶ γυναῖκα, ὡς ἂν τὴ νύρη μὲ τὸ γαμπρὸ
 ὄντες πάνε νὰ τοὺς χαιρετήσουν· ἐκυτάζανε τὸ βιβλίον,
 ἐκτυπούσανε τὰ κόκκαλα καὶ ἐκάνανε μουσικὴν, καὶ ἐκεῖ
 ὁποῦ ἐκτυπούσανε τὰ κόκκαλα ἐβγάνανε κάτι φωναὶς ὁποῦ
 ἐκουραίνανε Πατριάρχην· ἐκάνανε, ὡς ἂν ὁποῦ κάνουνε ἢ
 θεατρίνας ἢ γυναῖκες, ἢ δημόσιαις εἰς τὴ Μαρσίλια καὶ
 εἰς τὴν Ἀνάπολη, καὶ ἔκανα τὸ σκαυρό μου. Ἐγύρισα
 τότε εἰς τὸ Σιὸρ Κόντε καὶ τοῦ λέω, Σιὸρ Κόντε τὴν
 ἀρχοντοπούλα σου θεατρίνα θὰ τὴν ἐκάμης; τί δαιμο-
 νικά πράματα αὐτά. Ὁ Σιὸρ Κόντες ἐχαμογέλασε καὶ
 μοῦ λέει, αἱ κουμπάρε μου, ἐλόγου σου εἶται μαθη-
 μένος εἰς τὰ πηλαικὰ, μὰ ὁ κόσμος τῶρα ἐξευγενί-
 ζεται. Ἄλλη φορὰ ὁ πολιτισμὸς ἦτανε εἰς τὴν Ἑλ-
 λάδα καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐσκήρπισα εἰς τὰ ἄλλα
 μέρη· μὰ τῶρα ὁ πολιτισμὸς εἶναι εἰς τὴν Εὐρώπην·
 Ἐμεῖς ἐξ αἰτίας τῆς δουλείας καὶ τῆς ἀμάθειας, ὁποῦ ἐ-
 βασίλευε εἰς τὰ μέρη μας, ἐγινήκαμε βάρβαροι καὶ πρέπει
 νὰ μιμούμαστε τοὺς καλῆ-ερούς μας. Ἡ καλὴ ἀντροπὴ
 εἰς ἓνα γυναῖκα εἶναι νὰ καταταίγη εὐχάριστη τὴ ζωὴ
 εἰς τὸν ἄνδρα τῆς· δὲν εἶναι καλὸ νὰ στοχαζόμε-
 στε τὴν γυναῖκα, ὡς ἂν δουλεύ-τρα μας. — Μὰ εἶώ δὲν
 τὸν ἄφησα νὰ πάη ὀμπρὸς, τοῦ ἔκοψα τὴν ὀμιλίαν του. —
 Μιὰ στιγμὴ Σιὸρ Κόντε μου, τοῦ εἶπα, ὄντες ἔμεῖς εἶμα-
 στε δούκιδαις· μὰ ὄντες ἤμαστε φτωχοὶ καὶ εἶμαστε ὄλοι
 καὶ ἂν δὲ δουλέψουμε καὶ ἂν δὲν οἰκονομήσωμε ψωφοῦ-
 με, ἢ γυναῖκες, μας θὰ κάνουνε τὴ δουλείαν τοῦ σπυτιοῦ
 μας. — Μὰ δὲ μοῦ ἀποκρίθηκε, παρὰ ἕσπεμὲ μὴ ζήσης κουμ-

πάρε, μου εἶπε, μὴ μου κόβῃς τὴν ὁμιλία μου. Τὸν ἀφῆσα γιὰ νὰ ἰδῶ τί θὰ πῆ, καὶ ἀκολούθησε. — Δὲν εἶναι δίκαιο νὰ στοχαζόμεστε ταῖς γυναῖκές μας, ὡσὰν δουλεύτρις μας, παρὰ ὡσὰν σύντροφο, ὅπου μᾶς τὸν ἔδωκε ὁ θεὸς νὰ μᾶς παρηγορᾷ καὶ νὰ μας ἀλαφραῖνῃ ἀπὸ τὰ πολύλογα βίβρανα ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἀφ' ὄντες γεννηθῆθ' ὑποφέρει εἰς τὸν κόσμον. Δὲν εἶναι δίκαιο, καθὼς ἐκάνανε ἄλλη φορὰ ἡ Πέρσαις καὶ τώρα οἱ Τοῦρκοι, (ὡς καὶ καὶ τώρα πάει νὰ χαθῆ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ) νὰ ταῖς κλειοῦμε, παρὰ νὰ τοὺς δίνωμαι καλὴ ἀνατροφή, καὶ αὐτὴ νὰ ταῖς ὀδηγᾷ, τοὺς δίνουμε εἰς τὰ χέρια τοὺς τὴν τύχη τοὺς καὶ ἐκεῖναις ἔχουνε νὰ πληρόνουνε, γιὰ τὰ σφάλματα ὅπου ἠθέλανε κάμει. — Μὰ δὲν ἐμπόρεσα καὶ ἐδῶ νὰ τὸν ἀφήσω νὰ πάῃ ἐμπρὸς καὶ τοῦ εἶπα, ὄχι Σιὸρ Κόντε μου πληρόνουνε καὶ ἐκεῖνοι, ὅπου ταῖς ἔχουνε καὶ γιὰ τοῦτο πριχοῦ ἀπορασισθῆ καλὴ ἀνατροφή εἰς ἐμᾶς ποῖα εἶναι, δὲν εἶναι δίκαιο νὰ ταῖς ἀφίνωμε ὅπως θέλουνε· ἡ γυναῖκα δὲν ἔχει μυαλὸ καὶ ἔτσι τὴν ἀφήσει ἐλεύθερη τὴν, ἔχασε· — Μὰ καὶ ἐδῶ δὲ μου ἀποκρίθηκε παρὰ ἐτράβιξε ἐμπρὸς τὴν ὁμιλία του· καὶ ὁ διδάσκαλος μὲ τὴν ἀρχοντοπούλα, ἐγελοῦσανε, ἀκούοντας αὐτὴν τὴ ὁμιλία· γιὰτ εἶχανε ἀφήσει τὸ τραγούδι. — Ἐμεῖς ἔχομε ἀκολούθησε ὁ Σιὸρ Κόντες, τὰ φῶτα ὄλων τῶν περασμένων αἰώνων καὶ εἰς ἐκεῖνα προσθέτομε καὶ τὰ ἐδικά μας καὶ ἔχομε καὶ μία θρησκεία φιλόανθρωπη καὶ ἔτσι οἱ προκομμένοι τῆς φωτισμένης Εὐρώπης καὶ πολλαὶς κυράδες ἐγράψανε πολλὰ καὶ ἡ ἀνατροφή ἐτελειοποιήθηκε. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ψυχὴ καὶ σῶμα καὶ ἔτσι ἡ καλὴ ἀνατροφή πρέπει νὰ ἔχη σκοπὸ καὶ τὰ δύο. Ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ μαθαίνη νὰ ῥάφτη νὰ πλέκη καὶ νὰ κεντᾷ, μὰ πρέπει νὰ μαθαίνη καὶ γράμματα, γιὰ νὰ μορφόνῃ τὸ νοῦ της καὶ νὰ γνωρίζη νὰ ἀνατρέρη τὰ παιδιά της· καὶ τώρα ἐφευρέθηκα μία νέα μέθοδος νὰ εὐκολύνουνε τὴν ἀνατροφή ἢ μυθιστορίας, καὶ

ρεις νὰ ἦταν καλοὶ, ὄντες οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἠθικὴ καὶ μεγάλη εὐκολία εἰς τὴν συναναστροφή καὶ συνήθεια· μὰ νὰ λείπη ἡ ἠθικὴ καὶ τοῦτα, ἐπροκόψαμε Σιὸρ Κόντε μου, μὰ τὸ θεὸ ἐπροκόψαμε. — Συνήθεια εἶναι ὄλα μοῦ ἀποκριθῆκε κουμπάρε μου· ἐλόγου σου εἶσαι ἀσυνήθιστος καὶ σοῦ φαίνεται ἔτσι, μὰ δὲν εἶναι καθὼς τὰ στοχάζεσαι. Μὰ ἔρχομαι εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ σοῦ ἔλεγα, πῶς ἡ ἀνατροφή πρέπει νὰ ἦναι κατὰ τὴν κατάστασιν τοῦ κάθε ἐνός· μὰ ὁ κόσμος τῶρα ἐξευγενίζεται, ἡ χριστιανικὴ ἰσότης ἔκαμε νὰ λείψη ἡ δουλεία, ὁποῦ ἐβαίλευσεν εἰς τὸν μέσον αἰῶνα· ἡ ἀρχοντικὰς ἐσκουριάνανε καὶ ἀρχίζουν νὰ μὴ θέλῃ κανεὶς νὰ λέγεται ἀρχοντας· ἡ θυγατέρα τοῦ τεχνίτη καὶ τοῦ γεωργοῦ ντύνεται, καθὼς καὶ τοῦ λεγόμενου ἀρχοντα καὶ ἀγαπάται καὶ τιμᾶται, ὅσο ἡ κάθε ἀρχοντοπούλα καὶ ὁ ἀρχοντας δίνει μὲ εὐχαρίστησιν τῇ θυγατέρᾳ τοῦ τεχνίτη, ὄντες εἶναι ἀξίος καὶ τίμιος, καὶ τὸ ἀρχοντόπουλο πέρνει τῇ θυγατέρᾳ τοῦ παρακατινοῦ, ὄντες τὴν ἰδίᾳ μὲ καλὴ ἀνατροφή. — Μὰ αἰ! Κόντε μου, Κόντε μου, τοῦ εἶπα πάλιν, κακὰ ν' τὰ ψέμματα· ἕνας πέρνει μίτς, γιὰ νὰ τὴν ἐχτηκιάσῃ, καὶ γιὰ ἐκείνην τὴ μίαν ἄνευ ἐκατὸ εἰς τ' ἀνάθεμα. Πόσο μᾶς ἐσύμφερε καλλήτερον, Σιὸρ Κόντε μου, ὄλους νὰ λείπη αὐτὴ ἡ λεγομένη καλὴ ἀνατροφή, ὁποῦ, δὲν ἤξερω πῶς, μᾶς ἐκουβαλήσατε. — Εἰς αὐτὸ ἔχεις κάποιον δίκαιον, μοῦ ἀποκρίθη, κουμπάρε μου, μὰ ὁ κόσμος ἀγάλλει ἀγάλλει προχωρεῖ· τὰ πηδῆματα τὰ κάνει τὸ νερὸ ὄντες γρημίζεται ἀπὸ κανένα βουνὸ. Μὰ ἐτοῦτο θὰ σοῦ πῶ ἀκόμη· ἤθελες μοῦ εἰπῆς γιὰ τὰς μόδες· εἶναι ἀληθινὰ ἐξοδο· μὰ πῶς ἤθελες πάλιν νὰ ντύωνται ἡ γυναῖκες μας, μασκαράδες, ὡς ἂν ὁποῦ ἐντυώντανε ἄλλη φορὰ; Ἡ μόδαὶς εἶναι ἕνα μέσο μὲ τὸ φόρεμα νὰ συγχωνευτοῦνε καὶ τὰ ἦθη τῶν λαῶν καὶ ἐσκορπίσανε εἰς ὄλην τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ὄλην τὴν ἀνατολήν, ὁποῦ σοῦ φαίνεται καθ'αυτὸ εὐρισκόμενος εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη πῶς εἶσαι μέσα εἰς τὴν Εὐρώπην. Μέσα

εἰς τὴν Ἀθήνα μάλιστα κάθε σπήτι ἔχει καὶ τὸ πιάνο τοῦ, ἢ
 γυναῖκαις φαίνονται ὡσάν ἄγγελοι· γιατί τὸ φυσικὰ ἔξυπνο
 Ἑλληνικὸ πνεῦμα τὸ ἐστόλισεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἀνατροφή καὶ
 τὸ κορμί τὸ ἐλεύθερο ἢ μετρημένη εὐγενικὴ ἐνδυμασία
 καὶ βλέπεις μίαν πρόοδο, ὅπου καθαυτὸ σασιτίζει ὁ ἀνθρω-
 πος, πῶς, εἰς ἐτόσο λίγον καιρὸ, μέσα εἰς τοὺς πολέμους καὶ
 ταῖς ταραχαῖς, ἔκαμε τόσην πρόοδο. Εκεῖ εἶναι καὶ τὰ
 σχολεῖα ὅπου θὰ φωτίσουνε καὶ θὰ ἐλευθερώσουνε τὸ ἔ-
 θνος μας· καὶ μάλιστα σὲ ἐσυμβούλευα καὶ τὴν ἀφεντιά
 σου, ὅπου ἔχεις τὸν τρόπο, νὰ στείλῃς κάνα σου ἐγκόνη
 νὰ φωτισθῇ, μάλιστα τὴν ἐγκονὴ σου τὴν κυρὰ Νικολέτα,
 ὅπου εἶναι ἔτσι ἔξυπνη καὶ τακτικὴ καὶ ὅπου δὲ φαίνεται
 καθαυτὸ, πῶς εἶναι εἰς τὸ χωριὸ ἀναθραμμένη. — Φθάνει
 τότες, τοῦ εἶπα, Σιὸρ Κόντε μου, καὶ ὅσο γιὰ τὰ ἐγκόνια
 μου ἔχω τὴν ἐγκονία τους καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ κρίνω
 γιὰ σχολεῖα καὶ γιὰ προκοπὴ καὶ, ὄντες εἰς τὴν Ἀθήνα δὲν
 εὐρίσκονται, δὲν ἔχει σχολεῖα ἀκόμη τὸ ἔθνος μας· μὰ γιατί
 Σιὸρ Κόντε μου νὰ μὴ διορθώνετε τὰ σχολεῖά μας παρὰ
 πρέπει τὰ παιδιὰ μας γιὰ τὸ α, β. νὰ τρέχουνε εἰς τὴν
 Ἀθήνα. Ἀπὸ τὸ θεὸ νὰ τὸ βρῆτε καὶ οἱ ἱγγλέζοι καὶ σεῖς
 οἱ ἄρχοντες Σιὸρ Κόντε μου, ὅπου δὲ γνοιάζεστε, νὰ δι-
 ορθώσετε τὰ σχολεῖα μας. Καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀν τὴν
 ἀγαπῶ, ἢ ὄχι ἐπολέμησα πέντε χρόνους εἰς τὴν ἐπανά-
 στασὴ της, ἔχω ἔξη πληγαῖς καὶ εἰς τοῦ Λάλα ἀπὸ τὸ
 ἓνα μέρος ἔπεσε ἓνας μου ἀδελφὸς καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο
 ἓνας μου πρῶτος ἐξάδελφος· αὐτὴ εἶναι ἡ ἐλπίδα μας καὶ
 ἄλλο δὲν παρακαλῶ τὸ θεὸ, ἀγκαλὰ καὶ τώρα πλέα εἶναι
 ἄσπρα τὰ γένια μου, παρὰ νὰ ἀποθάνω πολεμῶντας γιὰ τὴν
 ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους μας· μὰ καθὼς ἐκατάλαβα εἶναι καὶ
 ἐκεῖ, Σιὸρ Κόντε μου, μία πουτρίδα· καὶ γιὰ ταῖς μὸδαῖς καὶ
 τὰ ἄλλα ὅπου μοῦ ἔλεγες, γνωρίζω καλῆτέρὰ σου τὴν
 Ἑλλάδα· καὶ ἐκεῖ καθὼς κ' ἐδῶ· καὶ ἐκεῖνοι θέλουνε νὰ
 γίνουνε κόντιδες καὶ ἢ γυναῖκες τους κοντέσαις καὶ, ἔξο-

θεύοντας τὸ λίγο τοῖς ἔχει εἰς τὰ λούσα, πολεμοῦνε καὶ
 μαχαιρόνονται, ποῖος νὰ γενῆ ὑπουργός, ποῖος βουλευτής,
 ποῖος τελώνης, ἢ ταμίας, ἢ φόροσυναχτής, γὰρ νὰ ἀρπά-
 ζουνε· καὶ τὸ ἔθνος τὸ ἄτυχο σύρνεται, ὡσάν τὸ σκουλήκι
 ὀπού ἀκούς, Σιὸρ Κόντε μου, πολλὰ κεράσια βάσταε μι-
 κρὰ καλάθια. — Καὶ ἐδῶ ἔπαυσε ἡ ὀμιλία μας· γιατί ἐμβή-
 κανε οἱ δύο Σιὸρ Δοτόροι, ὁ ἓνας μὲ τὴν κιθάρα του καὶ
 ὁ ἄλλος μὲ τὸ φλαουτοῦ του νὰ κάμουνε κονκέρτο. Ἐκατσα
 καὶ τοὺς ἀκουσα, ὅσο 'πού ἐφύγανε. Ὁ δάσκαλος ἐπῆρε τὴν
 ἀρχοντοπούλα νὰ πάνε σπῆσο. Καὶ ὄντες ἐμείναμε μονά-
 χοι οἱ δύο μας, εἶπα τοῦ Σιὸρ Κόντε, Σιὸρ Κόντε, εἶμαι χω-
 ριάτης, μὰ μὲ γνωρίζεις καὶ γνωρίζεις πῶς σὲ ἀγαπῶ, γιὰ
 τί τὸ σπῆτι σας ἐστάθη πάντα ἀγαπημένο μὲ τὸ ἐδικόμας,
 καὶ ἂν ἐπιθυμῶ νὰ ἀκούω εὐτυχισμένους ὅλους τοὺς πα-
 τριώταις μας, ἀγαπῶ περισσότερο νὰ βλέπω εὐτυχισμένο
 τὴν εὐγενεῖα σου. Δὲ σοῦ μιλῶ γιὰ τὰς ἰδίαις σου, γιατί ἰδι-
 ώτης καὶ ἔπειτα εἰς ὅλα κατὰ τὸ κορμί καὶ τὸ φόρεμα καὶ τὸ
 μυαλό σου, Σιὸρ Κόντε μου, καθὼς ἐκατάλαβα, εἶναι
 μία πουτρίδα. Σοῦ μιλῶ γιὰ τὸ σπῆτι σου. Βλέπω Σιὸρ
 Κόντε μου, πῶς βρίσκεσαι εἰς ἕνα μεγάλο βυθὸ καὶ δὲν
 τὸ καταλαβαίνεις. Τὸ σπῆτι σου εἶναι ναουφράγιο καὶ σὺ
 κοιμᾶσαι καὶ ὀνειρεύεσαι καὶ τὰ ὄνειρά σου σοῦ φαίνον-
 ται πῶς εἶναι ἀλήθειαις. Καμαρόνεσαι εἰς τοὺς δοτόρους
 σου καὶ τὴν καλὴ ἀνατροφή τῆς ἀρχοντοπούλας σου, μὰ
 ὁ ἓνας εἶναι γιατρὸς χωρὶς ἀρρώστους, ὁ ἄλλος ἀβοκάτος
 χωρὶς κλιέντιδαις καὶ καθὼς ἐμάθανε, ὅπου καὶ ἂν πάνε
 δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ ζήσουνε καὶ ἡ ἀρχοντοπούλα σου τὴν
 ἀναθρέφεις γιὰ κοντέσσα καὶ ἡ κοντέσσα πρέπει νὰ φέρη
 μαζὺ τις καὶ κοντέα. Τὰ ἄλλα σου παιδία τρέχουνε σπῆσο
 καὶ εἶναι γεμάτα ἀνάγκαις καὶ δὲ σοῦ ἀφίνουνε κουτάλι,
 γιὰ νὰ παίξουνε τὴν πασέτα, καὶ τρώεσαι μοναχὰ μὲ τοὺς
 δούλους σου, πῶς σὲ κλέπτουνε· τὸ σπῆτι σου Σιὸρ Κόντε
 μου πάη νὰ βουλιᾶξη. Ἄλλη φὸρὰ ἦτανε ἀπὸ τὰ πρώτα

τοῦ τόπου μας· δὲν ἀγόραζε ψωμί καὶ λάδι καὶ κρασί ἐ-
πουλοῦσε· οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀπολείπανε νὰ κουβαλοῦνε τὸ
κάθε καλὸ. Μὰ τώρα χρωστᾶς εἰς τὸ Μπάγκο, χρωστᾶς
ἐκεينوῦ, χρωστᾶς ἐκεينوῦ, χρωστᾶς ὄλου τοῦ κόσμου,
τὸ δικό μου δὲν σοῦ τὸ μελετῶ οὔτε, τετρακόσια
καὶ πεντακόσια τάλαρα δὲν εἶναι οὔτε νὰ μελετιῶνται
καὶ τὰ διάφορα σοῦ τρῶνε ὅλα τὰ εἰσοδήματα καὶ τὰ
χρέη αὐξάνουνε καὶ δὲν μπορεῖς νὰ προβάλης στὸ δρό-
μο, χωρὶς νὰ σὲ πλακώσῃ ὁ πραγματευτὴς ὁ τσαγκάρης,
ὁ βράφτης, ἡ μοδίστα· τὰ ἀγοράζεις ὅλα καὶ ἂν κίνενας
σὲ σημόνει, σὲ σημόνει γιὰ τὴν ἀγάπη ὅπου εἶχε παλαιὰ
εἰς τὸ σπῆτι σου, ἢ νὰ σοῦ φάῃ· ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω
πῶς μπορεῖς καὶ κοιμᾶσαι· εἶσαι, ὡς καθὼς ποῦ εἶπα, εἰς
ἓνα μεγάλο βυθὸ, τὸ σπῆτι σου εἶναι ναουφράγιο, καὶ ἂν
ἀφήσῃς νὰ πηγαίνη, ὅπως πηγαίνει, δὲν θὰ μείνῃ οὔτε μα-
δέρη. Εἶναι καιρὸς ἀκόμη, πούλησε τὰ πράγματά σου, ἂν
χρειαστῇ μισοτιμῆς νὰ μὴ χρωστᾶς· σπάσε ταῖς κιθάραις
καὶ τὰ φλαούτα, καὶ ἐκεῖνο τὸν ἄλλο μεγάλο διάολο,
ὅπου, ὡς καθὼς ἀκούω, θέλει ἓνα καπιτάλι καὶ μία ζωὴ·
μάθε τὴν ἀρχοντοπούλα σου νοικοκυρά, καθὼς ἦτανε καὶ
ἡ συχωρεμένη ἡ μάνα σου, ἂν πάρῃ κἀνένα φτωχὸ καπε-
τάνιο νὰ μὴν τὸν ἐβουλιάξῃ· κάμε τοὺς μιλόρδους σου, νὰ
καταλάβουνε πῶς εἶναι φτωχοὶ καὶ νὰ τοὺς ξενιτεύσῃς
νὰ πιάσουνε κἀμμία δουλεία καὶ μὴ γηρεύῃς νὰ τοὺς κά-
μης ὄλους δοτόρους καὶ αὐτὰ νὰ τὰ κάμης πριχοῦ φθάσει
ἡ συντελεία τοῦ κόσμου τὰ πενήντα ἐφτά· καὶ τότες, σοῦ
λέω, πῶς εἶσαι εὐτυχισμένος, πῶς ἔπεςαι ὄξω, μὰ με τὴ
φρονιμάδα σου ἔκαμες μετὰ τὰ πελεκούδια καὶ τὰ ρεμέντσα
τοῦ τσακισμένου καραβιοῦ ἄλλο μικρὸ καρβάκι, ὅπου δὲν
θὰ μπορεῖ κίθαια νὰ ταξιδεύῃ, καθὼς τὸ πρῶτο, μὰ με
τὸν καιρὸ νὰ κάμῃ ἄλλο μεγαλῆτερο καὶ καλῆ-
τερο. Ὁὐ μού πῆς ἔμαθα καὶ δὲν μπορῶ καὶ ντρέπομαι τὸν
κόσμο, καὶ εἰς αὐτὸ, σοῦ λέγω, πῶς μάθημα ξεμάθημα δύο

καλὰ μαθήματα· καὶ ὅσο γιὰ τὸν κόσμον, σοῦ λέω, πρῶτα πῶς καθένας θὰ κυτάζει τὴ δουλεία του γιὰ νὰ ζῆ τίς μίαν, καὶ ὕστερα ὁ κόσμος σὲ γνωρίζει καλλήτερά σου, Σιδρ Κόντε μου, καὶ σὲ γελᾷ· εἴμαστε μία φαμελιά καὶ ὁ ἕνας γνωρίζει τὸν ἄλλον καὶ ὅσο σεῖς οἱ λεγόμενοι προκομμένοι χάνεται τὸ σωστὸ νοῦ, ἐμεῖς οἱ χωριάταις ἔχομε νὰ σᾶς πουλήσωμε· ἀγκαλὰ καὶ δὲ χάνεται τὸ σωστὸ νοῦ εἰς ὅλα· γιὰ τὴν λίγαις φοραῖς ὁ χωριάτης γελᾷ τὸν ἄρχοντα. Γνωρίζωμαστε Σιδρ Κόντε μου, ἡ μποτέγα καὶ τὸ κανὸ τὰ ξεπαστρέυει ὅλα. Καὶ αὐτὰ ὁποῦ σοῦ λέω σοῦ τὰ λέω ὄχι μοναχὰ γιὰ τὸ ἀγαπῶ τὸ σπῆτι σου, μὰ ἀκόμη καὶ γιὰ τὸ ἀγαπῶ τὸν τόπο μου· γιὰ τὴν ἐσεῖς εἶσθαι τὰ κεφάλια τοῦ τόπου μας καὶ ὄντες ἐσεῖς εἶσθε φτωχοὶ καὶ κακομαθημένοι, θὰ φάτε τὸν παρὰ τοῦ ἐνοῦ καὶ τοῦ ἄλλου καὶ λαβαίνοντες ἐπάγγελμα δὲν θὰ μπορεῖται νὰ κάνετε τὰ χρέη σας καὶ θὰ μᾶς πουλήτε καὶ θὰ μένει ὁ τόπος μας δίχως ἀνθρώπους. Καὶ γιὰ τὴν ἀνατροφή, σοῦ λέω πρῶτα πρῶτα, πῶς πρέπει κανεῖς νὰ ζῆ φρόνιμα καὶ νὰ δουλεύῃ, γιὰ νὰ ἦναι καὶ ὑγιεινὸς καὶ ἡσυχὸς καὶ ἐλεύθερος· ἔπειτα πῶς εἰς ὅλαις ταῖς ἐποχαῖς ὁ κόσμος ἦταν ἀφανισμένος, ἢ ἀφανίσθηκε, ὄντες ἐβασιλεύσανε οἱ ἀβσκατοὶ, τὰ φιγουρίνια καὶ οἱ λογιώτατοι· πῶς τὴν σήμερον ἔπεσε ἡ ἀριστοκρατία καὶ ὑψώθη ἡ γυναικοκρατία, ἢ καλλήτερα (μὰ ἄς μὴν τὸ πῶ) καὶ πῶς ἀπὸ τὴν τιμιότητα, τὴ φρονιμάδα καὶ τὴ νοικοκυροσύνη τῶν γυναικῶν κρέμετε ἡ τύχη ὀλωνῶν μας καὶ αὐτὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὰ πρῶτα τους μαθήματα, ἐκεῖ ὁποῦ τὰ ἦθη τῆς Εὐρώπης δὲν εἶναι παρὰ τὰ κουρέλια τῆς ἀριστοκρατίας, ὁποῦ τὰ ἀρπάξανε νὰ γινοῦνε κοντέσσαις χωρὶς κοντέα καὶ κακομοιραζώμαστε. — Ἐξέλασε ὁ Σιδρ Κόντες, καθὼς τοῦ τὸ ἔλεγα, καὶ ἐστάθη καὶ μὲ ἐκύταξε καὶ ὕστερα μοῦ λέει αὐτὸ Σὲ εὐχαριστῶ κουμπάρε μου· πάντα μου σὲ ἐγνώρισα γιὰ ἀληθινὸ φίλον καὶ πιστευμένον, μὰ περισσότερο τώρα εἰς αὐτὰ

τὴν Εὐαγγελικὴ συμβουλὴν, ὑποῦ μου ἔδωκες. Εἶπες τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἐγὼ τί ἔλεγα δὲν ἐγνώριζα. Μὰ ἐπειδὴ ἡ ἀβρώστια ὅπου ἐπερίγραφες εἶναι ἀβρώστια, ὅπου ἔχει κυριευμένους πολλοὺς καὶ ἐδῶ καὶ ὄξω ἀπὸ ἴδω πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἴμενανε γράψετῆνε καὶ τυποσέτηνε. — Ἐγὼ ὕστερα ἐπῆρα τὸ ράβδι μου καὶ ἔφυγα καὶ δὲν ἤξέρω τί ἔχει νὲ κάμη· μὰ ἔκαμα τὸ χρέος μου. Καὶ γιὰ τὴν ομιλίαν μας ἔτσι μοῦ ἔδωκε τὴν ἀδεια νὰ ὅπου τὴν ἐτυπῶνω τώρα, ὅπου μοῦ ἐδόθηκε ἡ περίστασις. Μὰ γυρίζω εἰς ἐκεῖνον ὅπου σοῦ ἔλεγα, πατρίδα μου, καὶ γιὰ ὄνομα θεοῦ νὰ μοῦ συμπιθῆσις εἰς τὴ μεγάλη ἀντικήμερα, ὅπου σοῦ ἔκαμα· γιὰ τί εἰς ἐτούτη τὴ θολωμένη θάλασσα, ὅπου εὐρίσκεται ὄλος ὁ κόσμος τὴν σήμερον, τὸ ἴμεμα μὲ τραβᾷ καὶ δὲν μπορῶ νὰ τραβίξω ἴσια τὸ δρόμον μου.

Ἐλεγα πῶς ἄλλοι ἀπὸ ἐμᾶς δὲν δουλεύουνε καὶ τὸ τάγμα τους, ὅσο πηγαίνει, γίνεται μεγαλῆτερον καὶ πῶς αὐτοὶ εἶναι οἱ ἄνδρες τοῦ σκαρπινιοῦ καὶ ἡ γυναῖκες τῆς μῦδας. Οἱ ἄλλοι ὄλοι δουλεύουνε καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ γεωργοί, οἱ ναύταις καὶ οἱ τεχνίταις. Μὰ οἱ πρῶτοι ἔχουνε τόσαις χρεῖαις καὶ οἱ δεῦτεροι πέρνουν τὰ μέτρα τους τόσο κακὰ, ὅπου λίγους διαλέγεις καὶ ἀπὸ τοὺς δεῦτερον ὅπου νὰ μὴν ἔχουνε χρέη καὶ οἱ περισσότεροι πεινοῦν, ἐκεῖ ὅπου πάντα δουλεύουνε. Κάνομε 17 ἔως 20 μιλιοῦνια σταφίδα, τόσο λάδι, τόσο κρασί, χωρὶς τὰ ἄλλα, ταξιδεύομε κάθε χρόνον τόσαις χιλιάδες εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔχομε τόσα καρβία καὶ εἰς ὄλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὡς καὶ εἰς τὴν Ἰνδία καὶ τὴν Ἀμερικὴ εὐρίσκονται πατριῶταις μας· μὰ ἡ κριολογία, τὰ λούσα, τὰ χρέη, οἱ δοτόροι καὶ τὰ κρυφὰ τὰ δασίματα μᾶς τὰ σηκώνουνε, χωρὶς νὰ καταλαβαίνωμε ποῦ πηγαίνουνε· καθαυτὸ σοῦ φαίνεται καὶ ἔχομε ἀφορεσμὸν. Μὰ νὰ τί τρέχει. Ὁ φτωχὸς ὁ χωριάτης δουλεύει, μὰ μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχη ψωμὶ πέρνει ἀπὸ τὸ σταροπουλητὴ καὶ τοῦ πηγαίνει τὴ σταφίδα του καὶ αὐτὸς

τοῦ τὴν ἐτρώει σύψυχη· ἂν ἀξίζει 25 δὲν τοῦ δίνει οὔτε
 δέκα· γιατί τοῦ δίνει τὸ στάρι πρῶτα σκάρσο, δεύτερα
 κακό, τρίτα τοῦτὸ δίνει εἰς ἐδιπλῆ τιμὴ καὶ τοῦ κάνει ὁμο-
 λογία, γιὰ νὰ τρέχουνε διάφορα, ἔπειτα τοῦ σακροσζυγιά-
 ζει τὴ σταφίδατου καὶ εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ βάνει
 πῶς τὴν ἐπούλησε εἰς τὴ μικρότερη τιμὴ· βάλε ὅπου ὁ
 φτωχὸς ὁ χωριάτης δὲ γνωρίζει λογαριασμοὺς (γιατὶ οἱ
 δασκάλοι, ὅπου ἔχει εἰς τὰ σχολεῖα του, δὲ γνωρίζουνε)
 καὶ ἔτσι νούλα ἢ νούλα του τὰ τρώει οὐλα πατρίδα
 μου. Περνοῦνε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ φέρουνε καλαμπόκι,
 εἰς τὸ γυρίσμα τὰ δοσίματα, οἱ ναύλοι, ἢ κλεψιαῖς τοὺς
 τρῶνε τὸ μισθό. Βάλε πῶς ἢ κρισολογίαις ποτὲ δὲν τοὺς
 ἀπολείπουνε (γιατὶ ἀλλέως δὲν ἔχουνε πῶς νὰ ζήσουνε
 οἱ ἀβοκάτοι καὶ ἂν ὁ γάιδαρος τοῦ ἐνοῦ, καθὼς περνᾶ,
 τσιμβίσῃ ἕνα κλιματόφυλλο τοῦ ἄλλονοῦ καὶ κρισολογία)
 καὶ πῶς ἂν τοὺς μένη κανέννας παράς πάνε καὶ ἀγοράζου-
 νε παλιαγροῦς, ὅπου ποτὲ δὲν τοὺς δίνουνε τὰ διάφορα
 καὶ πολλαῖς φοραῖς τοὺς κρισολογοῦνε, καὶ τοὺς τὰ πέρ-
 νουνε καὶ χάνουνε τοὺς παράδες τους, καὶ θέλει κατα-
 λάθεις, γιατί οἱ φτωχοὶ οἱ χωριάταις πάντα πεινοῦνε ἐ-
 μεῖ ὅπου πάντα δουλεύουνε. Ἀπὸ ἐκείνους ὅπου φεύγουνε
 καὶ ἀρροῦνε νὰ γυρίσουνε εἰς ἐτέσσερα πέντε χρόνια τὰ
 ὑποστατικά τους γίνονται ἀφαντα, ἀνοίγει ἡ γῆ καὶ τὰ
 καταπίνει· σηκώνει ὁ ἕνας τὴ λιθία ἀπὸ ἴδω, σηκώνει ὁ ἄλ-
 λος τὴ λιθία ἀπὸ ἑκὶ καὶ τὰ ὑποστατικά ὅπου εἶναι σιμὰ
 τοῦ τὸ καταπίνουνε· καὶ ἐπειδὴ ἐγείνη μὲ ταις συμβου-
 λαις τῶν ἀβοκάτων, ὄντες γυρίση ὀπίσω, γιὰ νὰ πάρη
 ὀπίσω τὸ πρᾶγμα του, νὰ τὸ βγάλῃ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ
 διάλωνε, ὅπου τοῦ τὸ ἐσηκώσανε, πρέπει νὰ κρισολογιε-
 ται τόσα χρόνια, ὅσα ἔλειπε καὶ ἀφ' ὄντες ἐξοδεύσουνε
 τρίδιπλα ἀπ' ὅ,τι τὸ ὑποστατικὸ ἀξίζει, ἢ κρισολογία
 μένη ἀτελειωτὴ καὶ ὁ ταξιδιαρὴς πρέπει νὰ γυρίση ὀπίσω·
 γιατί ἐκεῖνα ὅπου εἶχε φέρει ἦτανε κάλπικα. Ἄν οἱ δια-

ἄλλοι δὲν τοῦ τὸ σηκόσουνε, θὰ εἶναι ἐρημασμένο καὶ θὰ
 ἔχει κρισολογία μὲ τὸν ἐπίτροπό του· ἂν λάβῃ τὴν εὐ-
 τυχία νὰ ἔχη καλὸ σέμβρο, ἢ καλὸν ἐπίτροπο καὶ νὰ μὴν
 ἐρημάξουν τὰ ὑποστατικά του, ἢ νὰ μὴ γίνουνε ἄφραντα,
 τοῦ βγάνουνε ὁμολογίας τοῦ παποῦ του καὶ τοῦ προσώ-
 που του καὶ ἢ χάσει, ἢ κερδήσει εἶναι πάντα χαμένος·
 γιὰ τὴ κρισολογίας εἶναι γιὰ τοὺς ἀβοκάτους καὶ τὰ
 κριτήρια ἤγουν τὸ χαρτί τὸ μπολάδο. Ὁ αὐτῆς ὄντες κερ-
 δήσει καμπόσους παράδες, γυρίζει ὀπίσω, πουλεῖ τὸ κα-
 ράβι ἀγοράζει παλιαγροῦς, ὁποῦ ποτὲ δὲν τοῦ δίνουν τὰ
 διάφορα, κτιζει παλάτια, μοντερνίζει τὸ σπήτι του, κάνει
 ἀπὸ τὰ παιδιά του ἄλλους ἀβοκάτους καὶ ἄλλους γιατροῦς
 καὶ τὰ στέρνει ἀπὸ τὸ χωριό, ἢ τὴν μπασέτα εἰς τῆς
 Εὐρώπης τὰ πανεπιστήμια καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια
 τὰ χρέη τὸν ἔχουνε πνιμένον. Ὁ τεχνίτης εὐθὺς ὁποῦ
 κάμῃ δύο λεφτά, εὐθὺς ἀρίνει τὴ δουλειά του καὶ θέλει
 νὰ γεινῇ καὶ αὐτὸς ἄρχοντας, μοντερνίζει καὶ τοῦτος τὸ
 σπήτι του καὶ τὸ στολιζει μὲ τὰ κουάδρα καμπόσων πα-
 λιοπουτάνων, πανόρευσται καὶ κάνει παναγία τῇ γυναίκα
 του, κάνει νιγτόρους τὰ παιδιά του ἤγουν τὰ στολιζει
 μὲ τὸ ροβλάκι καὶ τὰ σκαρπίνια τους καὶ πνίγουνε μονα-
 χὰ τὸ φτωχὸ τὸν πατέρα τους καὶ ὄντες ἀποθάνει, ἢ ψω-
 φουνε τῆς πείνας, ἢ γίνονται κατεργαρέοι· ἡ τέχνη εἰς ἐμᾶς
 εἶναι πρᾶγμα ἄτιμο, τιμὴ εἶναι νὰ εἶμαστε ἄρχοντες μὲ
 τὸ καπέλο καὶ τὴν μπογολίνα μας. Οἱ ἐπαγγελματικοὶ τόσα
 ἐξοδεύουνε, ὅσα τους δίνουνε καὶ πηγαίνει μαζί καὶ τὸ
 πρᾶγμα τους. Ἔτσι ἡ χρεΐαις μᾶς ἔχου.ε ὄλους πνιμένους
 καὶ οἱ ἀβοκάτοι μᾶς ἐσυνδαυλοῦνε καὶ τὰ ἐπαγγέλματα
 καὶ ἐλύθηκε ἀνάμεσο μας κάθε ἠθικὸς δεσμός, ἐχάθη καὶ
 ἡ φιλία καὶ ἡ συγγένεια καὶ εἶμαστε ὁποῦ γδύσει τὸν ἄλ-
 λον. Δὲ λογαριάζω τὴ διαφθορά, γιὰ τὴν τὰ λούσα τοὺς γάμους
 τοὺς ἐμποδίζουν καὶ ὁ κόσμος ἐψεύτισε καὶ ἔτσι ἡ παραλυ-
 σία τῶν ἠθῶν νὰ ἐμποδισθῇ εἶναι ἀδύνατη· ἀρχίσταμε νὰ

μὴ μᾶς μέλη καὶ γιὰ τὴν τιμὴ μας. Ὅσο δὲν παύει ἡ ἀναμασσία, δὲν προστατεύεται ἡ ἐργατικὴ τάξη παρὰ πνίγεται, τὰ λούσα καὶ ἡ κρισολογίαις δὲν παύουνε, ἤγουν ὅσο τὸ σύστημα τῆς ἀνατροφῆς μας καὶ μεγαλῶνε καὶ μικρῶνε δὲν διορθώνεται νὰ μὴ περιορίζεται εἰς τοὺς γιατροὺς καὶ τοὺς ἀβοκάτους παρὰ νὰ φωτιζώμαστε καὶ νὰ μαθαίνουμε μίαν δουλείαν ὅπου νὰ μᾶς δίνῃ εἰσόδημα βέβαιον καὶ δὲν προσέχωμε μὲ τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ ἰδιωτικὴν καὶ δημόσιαν, ἡ ἐλευθερίαις ὅπου τοῦ ζητᾶς καὶ ἡ μεταρρίθμησας δὲν κάνουνε τίποτα· ἐτούταις εἶναι ἡ ριζικαῖς μεταρρίθμησας καὶ ὅπου ἤμποροῦμε νὰ ἐπιτύχωμε μὲ τὸ νόμον ὑποχρεώνοντες μὲ τὰς ἰδίας τὰς ἀρχαῖς τὴν Κυβέρνηση· ἐκεῖ ὅπου αὐταῖς, ὅπου σὺ γυρεύεις δὲν κάνουνε παρὰ νὰ μᾶς ἀνακατώσουνε περισσότερο καὶ λαβαίνω τὴν τιμὴν νὰ σοῦ πῶ, πῶς ἡ ἐλευθερία ὅπου ἐδόθη εἶναι ζημία μας καὶ δὲν θὰ κάμῃ ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς ἀνακατώσῃ περισσότερο καὶ νὰ σηκώσῃ τὴν ἐνοχὴν ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση· τώρα ἀρχίζει ἡ ἐποχὴ τῆς δημαγωγίας καὶ ἡ ἐλευθερία θὰ ἐτιμασθῇ περισσότερο.

Πτωχαίνουμε τὸ λοιπὸν, πατρίδα μου, χωριζόμεστε, χάνουμε, ὅσο παχαίνουμε, τὴν ἠθικὴν ζωὴν, μᾶς πνίγουν ἡ χρεῖαις μας καὶ ἐπύραμε τὰ μαχαίρια νὰ μαχαιρωθοῦμε, νὰ σφάζῃ ὁ ἕνα τὸν ἄλλο μας· καὶ εἰς ἐμᾶς ἡ Ἀγγλία τὸ ἴδιον σύστημα ἀκολούθησε. Καὶ (γιατὶ πρέπει νὰ ποῦμε καὶ γι' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν) ἕνα ἕνα ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ ἔεκαμε· (γιατὶ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅπου καὶ ἂν ἐγύρισται εἶδα αὐτὰ καὶ ἄλλα ἀκόμη χειρότερα)· εἶναι τοῦ αἰῶνα μας ἐλαττώματα· (γιατὶ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπῃ ὄντες ἔπεσεν ἡ ἀρχοντιά ἐγυρέψανε νὰ γινούνε ὅλοι ἀρχόντοι καὶ ἐγνήκανε ὅλοι ρούχα καὶ ψέμματα) μὰ ἀνοίξε μοναχὰ τὰς πόρταις καὶ τοὺς εἶπε καλῶς νὰ κοπιάσετε· ἐσθήκως τὰς λιθιαῖς καὶ ἔσιαξε τὰ ἀψυλώματα γιὰ νὰ πλημαρῶσῃ καὶ νὰ πνιγοῦμε· καὶ ὁ πόταμος ὅπου ἐκουβάλλησε ἦτανε τὰ

ροῦχα καὶ τὰ φέμματα τοῦ αἰῶνα μας, τὰ λούσα καὶ ἡ κρισολογία, ἡ φτωχεία, ἡ διαφθορά καὶ ἡ κακοήθεια, τὸ σφῆριττις, γιὰ νὰ γκρεμίσῃ τὰς λιθίας καὶ νὰ χαμιλώσῃ τὰ ἀψυλώματα, ἦταν τὰ ἐπαγγέλματα, καὶ τὸ χέρι ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη ἦταν τῶν ἀρχόντων ἐμας τὰ πάθη· γιὰτὶ σὰ χριστέ τους νὰ βγάλουνε ὁ ἓνας ἕν ἄλλο τὰ μάτια τους. Καὶ ἄκουσε τὰ ἐπαγγέλματά τι ἐφέρανε.

ὄντες ἤλθανε οἱ Ἰγγλέζοι εἰς τὰ νησιά μας, πρῶτα ἐμεταχειρισθήκανε τὴν τρομάρα, γιὰ νὰ σωπαίνωμε καὶ ἔπειτα ἐβάλανε μεγάλους μισθοὺς εἰς τὰ ἐπαγγέλματα καὶ με αὐτὰ ἐκάμανε δύο πράγματα, πρῶτα ἐκάμανε ὅ,τι ἠθέλωνε καὶ τὴν ἐνοχή τὴν ἐφορτώσανε εἰς τοὺς ἀρχόντες καὶ ἔπειτα ἐκάμανε νὰ βγάνουνε οἱ ἀρχόντες ἐμας ἀνάμεσόν τους τὰ μάτια τους, ἐμᾶς τὸ λαὸ νὰ μᾶς περιπαίξουνε καὶ νὰ μὴ τοὺς γνοιάζῃ (γιὰτὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος (γιὰτὶ πρέπει νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια πατρίδα μου) οἱ Βενετσιάνοι, πρίχου φθάσουνε εἰς Ἰγγλέζοι, ἦτανε οἱ δάσκαλοι τους) νὰ μὴ τοὺς γνοιάζῃ λέω νὰ κάμουν καλὸ εἰς τὸν τόπο του· καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ νὰ ἀτοιμάζωνται, νὰ φτωχαίνουνε καὶ νὰ διαφθείρωνται. Οἱ μεγάλοι ἀρχόντες, ὁποῦ δὲν εἶχανε χρεῖα γιὰ ἐπαγγέλματα, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος δὲν ἠθέλωνε καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἐφοβῶντανε· ὅσοι εἶχαν ἐπαγγέλματα ἐβοηθούσανε καὶ ὅσοι δὲν εἶχανε ἢ ἐχάσανε ἢ ἀλιχτούσανε, καὶ ἡ Ἄγγλῆ ἐκάμε εἰς ἐμᾶς, χωρὶς νὰ φαίνεται, ὅτι ἠθέλε. Μὰ κάθε ἐπαγγελματικὸς λαβαίνοντα· τόσα τάλαρα ξέγνοιαστα τὰ ἐσκορπᾷ καὶ ξέγνοιαστα καὶ νὰ τὰ σκορπᾷ τὸν ὑποχρέονε εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ καὶ ἡ Κυβέρνηση, (γιὰτὶ χωρὶς πινάκι καὶ ἄβιτο οὐλτιμας μόδας δὲν ἤμποροῦσανε νὰ πάνε εἰς τὸ χορὸ ἢ γυναῖκες τους καὶ οἱ τζοβενότοι τους χωρὶς τὰ σκαρπίνια τους)· ἐκεῖνοι ὁποῦ ἦτανε εἰς τὴν ἴδια τάξην τοὺς ἐκτύπα εἰς τὴ μήτην, πῶς οἱ ὁμοιοὶ τους τρῶνε καὶ ντύνωνται ἀπὸ ἐκεῖνους καλλήτερα καὶ γιὰ νὰ μὴ μείνουν ὀπίσω, ἀρχίσανε καὶ ἐκάμανε καὶ ἐκεῖνοι παρὰ

μοια· οί μεγάλοι βλέποντες τούς μικρότερους, όπου τούς είχανε δίπλα μέσα τους (γιατί και από προητέρα σās είπα είχανε μάθη νά βγάνουν ανάμεσό τους τὰ μάτια τους και είχανε τὸ διάλογο μέσα τους), για νά κάνουνε τούς μικρότερους νά ξεοδεύουνε περισσότερα και τὸ γλιγωρότερο νά τὸ ρίξουνε ὄξω και για νά δείξουν τὸ μεγαλειό τους, πῶς ἐκείνι δὲν είχανε χρεια για ἐπαγγέλματα, ἐξοδεύανε ἀκόμη περισσότερο· ὁ λαὸς όπου εἶναι μία μαιμού και μιμᾶται τυφλὰ ἐκείνους όπου βλέπει ἀποπάνω τ.υ. ἠθέλησε νά γείνουν και αὐτὸς ἀρχοντας· εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ ἡ τιμὴ τῆς σταφίδας ἐξ αἰτίας τῆς ἐπανάστασης ἄξινε, τὰ ἀντικείμενα τοῦ λούσου μεγάλους δασμούς και δὲν είχανε και δὲν ἔχουνε για νά ἐμβαινουνε περισσότερα, και ἔτσι, καθὼς βλέπετε, τὸ πρῶτο χέρι εἰς τὰ λούσα τὸ ἐδῶκαν τὰ ἐπαγγέλματα, και ἡ σταφίδα τὸ ἐβοήθησε. Μὰ τὰ ἐπαγγέλματα ἐφέρανε και τούς δοτόρους, και αὐτοὶ ἐκεῖ όπου ἐφέρανε τὰς κρισολογίας μὲ τὴν κακὴ πίστη και τὴν ἐπιπορκία τὰς φιλαινάδαις τους ἐκανονίσανε εἰς τὸν ἴδιον καιρο και τὸ λούσο και τὸ ἀπλωσαν και νά πῶς συνέβηκε.

Ὁ ἐπαγγελματικὸς ἔστειλε τὸ παιδί του νά τὸ κάμη δοτόρο, για νά τοῦ ἀφήσῃ τὸ ἐπάγγελμα του κληρονομία του και νά ἐξοδαῖ τὸ ἔστειλε ὅσα ἠθελε, γιατί τὰ τάλαρχόκοπο δὲν τού'χανε· ἐκεῖνος όπου δὲν εἶχε ἐπάγγελμα, βλέποντας πῶς ὁ ἄλλος μὲ τὸ ἐπάγγελμα ἔζηε καλοφαγωμένος και μοσχομυρισμένος ἀκούραστα, ἔστειλε και ἐτοῦτος τὸ παιδί του νά τὸ κάμη δοτόρο, μὲ τὴν ἐλπίδα γυρίζοντας νά λάβῃ και τοῦτος ἐπάγγελμα, και ἂν δὲν εἶχε ἐδανειζότανε· τὰ δοτορίκια ἐβγήκανε ὡς τόσο μόδα στὰ ὕστερα και κάθε μεγάλο σπῆτι, καθὼς ἦτανε ὑποχρεωμένο νά ἔχη και τὸ γάϊδαρό του ἔπρεπε νά ἔχη και τὸ δοτόρο του και ἀπὸ ἄλλο μέρος, για νά πῶ τὴν ἀλήθεια, δὲν ἐπενοῦσε και τίποτα ἄλλο στὸν τόπο μας. Οἱ περιστ-

σότεροι έφευγαν άγράμματοι και έπηγαίνανε και εις τήν
 Ιταλία για να κάμουνε γλιγωρότερα (γιατι για να λάβου-
 νε εις τή σπουδή τους καλά θεμέλια ή διοίκησης σχο-
 λεια δέν ειχε, ή τά ειχε μοναχά για να φαίνωνται, οι
 πατέριδες τά θεμέλια γυρεύουνε να τά ρίξουν βαθειά εις
 τά σπήτια τους μα όχι και εις του παιδιώνε τους τήν
 ανατροφή και έπειτα τό δίπλωμα έχρειαζόταν για τό επάγ-
 γελμα και ή διοίκηση, ή δέν του έκανε παρατήρηση, ή
 ειχε νόμους και άλλοι έπρεπε να τους εκπληρώσουνε και
 εκλειτε τό μάτι γιατί τήν έσύμφερε) και έτσι για όσο
 αποβλέπει τά γράμματα οι περισσότεροι έγυρίζανε χει-
 ρότεροι από ό,τι έφεύγανε. Εις τά ταξιδιά τους έχοντες
 όσα ήθέλανε ήμπορούσανε να διασκεδάζουν και έκακομα-
 θαίνανε και έτσι έγυρίζανε με τά μαθήματα όπου έμάθανε
 και γυρίζοντες ήθέλανε να βάλουνε πρώτα εις Εύρωπαική
 τάξη τό σπήτι τους, ήθέλανε καπόνια και παστίτσα γιατί
 να φάνε τήν αλιίδα και τά φασούλια όπου έτρώγανε πρι-
 χού φύγουνε, ειχε ντελικατέψει τό στομάχι τους και δέν
 ήμπορούσανε. Βλέποντες οι άλλοι νέοι πώς αυτοί από του
 Σιδρ δοτόρους δε διακρίνονται εις άλλο, παρά πώς δε
 φορούν τά σκαρπίνια τους. για να γινούνε και αυτοί δο-
 τόροι τά έφορέσανε (ή κακοήθεια της Ιταλίας και της
 Φραγκικής τά ρούχα και τά ψέμματα μάς έστειλανε πα-
 τριδα μου εις τό ανάθεμα και ή Άγγλια αυτά δέν τά
 έφερε παρά τά έβοήθησε. γιατί σ' έουτό όπου λέω
 οι Βενετοίνοι ήταν ή πρώτη αιτία). Γυρίζοντες τώρα έ-
 πειδή όλοι να λάβουν επάγγελμα ήτον αδύνατο για να
 βγάλουν τά έξυδα όπου έκάμανε αρχίζαν τήν τέχνη τους
 χωρίς να γνωρίζουνε και ή μάς έσκοτώνανε ή μάς έβου-
 λιάζανε ταις δουλιαις μας και μάς εξεσχίζανε. Μα βλέ-
 ποντες αυτοίς εκείνοι όπου τους έγνωρίζανε πώς από αυ-
 τούς εκείνοι είναι καλύτεροι (γιατι ειχανε τό σωστό νοϋ
 όπου μάς χωρίζει ο τόπος μας και όπου οι πρώτοι εις

τὰ ταξίδια τους τὸν ἐχάσανε καὶ ἐγνωρίζανε εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ καὶ τὸν τόπο τους,) ἀδοκᾶτοι ἐγινήκανε ὄλοι. Βάλε τώρα καὶ τὴ στρεβλὴ νομοθεσία ὁποῦ μβάζοντες τὰ ρούχα καὶ τὰ ψέμματα τῆς φραγκιάς μᾶς ἐφόρεσε καὶ τὴν ἀνατροφή μας ὁποῦ ἀμέλησε χαλώντας τὰ ἦθη μας καὶ θέλει καταλάβεις πόσα κακὰ ἡ Ἀγγλία μᾶς ἔφερε μὲ τὰ ἐπαγγέλματα. Τρία κακὰ μᾶς ἀφανίσαν, πατριδα μου, ἡ περούκα ἡ Βενετοϊάνικη, τὰ ρούχα τῆς Φραγκιάς καὶ τὰ ψέμματα καὶ οἱ Ἰγγλέζοι ὁποῦ τὰ ἐμεταχειρισθήκανε νὰ μᾶς ἐξεσχίσουνε νὰ μᾶς φτωχαίνουνε καὶ νὰ μᾶς ἀτιμάσουνε. Νὰ μπῆ, μωρὸς παιδιὰ, τῶν Ἰγγλέζωνε ὁ διάλογος μέσα τους, ἓνα καλὸ δὲν ἐκάμανε καὶ ἂν ἡ περίστασις ἔφερε κένενα καλὸ, εἰς ἕκακὸ μᾶς τὸ ἐγυρίσανε· δὲν ἐκάμανε ἄλλο παρὰ νὰ χαλάσουνε καὶ νὰ ρίξουνε λουλούδια ἀπάνω νὰ μὴ φαίνονται τὰ χαλάσματα. Μᾶς ἐκατακλέψανε· φτιάχνουνε σχολεῖτα γιὰ νὰ μᾶς κατηγοροῦν πῶς δὲ θέλομε νὰ μαθῶμε καὶ οὔτε ἀνθρώπος ἐγνωσθήκανε νὰ φτιάσῃν γιὰ νὰ μᾶς μάθουνε καὶ εἰς τὰ ἀπαγγέλματα ἐβάνανε τοὺς χειρότερους καὶ κάμῃα ἐπιμέλεια εἰς τὰ σχολεῖτα δὲν ἐλάβανε καὶ ἐμᾶς μᾶς ἐχαρίσανε γιὰ νὰ μὴ μπορούμε νὰ κάμῃωμε τίποτα. Τὴν ἐργατικὴ τάξην μὲ τοὺς δασμοὺς καὶ ταῖς κριστολογίαις τὴν ἀφανίσανε καὶ δὲ βρίσκει κένενας τρεῖς παραδὲς γιὰ νὰ μὴ τὸν ἐπνίξῃ ὁ σταροπουλιτῆς, ὅσο ποῦ νὰ πουληθῇ ἡ σταφίδα του· ἀξένει ἡ τιμὴ τῆς σταφίδας καὶ καὶ τὴν ἐμεταχειρίζονται νὰ μᾶς αὐξήνουνε ταῖς ψέστικες χρεῖαις μας καὶ νὰ καταχρεωθοῦμε καὶ κόβει τὰ φιδεῖ κομέσα καὶ μπάζει τὸ μπάγκο γιὰ νὰ μᾶς ἀρπάξῃ τὸν τόπο μας χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃωμε. Ἦθελα νὰ μὴν ἦμαι ἰδιώτης καὶ νὰ γνωρίζω γιὰ νὰ πιάσω ἓνα ἓνα ἀπὸ τοὺς νόμους καὶ νὰ δῶ ποῖο ἀποτέλεσμα ἔκαμα, κυτάζοντάς τους ἀπάνω εἰς τὰ πράγματα, μᾶ δὲν γνωρίζω καὶ ἔπειτα αὐτὸ ἐσεῖς ἢ ἐφημερίδες ἔπρεπε νὰ τὸ κάμετε. Μολον

τοῦτο τὰ ὅσα σοῦ εἶπα εἶναι ἀρκετὰ νὰ σοῦ δείξουν πα-
τρίδα μου, πῶς τὰ ἴδια καὶ εἰς ἐμᾶς ἔκαμε καὶ πῶς
τὴν Ἀγγλία οὔτε τὴν ἐκατάλαβες, οὔτε ἤξερες νὰ φερθῆς.
Καὶ γιὰ νὰ σὲ πληροφορήσω ἀκόμη καλλήτερα πῶς ὁ δρό-
μος ὅπου ἔπρεπε νὰ πιάσῃ δὲν ἦταν αὐτὸς ὅπου ἔπιασες
εἶχῃ ἀκόμη μία ματιά γλίγωρη εἰς τὴν προηγουμένη ἱ-
στορία μας.

Ὦντες ἦλθε ὁ Μείτλαν ἐμεταχειρίσθη τὴ δύναμη καὶ
τὸν τρόπο καὶ τρομάζοντάς μας ἔκαμε ὅπου καὶ μὲ τὸ
νόμο νὰ ἔχῃ ὅλη τὴ δύναμη εἰς τὰ χέρια της. Ὁ Ἀδάμ
τὸ ἴδιο σύστημα ἀκολούθησε. Ὁ Νούγεντ μᾶς ἀνοίγει
τὴ νομοθετικὴ συνέλευση καὶ μᾶς ἀνάβει ἕνα φανὸ ἀπὸ
ἄχρα. Ἐπὶ Δουγλᾶς γυρεύουσε μεταβόμβησας καὶ μᾶς ἐ-
κατάκλεψε, ἀτίμασε πολλοὺς ἀπὸ ἄσους τὰ ἐγυρεύανε,
μᾶς ἐκαταφρόνησε καὶ ἔφερε τὴν ὑψηλὴ ἀστυνομία καὶ
τοὺς κώδικες καὶ μᾶς ἐκλείσε εἰς τὸ διβᾶρι δέννητάς μας
χωριστὰ τὸν καθέναν. Ὦντες ἔπεσε ὁ Φίλιππος ἔκαμε
πρῶτα νὰ φανῇ πῶς μᾶς σιιάζεται καὶ ἐγένηκε ἡ ἡμέρα
τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ ἡ μεγάλη παρασκευὴ μὲ τὸν ἐπι-
τάφιο· μᾶς δίνει καὶ ἐλευθεροτυπίαις ἔπειτα καὶ
ἐπήραμε ἀπάνω μας περισσότερο ἐστοχασθήκαμε πῶς ἡ
Ἀγγλία ἐχάθη καὶ ἔπρεπε γιὰ νὰ μὴ χάσωμε τὴν εὐ-
καιρία νὰ κάμωμε γλίγωρα καὶ ἐγινήκανε τὰ ὅσα ἐγινή-
κανε. Ταῖς ἐπανάστασας ὅπου ἐγινήκανε ταῖς ἔκαμε ἡ δι-
οίκηση· γιατί τὴν ἐσύμφερε. Ὅχι πῶς ἐκεῖνοι ὅπου ταῖς ἐ-
κάμαν ἐπροδόσαν· αὐτὸ δὲν τὸ λέω· οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ αὐ-
τοὺς μάλιστα εἶναι ἀπὸ τοὺς καλλήτερος πατριώταις μας· μὰ
ἐσφάλανε, γιατί δὲν ἔπρεπε νὰν τὰ κάμουνε καὶ δὲν ἐγείνη
ἄλλο παρὰ νὰ χάσωμε ἢ Κεφαλονίταις ὅν ὑπόληψη ὅπου
εἶχαμε. Ἄν ἐκινώταν ἢ Κεφαλονία ὅλη, ἢ ἐπανάστασας
ὅπως ἐτελειώσανε δὲν ἐτελείοναν· γιατί ἔχομε καὶ καρδιά
μὰ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ εἶμαστε καὶ φρόνιμοι. Μὰ βλέπον-
τας ἢ διοίκηση πῶς δὲν ἤμποροῦσαν νὰ γεινοῦν ὅπως

ἔπρεπε ἄφρησε καὶ ἐγινήκων γιὰ νὰ φερθῆ ὕστερα ὅπως ἐ-
 φέρθηκε. Καλὲ μοῦ λὲς μὲ τέτοια τρομάρα, ὅπου εἰς τὴ
 δύναμη τῆς Ἀγγλίας ἔχομε, καὶ μάλιστα μὲ τοῦ Δουγλᾶς
 τοὺς ποινικοὺς κώδικες, μὲ ὑψηλὴ καὶ χαμηλὴ ἀστυνο-
 μία ἦτανε δυνατὸ νὰ γενῆ ποτὲ τίποτε ὅπου νὰ μὴ τὸ
 ἐγνώριζε ἡ κυβέρνησις; ἤθελε νὰ γινῆ γιὰτὶ τὴν ἐσυμπερε
 καὶ νὰ ἀνάψῃ τὰ πάθη ἀνάμεσα εἰς τὸ λαὸ καὶ τοὺς ἀρ-
 χοντες περισσότερο καὶ νὰ μᾶς ἐξετρίση καλῆτερα· ἐμᾶς
 τοὺς χωριάταις ἐφοῦρκισε. Ἐγὼ τᾶβλεπα καὶ τοὺς τᾶλεγα
 μὰ δὲν ἠθέλωνε νὰ μ' ἀκούσουνε. Καὶ σᾶς τὸ λέω τώρα
 πατριώταις μου, μιὰ φορὰ γιὰ πάντα· πῶς ἡ διοίκησις θὰ
 γυρεύει νὰ κἀνῃ συχνὰ ἐπανάστασις γιὰ νὰ μὴν ἔχωμε
 ποτὲ ἡσυχία, μὰ μὴν ἀκοῦτε κἀνένανε. Ἄν ἀκούσατε πῶς
 ἐκίνησε πόλεμο ἡ Ελλάδα μὲ τὴν Τουρκία νὰ πάμε μω-
 ρὲς παιδιὰ ὅλοι μας· μὰ ἡ Κεραλλονία εἶναι ἓνα κλουβὶ
 καὶ δὲν κἀνοῦμε τίποτα· δὲ γίνεταὶ ἄλλα παρὰ νὰ σκο-
 τονόμαστε, νὰ μᾶς φουρκίζουνε, νὰ μᾶς καῖνε καὶ νὰ μᾶς
 ἀρποῦνε τὸ λίγῳ μας ἔχει. Τώρα σοῦ δίνει ἐλευθερία εἰς τὰς
 ἐκλογαῖς γιὰ νὰ ἀκολουθᾷ νὰ μᾶς τὰ βίχνη ἀπῶν μας
 γιὰτὶ καθὼς ἦτανε πρῶτα ἐπολεμιωτῶν καλῆτερα, ἡμπο-
 ροῦσε ὁ τύπος νὰ τῆς τὰ βίχνη ὅλα ἀπάνω τῆς ὅπου
 τώρα ἐλύθηκε καὶ παρακάτω σοῦ λέω ἀκόμη περισσότερα.
 Ἄς σοῦ δώσῃ ὅσαις μεταρρίθμησαις θέλεις πατρίδα μου σοῦ
 βάνει ὕστερα τέσσερους χωροφύλακες καὶ κἀνοῦνε τάχατε
 ἐπανάστασις καὶ σοῦ τὰ πέρνει ὅλα καὶ σὲ βάνει εἰς ἐθέσις
 χειρότερη, καθὼς ἔκαμε ὁ Δουγλᾶς· Ἡ Ἐνωσις καὶ ἡ φρο-
 νιμάδα πατρίδα μου εἶναι ἡ μόνη μας σωτηρία καὶ ἡ
 φωναὶς τῆς Ἀγγλίας τὴν ἐσυμφέρουνε· γιὰτὶ ἡ λεγόμεναις
 ἐλευθερίαις ἐσταθήκανε τὸ μεγαλῆτέρῳ τους κανόνι· γιὰτὶ
 ἡ τὰς ἀτίμασε ἡ τὰς ἔθρεψε καὶ ἐξέσχισε. Γνωρίζω πῶς
 ἡ θέσις τοῦ φρόνιμου εἶναι δύσκολη, γιὰτὶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέ-
 ρος βρίζεταὶ ἀπὸ τοὺς σανκουλότους καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο
 κατατρέχεται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησις (γιὰτὶ τίποτε ἄλλο δὲν

ἴσχυται νὰ τὴν πολεμήσῃ παρὰ νὰ εἴμαστε ἐνωμένοι, εἰρηνικαί, οἰκονόμοι καὶ φρόνιμοι καὶ γιὰ τοῦτο μᾶς ἀνακατόνει πάντα μὴ πηξώμε) μὰ ὁποῖος θέλει νὰ ἔμπη εἰς τὰ πολιτικά πρέπει νὰ ἦναι ἄξιος καὶ νὰ κἀνῃ ἐκεῖνο ὅπου πρέπει καὶ τὰ ἐργάμενα εἶναι ἡ ἀπολογία του καὶ σὰ δὲν εἶναι ἄξιος μὴ μπερδεύεται. Μὰ ἐσὺ πατρίδα μου νὰ τί ἔκαμες; ἐφωνάξανε εἰς τὸ 1837 μεταρρύθμισαίς; ἐφώναξες καὶ σὺ μεταρρύθμισαίς ἀκουσες εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ψευτοκωδῶνα νὰ φωνάξῃ τοῦ Κωλέττη τὸ σύστημα τῆς διαφθορᾶς καὶ ἔφτιασες καὶ σὺ τὸ διεφθαρμένο σύστημα τοῦ 1817 καὶ μᾶς ἐχάλασες τὸ μοναρχομακκάστρο καὶ ἡ ἐλευθεροτυπία ἐτρέφθη ῥιχνόντας (καὶ μὲ πολὺ συμπάθιο πατρίδα μου) πορδαίς, εἰς τὰ χέρια σου. Μὰ ἤθελες μοῦ πῆ; βρομοχωριάτη, ἀγενῆ, γαϊδαρε, τί ἤθελες νὰ κάμω; Καὶ σοῦ ἀποκρίνομαι πῶς ἐγὼ δὲν ἤθελα τίποτα καὶ πῶς ἔπρεπε νὰ κάμῃς ἐκεῖνο ὅπου ἔπρεπε καὶ αὐτὸ σοῦ τὸ ἔδωκα μὰ τώρα σοῦ τὸ λέω ἀκόμη καλλίτερα ἔπρεπε νὰ βυστάξῃς σύστημα πέρνωντας ἀπὸ πίσω καὶ πολεμῶντας ἀπὸ τὴν πλάτη μὲ ταῖς ἰδίαις τῆς ἀρχαίς τῆς τὴν Κυβέρνησας, ἐκεῖ ὅπου ἡ Ἀναγέννησις ἔπρεπε νὰ τὴν πολεμᾷ, μὰ μὲ τακτικῆ, κατὰμουτρα καὶ νὰ τὴν ἐζώσετε πολεμῶντας καὶ οἱ δύο κἀθε ἐπαναστατικὸ κίνημα καὶ ἔτσι νὰ κάμῃτε δύο πράγματα νὰ φωτίσετε τὸν τόπο εἰς τὴν ἀληθινὴν θέτην του, μὲ τὰ πράγματα, καὶ νὰ ἐπιτύχῃτε καὶ ἐσωτερικὴ καλλιτέρεψις. Μὰ ἐσεῖς δὲν ἤξερετε τί ἐκάμῃτε καὶ ἐσὺ ἔκαμες ἕναν ἀνάποδο πόλεμον καὶ ἡ Ἀναγέννησις ἔκαμε γιροῦσι μετὰ εἰς ἐτόσον ἀσκέρι καὶ ἐσκοτώθηκε καὶ ἐδαίξετε πῶς δὲν ἐγνωρίζετε οὔτε τὴν τριπόδα, ἢ τὴν δάμα νὰ ὀῆτε πῶς κλείουσι; Ὁ Μπωναπάρτες τὸν πόλεμον καθὼς ἔκαμῃτε δὲν τὸν ἔκαμε. Νὰ τί ἔπρεπε νὰ κάμῃτε.

Νὰ ἐνωθῆτε καὶ νὰ ἀρχίσῃς ἐσὺ πρώτη τὸ ἀκόλουθο πρόγραμμα. « Εἴμαστε Ἕλληνες! (γιατὶ ποτὲ δὲ μᾶς συμφέρει νὰ χωριζόμεστε ἀπὸ τὸ ἔθνος μας· καὶ ὅποιος δὲν θέλει νὰ μᾶς ἐγνωρίσῃ γιὰ Ἕλληνες, ἅς ἔρθῃ, καὶ μάλιστα εἰς τὰ χωριά μας, νὰ μάθῃ ποῖα εἶναι ἡ γλῶσσα μας καὶ τὰ ἥθη μας καὶ τί ἀξιζομε ἑμεῖς οἱ χωριάταις) » εἴμαστε Ἕλλη-
 » ληνες! καὶ τὰ ἀληθινὰ μας συμφέροντα καὶ ἡ ἐπιθυμία μας
 » εἶναι, καθὼς εἴμαστε ἐνωμένοι εἰς ταῖς καρδιαῖς, νὰ ἐνωθῶμε
 » καὶ πολιτικῶς μὲ τὸ ἔθνος μας· νὰ εἴμαστε πάντα παι-
 » διὰ τὸ ντρεπόμαστε. Καὶ αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ πειράξῃ
 » οὔτε τὴν προστασίαν· γιατί αἱ ἐκείνη θαυμάζετχι γιὰ τὴν
 » ἐθνισμὸ της καὶ τὸ χαρακτῆρα της, δὲν πρέπει νὰ μι-
 » σίσῃ αὐταῖς ταῖς ἀρεταῖς εἰς ἑμᾶς, γιατί εἴμαστε μικρό-
 » τεροι· μάλιστα θέλει μᾶς τιμῆσει γιατί μᾶς εἰμαθε νὰ
 » ταῖς ἔχωμε καὶ γιατί θαυμάζει καὶ γνωρίζει νὰ τιμᾷ
 » πᾶντα τὸ ἔθνος μας (καὶ ἱστορία δὲ θὰ γράψῃ· ἐπαινέ-
 » σέτην καὶ βρίζετε ὄντες, λὲς τὴν ἀλήθειαν φρόνιμα· καὶ τὸν
 » κλέφτη κλέφτη μὴ τὸν πῆς ποτε φανερᾷ· πρέπει νὰ τοῦ
 » ἔχῃς ὑπόληψη, γιὰ νὰ σὲ κλέφτῃ λιγώτερον). « Εἴμαστε Ἕλ-
 » ληνες! ἡ γλῶσσα μας, ἡ θρησκεία μας, τὰ ἥθη μας,
 » τὰ βέβαιά μας συμφέροντα εἶναι εἰς τὸ ἔθνος μας· εἴμα-
 » στε Ἕλληνες! Μὴ εἴμαστε νησιᾶ χωρισμένα, μικρὰ καὶ
 » ἀδύνατα καὶ προτατευόμεστε ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν τὴ δυ-
 » νατὴ καὶ θαλασσοκράτορα καὶ ἔχει τοῦ τόπου μας ὅλην
 » τὴ δύναμιν εἰς τὰ χέρια της καὶ αἱ δὲν τὴν εἶχε τὴν
 » ἔπερνε ὄντες· ἤθελε. Καὶ ἐπομένως καὶ τὴν ἐνωσῃ μὲ τὸ ἔ-
 » θνος μας, καὶ τοῦ τόπου μας τὴν ἐσωτερικὴν καλλιτέρεψιν,
 » χωρὶς τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἐπιτύχωμε εἶναι ἀδύνατο· ἔτσι καὶ ἐ-
 » γὼ ἀκολουθῶ τὴν κυβέρνησιν· χωρὶς αὐτὸ εἰς ἑμᾶς ἡ ἐλευ-
 » θεροτυπία εἶναι χωρὶς ἀποτέλεσμα.

» Ἡ ἐλευθεροτυπία εἰς ἑμᾶς, γιὰ τὴ θέσιν μας, δὲν μπορεῖ,
 » μιὰ φορὰ ὅπου μᾶς ἐδόθη, νὰ ἔχῃ ἄλλο νόημα παρὰ νὰ φω-
 » τίζωμε καὶ νὰ συμβουλεύωμε εἰς τὸ καλὸ τὴν κυβέρνησιν,

» παρασάινοντας της φρόνιμα τοῦ τόπου μας τὰ συμφέροντα.
» Ἰσια μὲ τώρα ἐλευθεριτυπία δὲν ἤθελε, λέγοντας πῶς εἴματ
» σε ἀνήλικοι· καὶ αὐτὸ οὔτε τὸ ἀποβίλλω, οὔτε τὸ δέχο-
» μαι (γιατὶ ἔτσι ἐμεῖς εἴμαστε ἀνήλικοι δὲν ἤξέρω ποῖος
» λαὸς εἶναι ἐνήλικος), μὰ πῶς δὲν εἴμαστε παιδιὰ θὰ
» τὸ δεῖξωμε μὲ τὰ πράγματα· θὰ δεῖξωμε πῶς ἡ ἐλευθερο-
» τυπία ἦταν ἀνάγκη ἀπόλυτη· γιατί ἡ ἔλλειψις της ἔκαμε
» νὰ γινῶνε πολλὰ κακὰ, ὅπου δὲν ἐγινόντανε, ἂν ὁ ἐξο-
» χῶτατος ἀρμωστής ἐφωτιζότανε· γιατί εἶναι ξένος, ἀπει-
» ρος τῶν ἡθῶν, τῆς γλώσσης μας καὶ τοῦ χαρακτήρα μας,
» καὶ ἐκείνοι ὅπου τὸν ἐπλησίαζαν τὸν ἐσυμβουλευάνε κακὰ,
» καθὼς στοχαζόμεστε θείλουν δεῖξει τὰ πράγματα. Καὶ
» νὰ τί εἶναι ὅπου ἐμεῖς θὰ γυρεύομε»

« Α. Σκοπὸς μας πρῶτος καὶ κύριος εἶναι ἡ οἰκονομία
» καὶ ἰδιωτικὴ καὶ δημόσια καὶ ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ
» μας μέρωτη κατὰ τὰς ἀπαιτήσας τοῦ αἰῶνα μας· καὶ
αὐτὰ, ὡς τὰ τώρα, ἀμεληθῆκανε.

» Β'. Θὰ γυρεύομε νὰ διορθωθῶν μερικοὶ νόμοι δείχνον-
τα· τὰ κακὰ τους θεμέλια μὲ τὰς ἀρχαῖς τοῦ αἰῶνα μας καὶ
» ἐκείναις τοῦ ἔθνους, ὅπου μᾶς προστατεύει, τὰ κακὰ ὅπου
» ἐφέρανε καὶ ἐκείνα ὅπου ἂν ἐξακολουθήσουνε εἰς τὸ ἐξῆς
» πρέπει νὰ φέρουνε (καὶ παῖσι εἶναι πρέπει νὰ τοὺς γνω-
ρίζετε· γιατί ἐγὼ εἶμαι χωριάτης· σεῖς εἶσθαί πολι-
τικοί).

» Γ'. Θὰ γυρεύομε νὰ ἐκπληροῦνται οἱ νόμοι καὶ ὄντες,
» δὲν ἐκπληρῶνται, θὰ κάνωμε τὰς παρατήρησάς μας.

Δ'. Θὰ γυρεύομε νὰ ἐμβαινουν οἱ ἀξιοὶ καὶ οἱ τίμιοι εἰς
» τὰ ἐπαγγέλματα καὶ θὰ φωτιζώμε τὴν κυβέρνησιν νὰ τοὺς
» εὐρίσκη καὶ νὰ ἀπορεύγη τοὺς ἀτιμοὺς καὶ τοὺς ἀναξίους,
» πάντα κατὰ τὴ θέλησιν τοῦ τόπου μας.

Ε'. Κάθε νόμος, ὅπου, ἐμβαίνει, θὰ τὸν ἐξετάζωμε
» εἰς τὰς ἀρχαῖς του καὶ τὰς συνέπειαις, καὶ ἂν ἦναι
» κακὸς θὰ συμβουλεύωμε τὴν κυβέρνησιν νὰ τὸν ἀναι-

π ρεση' άνίσω; επιμένη δέν θά θυμόνομε, γιατί νά τῆς
 » φέξωμε εἶναι τὸ χρέος μας. Λιά κάθε φορά ὅπου τὸ φέρει
 » ἡ περίστασις θά δείχνομε τὴν ὀρθότητα τῶν παρατη-
 » ρήσεών μας.

Γ'. Θέλομε τῆς προβάλλει κλυοὺς νόμους, ὅπου νά ἔχου-
 » σκοπὸ τὴν ἐσωτερικὴ καλητέρεψη τοῦ τόπου μας καὶ
 » ταῖς μικραῖς ἐξωτερικαῖς σχέσασις του. Καὶ Ζον ἂν θέλῃ
 » νά μᾶς δώσῃ ριζικαῖς μεταρρυθμῆσασις, θά προσπαθήσωμε
 » νά δείξωμε πῶς εἴμαστε ἀξιοὶ νά ταῖς μεταχειρισθῶμε.
 » Δέν θέλει; εἶναι ἐπε ἔθρη; γιατί ἔχει ὅλη τὴ δύναμη καὶ
 » εἰς τὰ μεγάλα πράγματα ἔμπορεῖ νά σκερθῇ καλήτερα
 » μας. (Καὶ σοῦ τὸ λέω τοῦτο γιατί ἔχοντας ἀπάνω τῆς
 » ὅλην τὴν δύναμη, ἔχει καὶ ὅλη τὴν ἐνοχὴ καὶ τῆς τὰ φορ-
 » τόνεις ὅλα καὶ ἐμεῖς εἴμαστε ἀνένοχοι, ἐκεῖ ὅπου με ταῖς
 » μεταρρυθμῆσασις σὲ φορτάνει ὅλην τὴν ἐνοχὴ καὶ κάνει ὅτι
 » θέλει; γιατί ἔχει ὅλην τὴν δύναμη καὶ γνωρίζει νά τὴν ἐμε-
 » ταχειρισθῇ. Καὶ γιὰ ταῖς ἐλευθεραῖς ἐκλογαῖς ὅπου ἔδωκε,
 » ταῖς ἔδωκε γιὰ νά ξαλαρρωθῇ; γιατί ἄλλως τὴν ἔπνιγε ὁ
 » ἐλεύθερος τύπος; ἔπρεπε ἢ νά μὴ δώσῃ ἐλευθεροτυπία, ἢ
 » ἄλλως ἔπρεπε νά δώσῃ καὶ ἐλευθεραῖς ἐκλογαῖς. Γλύφεις
 » ἀκόμη τὸ δάκτυλό σου πικρίδα μου καὶ ἐδείχθηκες μία
 » κοκέτα ἀνάποδη, ὅπου θέλει νά δείξῃ πνεῦμα καὶ κάνει
 » πονόκαρδο. Τὴν ἀληθινὴν ἐτικέτα τῆς πολιτικῆς δέν τὴν
 » ἐκτάλαβες, καὶ ἡ πολιτικὴ εἶναι ὅλο ἐτικέτα. Καλὴ ἀ-
 » δελφὴ ἔναν ὑπάλληλο ἔχει; καὶ ὄντες σφάλλει τὸν ἐδικαί-
 » νεις; ὁμπροστὰ εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔπειτα τὸν ἐνουθετεῖς,
 » καὶ βρίζεις μία διοίκησις παντοδύναμη, καὶ ἐπίβουλη ὅπου
 » σὲ ἔχει στὰ χέρια τῆς καὶ θέλεις νά κἀμης δουλειὰ με
 » δαύτῃ; ἐγὼ με τὸ μικρὸ μου μυαλὸ σωστὸ δέν τὸ βλέπω.
 » Πρέπει νά τὴν ἀφίνης χωρὶς ἀπολογία; γιατί τότες χωρὶς
 » νά τὴν ἐβρίζης ἔβρίζεται). Αὐτὸ ἔπρεπε νά ναι τὸ πρό-
 » γραμμά σου, τὸ καρτέλο τοῦ πολέμου σου.

Ν' ἀρχίσῃς ἔπειτα « σὺβαστὴ διοίκησις, εἴμαστε Ἕλλη-

νς (γιατί είμαστε διακόσιαις πενήντα χιλιάδες και όλοι μιλούμε τήν νεοελληνική, εκεί όπου τήν Ιταλική μόλις είκοσι χιλιάδες τήν εκαταλαβάνουνε) και είναι άδικο να έχωμε μια γλώσσα εις τά δημόσιά μας πράγματα, όπου δέν είναι ούτε δική μας, ούτε τής προστασίας και μάς ένθυμίζει παλαιαίς δυστυχίαις μας. Άληθινά είναι άκαλλιέργητη· μά δέν καλλιεργείται ποτέ άνίσως δέν τήν υιοθέτηση και ή Κυβέρνηση.»

α Οί μισθοί δέν είναι άνάλογοι με τά μέσα και τά έξοδα του τόπου μας, είναι περιττά τó τάδε τó τάδε έπάγγελμα και οι μεγάλοι μισθοί και τά περιττά έπαγγέλματα φέρνουν εκείνο, εκείνο, εκείνο τó άποτέλεσμα.»

α Τó τάδε, τó τάδε ελάττωμα έχει τó σύστημα τής δημοσίας παιδείσεως και ή χρειάζεσθαι και ή θέση του τόπου μας ύπαγορεύουνε τήν τάδε διόρθωση και όχι με γενικά παρά με πράγματα μετροημένα.

α Είναι κακός ο οργανισμός των δικαστηρίων· φέρνει τó τάδε τó τάδε άποτέλεσμα· αυτή αυτή αυτή είναι ή διόρθωση· και πάντα με τήν άπόδειξη· και να μή λές τίποτα χωρίς τήν άπόδειξη.

» Οί δικηγόροι είναι πολλοί και οι περισσότεροι άνάξιοι· να μετριασθῆ ο αριθμός τους εις τούς άξιους και τούς τίμιους.

» Η εργατική τάξη και μάάλιστα ή Γεωργική τάξη πνίγεται· είναι άνάγκη να σχηματισθῆ μία τράπεζα και τουτο· είναι ο οργανισμός, όπου ύπαγορεύει ο τόπος.

» Ο προϋπολογισμός αποφασίσθη τόσο, μά τουτο δέν είναι δίκαιο και εις τόν άπολογισμόν πνιγετήνε.

» Εξοχώτατε σε άπάτησε τó προκαταρκτικόν σου συμβούλιο. Από τούς νομοθέτας όπου μάς έδωκες να διαλέξωμε ο τάδε, ο τάδε, ο τάδε είναι άνάξιος, ο τάδε, ο τάδε είναι άτιμος, ο τάδε χρεοκοπημένος, ο τάδε διεσθαρμένος, εκεί όπου ο τόπος έχει τόν ταδε, τόν τάδε, τόν τάδε

ἀξιους, τίμιους καὶ μὲ ἐπιβρόχῃ εἰς τὸν τόπο τους. Δὲν εἶναι βέβαια φωστῆρες, μὰ εἶναι ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἔχομε οἱ καλλήτεροι.

» Ὅ τὰδε, ὁ τὰδε κριτῆς εἶναι ἀνάξιοι καὶ τοὺς ὀρίζουν τὰ πάθη τους καὶ ἐκείνους, ἐκείνους, ἐκείνους ὁ τόπος ἔχει ἀπὸ αὐτοὺς ἀξιώτερους. Δὲν εἶναι καὶ τοῦτοι φωστῆρες· μὰ εἶναι ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἔχομε οἱ καλλήτεροι καὶ ἔτσι δὲν τιμῶνται οἱ ἀξιοὶ καὶ οἱ τίμιοι, ἀνθρώπους μεγάλης ἱκανότητος δύσκολα ἤμποροῦμε νὰ κίωμε.

» Ὁ τὰδε δάσκαλος εἶναι ἀνάξιος, ὁ τὰδε διεφθαρμένος, ὁ τὰδε δὲν θέλει νὰ κάμῃ τὰ χρέη του.

• Τὸ κανάλι εἰς τὴν Ἁγία Μαῦρα εἶναι ἀχρείαστο καὶ εἶναι φτωχὸ τὸ ταμεῖον μας.

» Εἰς τὸ τὰδε ἔργον ἐξοδευθήκανε τόσα, καὶ τόσα μοναχὰ ἐξοδευθήσαν. Καὶ πάντα μὲ τὴν ἀπόδειξιν φρονιμοὶ ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστέραί.»

• Σοὺ ἔρχονται κατηγορίας ἀδύναται; μὴ ταῖς δέχεσαι, παρὰ, ἀνίσως ἔβλεπε; πῶς εἶναι νὰ διορθωθῇ τίποτε, μίλησε μὲ τρόπο ὅπου νὰ γινοῦν ἡ κατηγορίας μὲ δύναμιν καὶ μὲ ὑπερβολὴ τίποτε μὴν ὑπερασπίζεσαι· ἀπόφευγε ταῖς φωναῖς καὶ τὰ ψέμματα· γιατί σὲ ἀτιμάζουν καὶ ἡ Κυβέρνηση δὲν τὴν συμφέρει νὰ ἦσαι τίμιος.

» Ἐμεταχειρίσθη τὴν ὑψηλὴ ἀστυνομία ἐναντίον κίνενοῦ ἀτιμοῦ; σὺ πᾶν ἐπίασε κανένα τίμιο; γράψε του τὸ ἐγκώμιό του μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ σύντομα (γιατί πάντα πρέπει νὰ ἀποφεύγῃς τὰ ψέμματα καὶ νὰ ἦται δροσερός εἰς ταῖς κατηγορίας σου. καὶ πρᾶκτάτω ἀνάπτυξε τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας τὸ σύστημα, δείχνοντας καὶ τὰ φυσικά καὶ τὰ ἠθικά του ἀποτελέσματα· μὰ μὲ ζῶν καὶ μὲ δύναμιν.

Νὰ πολεμᾷς νὰ κρατῆς; ἐξυπνη τὴν φιλοτιμία τοῦ λαοῦ καὶ βρίζετονε, ὄντες δὲν κάνει τὰ χρέη του. Τῆ διοίκηση νὰ μὴ τὴν κατηγορῆς; εἰς ἐκάθε ψίλου πῆδημα, παρὰ μάζευε καὶ ἄφινε νὰ χονδραίνουε καὶ ὄντες σωριασθοῦνε καὶ τὸ

καλέσει ἢ περίστασις, ἀδιαζε τὸ σκιοῦλι σου· γιατί πρέπει νά μίνης πάντα δροσερός καί ξελοῦραστος·.

Μία φορά ὅπου ἔβαλες ταις ἀρχαίς σου, εἰς τα μερικῶ, ὡς συνέπειαι τῶν ἀρχῶν σου, κἄνε ταις παρατηρήσαις σου γιατί τότε ὅλα δένονται, βασιτιῶνται καί ἔχουνε δύναμη. Μά σέ κατηγοροῦνε; ἀπολογίωσουνε κρύα καί τρόβα λια τὸ δρόμο σου· γιατί τὸ ἐρχάμενο καί τὰ πράγματα θά ἔχεις ἀπολογία σου.

Ἐξέπε; πῶς δὲν ἔιανες τίποτα; εἰς τὰ στερνὰ ἔγγραφες «εἶναι περιττή ἢ ἐλευθεροτυπία εἰς τὴν ἐπτάνησο· γιατί ἡ Κυβέρνησις δὲν θέλει νά τὴν φωτίζωμε· ἡ Ἀγγλία καί εἰς ἐμᾶς ποτὲ δὲν ἐφέρθη μὲ εἰλικρίνειαν»· ἔπειτα ἔκανες περιλειψη, τῶν ὅσα ἐπραγματεύθηκε; καί τοῦ συστήματος, ὅπου ἀκολούθητες καί τὰ ἐκαταχωροῦσες καί εἰς Ἀγγλικαίς καί εἰς Γαλλικαίς καί εἰς Ῥωστικαίς καί εἰς Γερμανικαίς ἐφημερίδες καί ἡ ἐφημερίδα σου ἤθελε μείνει μία αἰωνία δικυμαρτήρηση καί χωρὶς ἄλλο καί καλὸ ἤθελε κάμεις καί ἤθελε δεῖξει; καί τὴν Ἐπτάνησο γίγαντα. Καί πρέπει γὰ καθε περίστασι νά ὀρχίσωμε νά συσχετιζώμαστε μὲ τὴν Εὐρώπη.

Μά μόνη αὐτὴ ἡ ἐφημερίδα δὲν ἔρθανε· γιατί ἐξέταζε τὰ παρόντα καί ἐκύταζε τὰ ἐρχόμενα· μὰ ἄφινε τὰ περασμένα καί δὲν ἤμποροῦσε νά πολεμήσῃ καί δυνατὰ τὴν Κυβέρνηση· ἔχρειάζότανε καί μία ἄλλη νά τὴν πολεμᾶ κατὰμουτρα καί εἰς αὐτὸ ἐπιτήδεια ἦτον ἡ Ἀναγέννηση. Αὐτὴ ἡ ἐφημερίδα ἔπρεπε νά βάλῃ εἰς ἀμτιβολία ταις ιδέαις σου καί διηγούμενη τὰ ὅσα ἐκάμανε εἰς ἐμᾶς οἱ Ἰγγλέζοι μὲ ὅλην τὴν λεπτομέρεια, νά δεῖξῃ πῶς ἡ Ἀγγλία, νά κάμῃ καλὸ εἰς ἐμᾶς, ποτὲ δὲν ἠθέλησε καί ὅ,τι ἐγένη τὸ ἔκαμε ἡ ἐποχὴ, ὁ ἐθνικός μας χαρακτῆρας καί ἡ περίστασι· πῶς ἀπὸ αὐτὴν ἐμεῖς δὲν πρέπει νά περιμένωμε τίποτα καί πῶς ἡ ἐλπίδα μας εἶναι τὸ ἔ-

θνος μας. Νά κηρυχθῆ ὕστερα ἐφημερίδα ἐθνική καί, ἔχον-
τας τὰ ἐσωτερικά μας πράγματα πάρεργο, νά βοηθᾷ εἰς
αὐτά τὴν συστηματικὴ ἀντιπολίτευση, ὅπου ἐπερίγραψα.
Καί νά τὸ πρόγραμμα ἵπου ἠμποροῦσενά βγάλῃ ποιο ἦτα-
νε. « Ἡ πατρίδα εἰς τὸν πολιτικὸ τῆς δρόμο ἔκαμε πῆδη-
» μα· γιατί ἐπιάσθηκε ἀπὸ τὰ παρόντα, κυτᾶζει τὰ ἐρ-
» χάμενα καί εἰς τὰ περρημένα ἔρριξε τὴν ποδιά τῆς
» καί τὰ ἐσκέπασε. Ἀλλὰ ἐμεῖς γιὰ νά ἴδοῦμε ποῖον δρόμο
» πολιτικὸ πρέπει νά πιάσωμε, θά ἐξετάσωμε τὴν δια-
» γωγὴ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Ἑπτάνησο, συγκρίνωντάς
» τινε μὲ ἐκεῖνη ὅπου ἀκολούθησε εἰς ὅσα μέρη καὶ ἂν
» ἐπάτησε, καί τὸν δρόμο, ὅπου ἡ ἀνάλυση αὐτῆ μᾶς ὕ-
» παγορεύσῃ νά πιάσωμε, γιὰ τὰ βέβηκά μας συμφέροντα,
» ἔχομε νά ἀκολουθήσωμε». Ἐπειτα νά ρίξῃ τὴν τράτα καί
νά ἐκθέσῃ κρύα, ἀπλᾶ καὶ ἀληθινά τὸ ὅτι μᾶς ἔκαμε καί
πόσα μᾶς ἔκλεψε, καί ἀπὸ αἰτὰ νά βγάλῃ ταις ἀρχαῖς
τῆς πολιτικῆς τῆς συνέπειαις, ἀληθευόντάς ταις ἀπὸ τὴν
διαγωγὴ τῆς εἰς ἄλλα μέρη· σύστημα πολιτικῆς, νόμοι,
ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, οἰκονομία, δημόσια ἔργα ὅλα
ἓνα ἓνα νά τὰ ἀναλύσῃ καί νά δείξῃ πόσο καλὸ καὶ πόσο
κακὸ ἔκαμε καὶ μάλιστα, μὲ τόλους καὶ μὲ κεφάλαια, μὲ
τὸ φαβρικὲ κογιόν καὶ τοὺς μισθοὺς καὶ ταις ἀντιμισθει-
αις, πόσα μᾶς ἔκλεψε. Ἔτσι ἤθελε προσδιορίσει ποῖος ὁ σκο-
πὸς τῆς καὶ ποία ἡ τάση τῆς, νά δείξῃ, ὡς ποῦ νά ἔλθῃ ἡ γε-
νικὴ ἐλευθερία τοῦ ἔθνους μας, ποία προσοχὴ καθέννας μας
πρέπει νά ἔχῃ. Μία φορὰ ἔπειτα ὅπου ἤθελε κηρυχθῆ ἐ-
θνικὴ ἐφ η μ ε ρ ῖ δ α, μὲ τὸ νά ἔχουνε ἡ Ἑλληνικαὶς
ἐφημερίδαις τὸ ἔθνος γιὰ μάσκαρα, νά πάνε εἰς τὸ μπάλ-
μασκὲ καὶ ὄντες ἐπιτύχουνε τὰ ὅσα γίνονται εἰς τοὺς μπάλ-
μασκέδαις, νά τὴν πετάξουνε, ἤθελε εἶναι ἓνας ἥλιος εἰς
ὄλο τὸ ἔθνος. Μὰ ἐσεῖς ἐκάμειτε ἓνα φανὸ ἀπὸ ἄχερα καί
τα ἄχερα κάνουνε λάμπη μὰ σβήνουνε γλιγῶσα καὶ ἡ στά-
χτη τους δὲν πηγαίνει οὔτε εἰς τὴν μπουγάδα· μὰ ὄλο τὸ
πᾶν ἦτανε νά γινῆτε ἐσεῖς οἱ ἄρχοντες.

Έχετε βέβαια και άπολογία εις ταις κατηγορίαίς όπου
σας κάνω, πώς ήταν αρχή και δέν έγνωρίζετε, πώς σχεδόν
όλαις εκυτάξετε τήν πατρίδα σας μέσα εις ταις ύψυλαις
άστυνομίαις, τά κανόνια και τής Ιγγλέζικης άλωπους τά
τεχνέματα και πώς εξυπνύσετε τόν ήτόπο και εκάμετε να
λιγοστέψουνε ή κατάχρησαις. Μά εις όλα αυτά είσαστε άξι-
έπαινες μινάχά για τόν χαρακτήρα σας, γιατί πρώτα εί-
σαστε άπατημένοι, άν στοχάζεστε πώς εκοιμώμαστε και
μας εξυπνήσετε, επειδή χωρίς να μας φωτίσετε μας ανα-
κατώσετε. έπειτα ή ολιγοστέψιση σταις κατάχρησαις δέν
είναι δική σας δουλειά, παρά τής ελευθεροτυπίας άμεσον ά-
ποτέλεμα, επειδή για να λιγοστέψουνε ή κατάχρησαις
φθάνει να είναι ελευθεροτυπία και να μήν ήναι οι άνθρωποι
ξαποτούποτοι και τέλος πάντων άγκαλά και φαινόσατε
άντικυβερνητικαίς, έλαίς είλαστε κυβερνητικαίς, γιατί ο-
λαις, ή έβουθήσετε, ή έδώκατε άπολογία εις τήν Κυβερνηση.
Και μήν ειπήτε πώς ή βρισαις τής Αγγλίας δέν τής άρέ-
σουνε, γιατί τώρα πλεά τήν έγνωρίζουνε και εις ό,τε κάμει
έχει και ταις άπολογίαίς της και μία από αυταις
είναι ή βρισαις όπου τής εκάμετε και όποιος λέει πώς
μας συμφέρει να χειροτερέψη, ή θέση μας είναι στραβός και
άπάνθρωπος. Εις δύο λόγια κρίνοντάς σας, ώσαν πολιτικούς
άνθρώπους, τέτοιοι δέν εφανήκετε και όντας χωριάτης έχω
να πώ τήν άκήθεια. Μά δύο λόγια τώρα ακόμη χωριστά
και για τήν Αναγέννηση και έρχομαι εις εκεινο όπου στο-
χάζομαι πώς πρέπει να κάμωμε.

Εσθ Αναγέννηση έβάσταξες έσθιο δρόμο, μά ειχες πολλή
αψάδα και δέν επήρες καλά τά μέτρα σου και έτσι εις έ-
πολλά έμπορεις βαρειά να κατηγορηθής ήμπορεί ο σκοπός
σου να ήτανε άγιος, μά καθένας σε κρίνει από τά λόγια
σου. Σου κάνω τό λοιπόν ταις ακόλουθαις παρατήρησαις.
Εκήρυξες πώς μας συμφέρει να ενωθούμε με τήν Ελλάδα,
γιατι ταις προστασίαις ταις έδοκιμάσαμε και δέν θέλομε

νά εἶμαστε ἀνήλικοι, ἤγουν ἠθέλησες νά ἐξηγήσης τό αἰσθημά μας· γιατί ὅλοι μας εἶμαστε ὀρθόδοξοι καί μιλοῦμε Ῥωμαίικα καί τό ἄλλο ἔθνος τό ἐστοχασθήκαμε πάντα γιά ἀδελφούς μας καί ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἡ εὐχὴ ὀλωνῶνε μας. Μά πρῶτα δέν τό ἀπόδειξες, καί ἔπειτα μετρῶντας πῶς ποτέ δέν ἔμπορεῖ νά ἐπιτύχη μέ πόλεμο, ἔπρεπε νά πολεμήσης κάθε ἐπαναστατικό κίνημα· καί ὁμοῦς ἔμπορεῖς νά κατηγορηθῆς πῶς τὰ ἔθρεψες· καί γνωρίζετο, χωρὶς νά θέλεις ἐβοήθησες τὴν κ.βέρνηση, ὅπου ἤθελε νά γινούνε ἡ ἐπανάστασις νά ἀνάψῃ τὰ πάθη ἀνάμεσα χωριάτη καί ἄρχοντα καί ὑψώνοντας τὴν μεσανῆ τάξη τὰ βροῦχα καί τὰ ψέμματα νά μᾶς ἀνακατόνη νά μὴν ἔμπορῶμε ποτέ νά κάμωμε τίποτα. Κάθε ἐπαναστατικό κίνημα μετριέται ἀπὸ τό σκοπὸ του ὡς πρὸς τὰ μέσα του καί τό δεῦτερο σκοπὸ ἐκείνων ὅπου τό ἐκίνησαν. Τώρα ὁ κύριος σκοπὸς τῶν ἐπαναστάσεων τῆς Κεραλλωνιάς ἦταν νά μᾶς δώσῃ πετρίδα καί νά μᾶς κάμουν νά ζοῦμε ἐλεύθεροι καί ὁ σκοπὸς αὐτὸς ἦτον ἅγιος. Μετρῶντας ὁμοῦς τὰ μέσα καί τὰς περιστάσεις, ἦταν ὅλος διόλου ἀστοχασταὶς καί εἰς τὸν τόπο μας ἐκάμανε μεγάλα κακά, καί τὴν Ἑλλάδα ἐβάλχνε εἰς ἐθέση δύσκολη καί τὰς μικραῖς μας ἐλευθερίας ἐκινδυνέψανε. Ἀπὸ ἄλλο μέρος, ὄντες εἰς ὅλαις τὰς ἐπανάστασις παρούσιάζονται τρεῖς τάξεις, μία τῶν ἀληθινῶν πατριωτῶν ὅπου ἀρχίζουν καί θυσιάζονται, ἄλλη ἐκεινῶν ὅπου βοηθοῦνε γιά νά ὠφεληθοῦνε ἀπὸ τὰ πράγματα καί τρίτη τοῦ λαοῦ, ὅπου κινιέται σὰ στραβὸς καί δέν κάνει παρὰ νά ἀλλάξῃ σαμάρι, πῶς θά μοῦ ἀποδείξῃς πῶς δέν ἦταν πολλοὶ ὅπου εἶχαν καί δεῦτερο σκοπὸ νά λάβουν ἐπιβρόη μέ τὰ ψέμματα, ἢ νὰ ὠφεληθοῦνε μέ ἄλλον τροπο, καί πῶς ἤθελες βαστάξης τὴν τάξη μάλιστα μέσα στοῦ Ἄργοστόλι· ἀν ἐπιτύχαιναν; ἐγὼ στοχαζομαι πῶς δέν ἔμπορεῖς νά ἀποκριθῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη μου παρατήρηση καί τὴν κάνω γιατί ἡ διοίκησις θά κάμει, ἢ θά ἀφίσει νά

γινούνε και άλλα παρόμοια, για να μᾶς πάρη ὀπίσω τὴν ἐλευθεροτυπία και ἄλλαις ἀπὸ ταῖς μικραῖς μας ἐλευθερίαις, καθὼς ἐπὶ Δουγλᾶς, και πρέπει ἔμεῖς οἱ στραβοὶ οἱ χωριάτες νὰ ἔχωμε τὰ μάτια μας τέσσερα, νὰ μὴ μᾶς κἀνε και μᾶς φουρκίζουνε ἄδικα.

Θὰ μὲ κατηγορήσετε πῶς τὰ λέω, γιατί ἀγαπῶ τοὺς Ἰγγλέζους και θέλω νὰ ὑπερασπισθῶ τὴν κυβέρνηση και πολλοὶ κουτοὶ, ἢ ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ πετοῦν εἰς τὰ σύγνεφα θὰ σᾶς τὸ πιστίζουν. Και ἀληθινὰ δὲν ἔχω χρεῖα για ἀπολογία, γιατί ἀπολογία μου εἶναι ἡ διαγωγή ὁποῦ εἰς ὄλη μου τὴ ζωὴ ἀκολούθησα: μὰ μόνον τοῦτο δὲν σᾶς ἀφίνω χωρὶς ἀτόκρηση. Εἰς τὴν ἱστορία θὰ ἐδιαθέσσετε τί ἔκαμεν ὁ Μιθριδάτης εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὁποῦ ἦταν εἰς τὴν Ἀσία, πῶς μίανυχτιὰ τοῦ ἐσφαξε ὅλους, και τὴν αὐγὴ εὐρεθῆκανε στρωμένει, ἀν τοῦ βλαστουῦ τῶν ἀμπελιῶνε, ὄντες πέφτει χολαζὶ και τοῦ βροσκει ἀπάνω στο ἀνθισμα: ἔτσι ἤθελε σοῦ εἰπῶ νὰ κάμωμε τοὺς Ἰγγλέζους. Μὰ ὁ φρόνιμος μετῶ και τὰ ὕστερα και ἡ παραιμία λείει εἰς τὰ ἔβγα σου σὲ θέλω κολυμβιστῆ. Σὲ λίγα λόγια, τὴ φωτιά τὴν ἐσυνδαυλῶ, ἔτσι βλέπω πῶς θὰ κάψη τοῦ ἐχθροῦ μου τὸ σπήτι, μὰ ἔτσι βλέπω πῶς θὰ κάψη τὸ δικό μου, πολεμῶ νὰν τὴ σβήσω. Ἐρχομαι τώρα εἰς τὴ δευτέρα παρατήρησιν.

Ἐζήτησ νὰ ἐνωθοῦμε μὲ τὴν Ἑλλάδα και ὁμως ἐκνήρυχθηκε δημοκρατικῆ, ἤγουν δὲν ἤθελε: ἡ Ἑλλάδα νὰ βασιλεύεται, ἐκεῖ ὁποῦ τὸ πρῶτο στοιχεῖο τῆς τάξεως εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ὁ βασιλέας της και οἱ Ἰγγλέζοι τὸν βασιλέα καθαυτὸ πολεμοῦνε. Χωρὶς νὰ θέλγῃ λοιπὸν ἔκαμε τὴν ἐπιθυμία τους και εἶδες ὁ Καπετὰν Μαστρολεβίδης πῶς σὲ ἄρπαξε και ἐγύρευε νὰ γινῆτε κολέτες.

Ἄρρησες νὰ βροσσοῦνε εἰς ἐσὲ τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος; και, χωρὶς νὰ μετρήσετε πόσο δύσκολη ἦταν και εἶναι ἡ θέση του, τὸν ἐβροστέτε ἄδικα. Και, νὰ τὸ γνωρίζητε, τὰ

κινήματα τῆς Κερκυλλονίας, ἄφησε νὰ γίνουσι ἡ Ἀγγλία, γιὰ νὰ ἐνοχοποιήσῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ εἶδες εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Βαλιάνου μὲ πῦρον τρόπο ἐπολέμησαν γὰ τὴν ἀνακατώσουσι καὶ πρέπει νὰ προσέχωμε, μὴ λάχῃ καὶ σὰ στραβοὶ τῆς κάναμε ταις ἐπιθυμίαις τῆς.

Μὰ καὶ ἐδῶ θὰ μὲ κατηγορήσουσι πῶς εἶμαι ἀριστοκράτης καὶ τυραννόφρονος καὶ ἐπειδὴ εἶναι πολλοὶ οἱ κουτοὶ καὶ οἱ συγνεφιασμένοι, στεροχωροῦμαι, χωρὶς νὰ θέλω, νὰ κίμω καὶ ἐδῶ τὴν ἀπολογία μου. Εἶμαι δημοκρατικὸς καὶ εἰς τὴν καρδίᾳ καὶ εἰς τὰ ἦθη μου καὶ δὲν ἐδίδα ἕνα φυτίλι τῆς σκούριας μου νὰ ἀγοράσω τὸ αὐτοκράτορα τῆς Κίνας μὲ ὅλα τὰ ὑπουργεῖα του μὰ ἄλλη ἡ θεωρία καὶ ἄλλα τὰ πράγματα. Ἡ δημοκρατίαις ὑπάρξαν εἰς μικραῖς κοινωνίαις, ὄντες εἶχαν τὰ ἦθη τους καὶ ἐκείναις ὅπου ἐμεγάλωσαν, ἢ ἐχάσαν τὰ ἦθη τους, ἐτελειώσανε εἰς τὰ στερνὰ λαθαίνοντες τύραννοὶ ἢ μεγάλας δημοκρατίαις εἶναι ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα πολιτεύματα καὶ εἰς τὴν κακοήθειαν, τὴν ἡμιμάθειαν, τὴν ἐγωισμὸν καὶ τὴν ἀπιστίαν ὅπου βρασιλεύει τὴν σήμερον, ἡ δημοκρατίαις κατασταίνονται πολὺ δυσκολώτεραις καὶ ἐμεῖς δὲν εἴμαστε ἔτοιμοι. Ἀπὸ ἄλλο μέρος εἰς τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς νὰ πῶ πῶς ἡ διοίκησις δὲν ἐμποροῦσε νὰ ἦναι καλλίτερη, γιὰ νὰ βασιτέται περισσότερη τάξις ἔπρεπε νὰ ἔχῃ περισσότερη δύναμιν γιὰτὶ εἶναι δευμένη μὲ τὸ σύνταγμα καὶ ἐγνήκανε ὅλα μαλιὰ κουθάρια. Γιὰ γῶ, μωρὸς παιδιὰ, ἀπορῶ καὶ ἐξίσταμαι πῶς μπορεῖ καὶ βασιτέται τάξις εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πῶς γίνεται τίποτα μέσα ἡ διοίκησις εἶναι ἀδύνατη καὶ ἀπόξω στέκει ὁ διάλογος τοῦ κόσμου μὲ τὴν κουτάλα του καὶ τὴν ἀνακατόνι. Αὐτὴ εἶναι καὶ εἰς αὐτὸ ἡ ἀπολογία μου ἔρχομαι καὶ εἰς τὴν τρίτην καὶ τελευταίαν μου παπατήρησιν.

• Τέλος πάντων εἶγε, ὄλαις σου ταις ἐλπίδαίς εἰς τὴν Γαλλίαν μὰ καὶ εἰς αὐτὸ ἀπατήθηκες. Ἐνα ἔθνος οὔτε ἡ κυ-

βέρνηαίς του, ούτε ή άρχαίς του τὸ κάνουν νά βοηθᾶται ελευθεραίς τῆς ἀνθρωπότητος ἢ νά ἐναντιόνηται, παρά τὰ ἔθνηκά του συμφέροντα. Ἔτσι ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, ἀγκυκαλά καὶ ἔχουν ἀρχαίς φιλελεύθεραις, ὄντας ὑποχρεωμέναις ἀντίτως θέλουνε νά βαστοῦνε τὸ μεγαλεῖο τους νά ἐμποδίζουν τὴν ἔθνηκῆ μας ἀνάπτυξη (μὲ τὸ νά εἴμαστε ἐξαιτίας τῆς θρησκείας τῆς Ῥωσσίας φυσικὸς φίλος καὶ σύμμαχος καὶ προσθέτομεν μεγαλόνοντας ἓνα μεγάλο βάρος εἰς τὴν ζυγαρία τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν ἀνατολή, ὁποῦ ἀναποδογυρίζει τὰς ζυγαρίας τὸν δυτικὸ δίσκο καὶ κάνει τὴν Ῥωσσία νά πᾶρη ὅλην τὴν Εὐρώπην ἐπάνω τῆς καὶ γιὰ ἄλλα ἐμπορικὰ δίκαια) δὲν μποροῦν παρὰ νά μᾶς κατατρέχουνε καὶ ἀμελῶντας τὴν Ἑλλάδα ἐξυπνίσαντες καὶ γυρεύουνε τῆς Τουρκίας τὴν ἀκεραιότητα, καὶ ἡ Ῥωσσία μὲ τὸ νά θρῖσκεῖ εἰς ἐμᾶς φυσικὸ φίλο καὶ τὸ σύμφερό τῆς εἶναι ὁ μόνος μας σύμμαχος. Γιὰ τοῦτο ὁ πολιτικὸς μας ὁποῦ χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ῥωσσία καὶ μάλιστα τὴν ἐπολεμᾷ, θυσιᾶζοντες τὰ συμφέροντα ἐκεῖνοῦ ὁποῦ πρέπει νά υπερασπισθῇ δὲν ἤξερεῖ τί τοῦ γίνεται. Πρέπει οἱ πολιτικοὶ μας καλὰ νά μελετήσουν τὸν Καποδίστρια. Μὰ τοῦτο ὁποῦ δίνει ἡ θεωρία τὸ μαρτυροῦν καὶ τὰ πράγματα.

Ἡ ἑπτάνησος εἶναι δοσμένη εἰς τὴν Ἀγγλία, ὡς κράτος ἐλεύθερο καὶ ἀνεξάρτητο καὶ ὄχι ὡς ἀποικία τῆς· μὰ τοῦτο χωρὶς τὴν Ῥωσσία δὲν ἦτανε. Ἐγένηκε ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἐβάσταξε καὶ τέλος πάντων εἰς ἓνα μέρος ἐπίτυχε· μὰ λείποντας ἡ Ῥωσσία οὔτε ἐγινότανε, οὔτε ἐβάστα, οὔτε ἡ Ἑλλὰς ἦτανε τῶρα κράτος ἐλεύθερο. Οἱ Τσῆρκοι εἰς τοὺς χριστιανούς εἰς τὴν Τουρκία φέρονται ἡμερώτερα· μὰ τοῦτο δὲν ἐγινότανε χωρὶς τὴν Ῥωσσία. Ἡ σημαία ἡ ἑλληνικὴ εἰς τὴν Τουρκία εἶναι κατατρεγμένη καὶ θρῖσκεῖ υπεράσπιση ἀποκάτω ἀπὸ τὴν Ῥούσικη. Τέλος πάντων ἂν περιμένομε νά σχηματίσωμε ἔθνος μὲ ζωὴ καὶ μὲ δύναμη, χωρὶς τὴν Ῥωσσία μὴ περιμένομε τίποτε· γιὰτὶ εἴμαστε ἀδύνατο!

καὶ ἔχομε ἐχθροὺς τοὺς δυτικούς Εὐρωπαίους. Καὶ ὅποιος
 μοῦ πῆ πῶς ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν του, τοῦ ἀποκρίνομαι ἐ-
 κεινο ὁποῦ εἶπε ὁ Φωκίωνας ὁ ἐναρετώτερος καὶ πολιτικό-
 τερος τῆς πατρίδος του « γιὰ νὰ ἦσαι ἐλεύθερος πρέπει νὰ
 εἶσαι δυνατὸς ἢ ἀλλέως πρέπει νὰ γνωρίζης νὰ συμμαχῆς
 καὶ νὰ ὑποτάσσεσαι ». Ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα Ἀγγλίας καὶ Γαλ-
 λίας εἶναι αὕτη, πῶς ἡ Ἀγγλία γιὰ νὰ ὑπάρχη πρέπει ἀ-
 καταπάυστα νὰ ἀνακατόνη ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα, γιὰ-
 τί τὸ ἐμπόριό της ἀπλώθηκε εἰς ὅλον τὸν κόσμον
 καὶ τρέφει τὴ δύναμή της ἀπὸ μοναχὸ τὸ ἐμπόριο καὶ ἡ
 Γαλλία εἶναι ὀμπρὸς ἀπὸ κάθε ἔθνος εἰς τὸν πολιτισμὸ,
 μὰ τὰ πιδία της εἶναι ἀκόμη ἀδύνατα καὶ πέφτει καὶ
 σηκώνεται ἀκατάπαυστα καὶ ἔτσι, γιὰ νὰ βασίλει εἰς πιδία
 της, εἰς τὰ ὅσα εἶναι ἀδύνατη ἔπρεπε νὰ ἦναι πλεῖα προ-
 χωρημένη εἰς τὸν πολιτισμὸ, καὶ νὰ ἦναι εἰς τὸν τόπον της
 ἡσυχῆ, γιὰ νὰ βασίλει αἰσ ἀρχαῖς της καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη·
 μὰ τώρα, ὄντας ὑποχρεωμένη νὰ κητάξῃ καὶ τὰ ἐσωτε-
 ρικά της πράγματα, ἄλλα φωνάζει καὶ ἄλλα ὑποχρείνεται
 νὰ κάμῃ. Ἔτσι ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῆς ἐρημιστὴ μοι κρηκίη.
 Μὰ ἡ σειρά τοῦ λόγου μὲ φέρνει νὰ πῶ καὶ γὰρ δύο λόγια
 γιὰ τὸ περίφημο ἀνατολικὸ ζήτημα.

Ἡ Ρουσία εἶναι ἓνα μεγάλο βουνὸ, ἓνας μεγάλος βουλ-
 κᾶνος, ὁποῦ στέκει ἀπὸ πάνω ἀπὸ ὅλον τὸν παλαιὸν κό-
 σμον καὶ μάλιστα τὴν Τουρκίαν καὶ καπνίζει· καὶ τὸ ἔθνος
 μας ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῆς Τουρκίας κάνει καὶ αὐτὸ ἓνα
 ἄλλο βουνάκι, ὁποῦ κανίζει καὶ αὐτὸ ἀκατάπαυστα· καὶ
 ἀληθινὰ ὁ καπνὸς του εἶναι ἀδύνατος, μὰ καὶ τὰ δύο ἔ-
 χουνε ἀπὸ κάτω φωτίζα καὶ καπνίζουνε. Τοῦ μικροῦ βουνοῦ
 ἡ φωτιά, ὁποῦ καίεται ἀποκάτω του, εἶναι ἀδύνατη πρῶτα
 με τὸ νὰ ἦναι μικρὸ, καὶ ἔπειτα εἶναι πεσμέναις πολλαὶς
 ὕλαις καὶ χῶματα ἀπὸ πάνω του καὶ νὰ ταῖς πετάξῃ καὶ
 νὰ χύσῃ μεγάλην φωτιὰ, γιὰ τὴν ὥρα, ἡ φωτιά του εἶναι ἀ-
 δύνατη. Μὰ μὲ τὸ γὰ ἀνταποκρίνεται μὲ τὸ ἀπάνω μεγάλο

οι λογιότατοι, καθώς τὴν ἐμετακάμνεις, θὰ γυρέψουν μὲ τοὺς χρυσοὺς αἰῶνες νὰ τὸ βουλιάξουνε, μὰ ὁ λαὸς γνωρίζει τὰ ἀληθινὰ του συμφέροντα καὶ θὰ ὠφελήθῃ ἀπὸ τὴν περίστασι.

Ἡ Ρουσία, γιὰ νὰ κόψῃ τὸ Γόρδιο δεσμὸ εἰς τὸ ἀνατολικὸ ζήτημα, θὰ ἀρήτῃ πρῶτα τὴ φωτιά της νὰ γεινῆ, καίοντες διὰ τῆς θρησκείας τὰ χλωρὰ ξύλα τὰ ἔθνη ὅπου τὴν σχηματίζουνε καὶ νὰ δυναμώσῃ πλουταίνοντας καὶ εἰς αὐτὸ δὲν βρίσκει δυνατό κίνημα ἐμπόδιο, καὶ θὰ ἔχει καμωμένη ἑα μπουρλότο τὴν Ἀγγλίαν εἰς ὄλαις ταῖς ἀποικίαις της ἤγουν ταῖς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἀμερικὴ καὶ θὰ ζητήσῃ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν· καὶ αὐτὴν θὰ τὴν ἐπιτύχει, πρῶτα γιὰτι μισοῦν τοὺς Ἰγγλέζους καὶ ὄντας ἡ δεύερα τοῦ κόσμου θαλασσινὴ δύναμις, γίνεταί πρώτη μὲ τὸ βούλιγμα τῆς Ἀγγλίας· ἔπειτα γιὰτι ὄντες ἀποστάτισουν ἡ ἀποικίαις τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Ἀμερικὴ ἔχουνε νὰ συμώσουνε τοὺς Ἀγγλοαμερικανούς καὶ ἡ συμμαχία τους τότες ἤμπορεῖ νὰ πάῃ καὶ μόνῃ της καὶ τέλος πάντων γιὰτι ἔχουμε νὰ μοιράσουν τὸν κόσμον χωρὶς ὁ ἓνας νὰ ἤμπορῇ νὰ πηρῶσῃ τὸν ἄλλον. Εἰς τὴν σπερὰ ἡ Ρουσία δὲν ἔχει ἀντίπαλον, εἰς τὴν θάλασσαν θὰ ἔχει τοὺς Ἀγγλοαμερικανούς, τὰ δικά της κινῆθια καὶ θὰ δώσῃ καὶ εἰς τοὺς ναύταις μας καὶ τροφὴ τῆς δυνάμεώς της θὰ βρίσκει εἰς ὅλα τὰ ἔθνη ὅπου εἶναι, ἧ ἔχουν νὰ πέσουν εἰς τὴν ἐξουσία της. Ἡ Ἀγγλία θὰ λυσιάξει καὶ θὰ δαγκάσει ὄλαις ταῖς μικραῖς θαλασπιναῖς δυνάμεις· μὰ μὴ βρίσκοντας εἰς τὴ δύναμὴ της τροφὴν, ἀπὸ τὴ λύσα της θὰ σκάσει μίαν ὥρα προτῆτερα. Ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη εἶναι φυσικὰ χωρισμένη ἀπὸ τὴν δυτικὴ καὶ ἔχει νὰ βασιλεύσῃ μίαν ἡμέραν εἰς ὅλον τὸν παλαιὸν κόσμον καὶ μία μεγάλη τύχη, μωρὲς παιδιὰ, ἔχει τὸ ἔθνος μας· καὶ εἰς τὴν ἴδια τὴν Ρουσίαν ἔχει νὰ ἐεργήσῃ ὁ ἀκατάστατος καὶ ὀξυδερκῆς χαρακτῆρας μας. Μὰ γιὰ τὴν ὥραν πρέπει νὰ δουλεύωμε, ὡτάν τὸ μεταξοσκωλήκι φωτιζόμενοι καὶ πλουταίνοντας, γιὰ νὰ ἤμαστε ἔτοίμοι νὰ πε-

παχθώμε πεταρούδαις ὄντας ἔρθη ἡ ὥρα μας. Δύο πρέπει νὰ ἦναι ἡ πολιτικάί μας; ἀρχαίς, νὰ πιστεύωμε εἰς τὴν 'Ρουσσία μὲ εὐλικρίνεια καὶ νὰ ἤμαστε ἀρωπιωμένοι εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ὀθωνος, γιὰ νὰ βραστήται πάντα ἡ Ἑλλάδα καὶ νὰ ἔχωμε μίαν δυνατὴν ρίζαν εἰς τὸ ἔθνος μας. Ἡ 'Ρωσσία εἶναι ἀκόμη κουλούκι. Διὰ τελειόσω τὰ ὅσα εἶχα νὰ πῶ σταῖς ἐφημερίδαίς μας· γιατί ἐβγάσανε καὶ κάτι ἄλλαις μὲ εἶναι καὶ αὐταῖς παιδιὰ τῶν μακάθωνέ του; καὶ εἶπα πολλὰ καὶ βαρυῦμαι καὶ γὰρ νὰ πῶ ἀκόμη περτωτέρα. Ἀνακεφαλαιώνω λοιπὸν καὶ ἔρχομαι εἰς τὸν καθυτὸ μου σκοπὸ εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ πρέπει νὰ κάμωμε.

Ω; τὰ τῶρα στοχαζόμεκι ἀπόδειξά τρία πράγματα, α.) πῶς ἡ κυβέρνησή μας μᾶς εἰδείχθηκε πάντα ἐπιβουλή καὶ ἐπειδὴ μᾶς ἔχει στὸ χέρι καὶ οὔτε νὰ γῆνι ξερύγωμε μπορούμε, οὔτε νὰ κάμωμε χροὶ αὐτὴν τίποτα, πρέπει νὰ τὴν πολιτευθῶμετε. β.) Πῶ; εἰς τὴν ἐπιβουλήν; ἀνέψανε μίαν πυρκαϊὰ ὁποῦ δὲν ἔκαμε καὶ δὲν κάνει παρά νὰ καίη τὸν τόπο καὶ ἦταν καλὸ νὰ τὴν μετριάσουν γυρίζοντες τὴν εἰς τὸ νὰ ζεσταίνη μοναχὰ καὶ νὰ γυρέψουνε βιβλιότερα πράγματα. Καὶ γ.) πῶς οἱ μεταρρυθμισταδες οὔτε σύστημα πολιτικῆς ἀκολοθήσανε, οὔτε ἐγνωρίσανε νὰ πολιτευθῶνε. Ὁ μοναχὸς τρόπος τῆς ἀνιπολιτείας εἰς ὁποῦ στοχαζόμεκι ὡς φέλιμον εἰς τὸν τόπο μας εἶναι ὁ ἀκόλουθος.

Α'. Ἡ διοίκησις μᾶς ἔχει κηρυγμένον οἰκονομικὸν πόλεμον γιὰ νὰ μὴ μᾶς ἀρῆσῃ νὰ προχωρήσωμε καὶ νὰ μᾶς ἀρπάξῃ τὴν γῆν μας. Ἡ πρώτη φροντίδα λοιπὸν τοῦ κάθε ἐνοῦ μας εἶναι νὰ κινῶνται τὰ σπῆτι του, πρῶτα ἀμπαλόνοντας ὅποιος ἔχει χρῆσιν τὰ χρῆσιν του καὶ βίνοντας εἰς τὴν τάξιν τὰ πράγματά του· ἐπειτα φεύγοντας τοὺς ἀβοκάτους καὶ ταῖς κρισολογίαις καὶ ὅποιος ταῖς προαινεῖν ἄς τὸν ἐστοχαζόμεσθε ὡσὲν ἕναν ἀφορισμένον δουλεύοντα καὶ οἰκονομῶντα, ὅσοι δὲν οἰκονομοῦνε καὶ δὲν δουλεύουνε καὶ μάλιστα φεύγοντας τὰ λούσα ὁποῦ εἰς ἐμᾶς δὲν ἔχουνε

μοκρατία, εἴμαστε ὅμοιοι καὶ ἔτσι τὸ κάμει ἕνας τὸ θέ-
 λουν ὅλοι, καὶ ἔτσι ἡ διάβροια τῆς μόδας μᾶς κυριεύσῃ, δὲν
 μπορεί εἰς τὸ στερητὸ μωρὸς παιδιὰ παρὰ καὶ νὰ μᾶς ξε-
 πικτώσῃ. Ἐξεμπερόδεψε ἡ μόδες καὶ τὰ λούσα πρέπει νὰ
 λαίψουμε· γιατί ἔτσι καὶ εἰς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐξο-
 δεῖρῃ εἰς αὐτά, καὶ τὸ σπῆτι του βουλιάζει, καὶ δὲν μπορεί
 νὰ κυτῆξῃ καὶ τὴν πνευματικὴ του ἀνάπτυξη, καὶ εἶναι
 βλαβερὸς καὶ εἰς τὸν τόπο του.

Αὐτὸ εἶνε κύριοί μου ἡ πρώτη μπατάλι, ὅπου ἔχομε
 νὰ δώτουμε εἰς τὴν κυβέρνησή μας καὶ εἰς αὐτὸ δὲν μπο-
 ρεῖ νὰ τρίξῃ καὶ μὴν παραζενεύεται κανείς, γιατί καθὼς
 ἡ πολιτικὴ θέσις τῆς Ἑπτανήσου εἶναι μοναδικὴ εἰς τὸν
 κόσμῳ, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις, ὅπου πρέπει νὰ
 ἀσπληθίσωμε.

Β'. Μὰ τὸ σπῆτι τοῦ καὶ τοῦ δὲν εἶναι μοναχὸ μέ-
 σα εἰς τὸ κράτος, παρὰ καὶ τὰ καλὰ καθὼς καὶ τὰ κακὰ
 ὅπου ἔχουν οἱ ἄλλοι περνοῦνε καὶ χωριστὰ στὸν καθέναν,
 καὶ οἱ καλοὶ νόμοι εἶναι γιὰ ὅλους· καλοὶ καὶ οἱ κακοὶ
 κακοὶ γιὰ ὅλους· καὶ τὰ κατὰ καταστάματα δὲν εἶναι,
 καθὼς εἰς ἡμᾶς, πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὅπου δὲν πρέπει νὰ ὠ-
 φελῆται κανείς, οὔτε, καθὼς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἡμ-
 πορεῖ νὰ ὠφελῆθῃ, ὅποιος πρωτοφίλει. Καὶ ἂν ἡ διοι-
 κηση, καθὼς εἶναι δυνατὴ, ἤθελε καὶ νὰ κάμῃ, ἡμπορού-
 σαμε μένοντες ἡσυχῇ, νὰ εὐτυχεύσῃ, ὅπως δὲν εὐτυχεῖ
 κανένα μέρος τοῦ κόσμου· μὰ δὲν θέλει καὶ πρέπει μὲ
 ἐπιμονὴ καὶ νὰ τὴν ὑποχρεώσωμε νὰ κάμῃ καὶ εἰς τὸν ἴδιο
 καρὸ νὰ ἐνωώμαστε καὶ νὰ κάνωμε καὶ οἱ ἴδιοι. Καὶ εἰς
 αὐτὸ νὰ πῶς στοχαζομαι.

1ον. Βλέπω τρεῖς τάξεις στὸν τόπο μας, τοὺς πλοῦσιους
 καὶ τοὺς ἀξίους, ὅπου ὄντας εἶναι φρόνιμοι δὲν ἔχουν χρεια
 τὰ ἐπαγγέλματα, γιὰ νὰ ζήσουνε, (δὲν λέω νὰ ἀποφεύγουν
 αὐτοὶ τὰ ἐπαγγέλματα, μάλιστα ὄντες τοὺς τὰ προσφέ-
 ρουνε νὰ τὰ δέχωνται, γιατί ἔχοντες μέρος τῆς δημοσίας

δυνάμειος, μποροῦν νὰ κάμουνε καὶ καλὸ καὶ προλαβαίνουν καὶ τὸ κακὸ ὅπου ἄλλοι ἤμποροῦσαν νὰ κάμουν· ἀλλὰ πρέπει νὰ κάνουν τὰ χρέη τους μὲ ὄλην τὴν ἀκρίβεια, γιὰ νὰ μὴν ἤμπορῆ νὰ τοὺς κατηγορήσῃ ἡ κυβέρνηση καὶ τοὺς καταστήσῃ ἀπόμαχους). αὐτοὶ ἂν θέλουνε ἤμποροῦν νὰ φερθοῦν μὲ ἀληθινὸ ζῆλο καὶ εὐκρινεῖα. Δεύτερον οἱ ἰδιοκτητῆς μὲ τὴν ἐργατικὴ τάξῃ, ὅπου θέλουνε ἡσυχία καὶ τάξῃ, γιὰ νὰ κάνουν τὴ δουλειὰ τους, νὰ ζοῦν ἡσυχά καὶ νὰ δίνουν καὶ εἰς τὰ παιδιὰ τους ἀνατροφή. Καὶ τέλος πάντων, καὶ τὸ λέω μὲ λύπη μου, οἱ φαγάδες ὅπου ζοῦν ἀκαμάται, καὶ χωρὶς τὰ θεμέλια τῆς ἀρχοντίας τὰ φῶτα καὶ τὰ πλούτη θέλουνε νὰ φαίνωνται ἀρχόντες. Ἀπὸ ταῖς δύο πρώταις, οἱ πρώτοι ἄλλη χρεῖα δὲν μποροῦνε νὰ ἔχουνε παρὰ νὰ κάμουνε καλὸ εἰς τὸν τόπο τους καὶ μὲ αὐτὸ νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἀγάπῃ του καὶ νὰ δοξαθοῦνε καὶ οἱ δεύτεροι θέλουν ἀνθρώπους ἀξιούς καὶ τιμίους ὅπου νὰ τοὺς ὀδηγοῦνε. Οἱ τρίτοι γενικῶς θέλουν τὴν ταραχὴ καὶ ἐπειδὴ ὄντας πωλημένοι εἰς ταῖς χρεῖαις καὶ τὰ ἐλαττώματά τους, ἂν πωληθοῦνε καὶ εἰς τὴν κυβέρνησῃ, δὲν ἔχουν νὰ χάσουν τίποτα, θὰ εἶναι κυβερνητικοὶ καὶ ἀπὸ αὐτοῦς ἔχει νὰ ψαρεύῃ ἡ κυβέρνησῃ τοὺς δουλικούς τῆς ἐπαγγελματικούς καὶ τοὺς δημαγωγούς γιὰ νὰ μᾶς ἀνακατόνουνε καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀφίνουν νὰ κάνωμε τίποτα. Παύοντες λοιπὸν οἱ πρώτοι νὰ βλάπτουν τὸν τόπο τους ἢ μὲ τὴν ἀδιοφορία τους, ἢ χρησιμεύοντες χερεὶ τῆς Κυβερνήσεως, νὰ ἦναι ἀγωῖστα καὶ καταπρονεμένοι καὶ οἱ μικροὶ νὰ τοὺς μισοῦνε, νὰ ἐνωθοῦνε καὶ τὰ δύο μέρη καὶ νὰ κάμουν μία φρόνιμη θεμελιωμένη ἀντιπολιτευσῃ, ἔχοντες κάττρο τους τὸ νόμο, καὶ πιάνοντας ἀπὸ τὸ λόγῳ τῆς τὴν κυβέρνησῃ. Μὰ εἰς αὐτὸ ἐσεῖς οἱ μεγάλοι τὸ λαὸ τὸν ἔχετε ἀγριεμένονε καὶ πρέπει νὰ τοῦ δείξετε μὲ τὴ διαγωγή σας καὶ ἰδιωτικὴ καὶ δημόσια πῶς τὸν ἀγαπᾶτε ἀληθινὰ καὶ θέλετε νὰ κάμετε καλὸ εἰς τὸν τόπο σας καὶ

οἷς οἱ μικροὶ μὴ μισήτε τοὺς μεγάλους· γιατί καὶ χρεια
τοὺς ἔχετε καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν κάνετε τίποτα καὶ γιατί
εἰς τὰ κακὰ ὅπου ὑποφέρετε, δὲν εἶναι αὐτοὶ τ' αἰτία, καὶ
ἀν ἐχρησίμευσαν ὄργανα τυφλὰ ὄχι λιγώτερο ἀπὸ σᾶς καὶ
αὐτοὶ ἐβλαφθήκανε, «ἀγαπάτε ἀλλήλους», λέει ὁ Χριστός.

2ην. Εἰς αὐτὸ τὸ συστηματικὸν πόλεμον ἔχομε δύο δυνατὰ
κανόνια, ὅπου ἀληθινὰ μᾶς ἐδῶκανε οἱ ἐχθροὶ μας, γιὰ
νὰ βγάνωμε ἀνάμεσὸ μας τὰ μάτια μας, μὰ ὅπου ἡμπο-
ροῦμε καὶ πρέπει νὰ τὰ γυρίσωμε κατὰ πάνω τους, τὴν
ἐλευθεροτυπία καὶ τὰς ἐλεύθεραις ἐκλογαῖς. Εἰς τὰς νο-
μοθετικαῖς ἐκλογαῖς ἄς ἐκλέγωμε ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐκεί-
νους ὅπου ἔχουν φήμη πῶς εἶναι προκομμένοι καὶ φρόνιμοι
καὶ ὅπου τοὺς βλέπωμε νὰ φέρωνται καλὰ καὶ μὲ τὸ
σπῆτι τους, καὶ μὲ τοὺς συγγενεῖς τους, καὶ μὲ τοὺς φίλους
τους, καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τους καὶ μὲ τὸν κόσμον. Γιατί
ἂν ἓνας φέρῃτε κακὰ μὲ ἐκείνους ὅπου κάθε μέρα ἔχει ὀμ-
προστά του, πῶς ἡμπορῶ νὰ τοῦ πιστέψω πῶς ἀγαπᾷ
τὸν τόπον του καὶ θὰ γυρέψῃ τὰ συμφέροντά του ὅπου
τὸν ἐσχηματίζουνε τῶσαις χιλιάδαῖς ὅπου δὲν γνωρίζει;
καὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος, ἂν ἦναι καλὸς, μὰ δὲν εἶναι ἀξίος,
ἡμπορεῖ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ νὰ κάμῃ μεγάλο κακό.

3ον. Ἡ καλὴ χρῆσις ὅπου ἡμποροῦμε νὰ κάμωμε τῆς ἐλευ-
θεροτυπίας εἶναι νὰ σχηματίσωμε τρεῖς ἐφημερίδες, δύο πο-
λιτικαῖς καὶ ἓνα περιοδικὸν σύγγραμμα. Ἀπὸ τὰς πολιτι-
καῖς ἡ μία νὰ ἦναι ἀνοιχτὸ χρῶμα, νὰ πολεμᾷ κατὰ μου-
τρα μὰ χωρὶς βρισιαῖς καὶ ξαποτσιπάτα τὴν Κυβέρνηση
(γιατί δὲν συμφέρει) καὶ νὰ ἔχῃ σκοπὸ ὅλο τὸ ἔθνος καθὼς,
ἔλεγα πῶς ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ Ἀναγέννησις· εἰς τὴν συγ-
γραφὴ αὐτῆς πρέπει νὰ συλλογίζωνται νέοι, μὰ νὰ τὴν
γράφουνε γέροντες. Ἡ δεύτερη πιάνοντας ἀπὸ τὸ λόγο τῆς
τὴν κυβέρνησις νὰ τὴν ἀκολουθᾷ καὶ νὰ τὴν συμβουλεύῃ
εἰς τὸ καλὸ καὶ εἰς καθέτης στραβὸν πάτημα νὰ τῆς κάμῃ
τὰς παρατηρήσεις τῆς φρόνιμα, καθὼς ἔλεγα νὰ ἦναι ἡ

Πατρίδα· εἰς αὐτὴν πρέπει καὶ νὰ γράφουμε καὶ νὰ συλλογίζονται γέροντες· γιατί ἡ φωναὶς δὲν κάνουνε τίποτα. Τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα νὰ γράφετε εἰς τὴν κοινὴ γλῶσσαν, νὰ ἔχη σκοπὸ τὴν ὕλικὴ καὶ ἠθικὴ πρόδο τοῦ λαοῦ καὶ νὰ τυπύνηται καθὲς ἡμέρα. Γιατὶ γνωρίζετε γιατί ὁ λαὸς παίζει τὰ χαρτιά; γιατί δὲν τοῦ γράφετε τίποτα νὰ τὸν εὐχαριστᾷ. Μὰ ἔτσι ἔχει μία καλὴ ἀνάγνωσις ὅπου νὰ τὸν ὠρελῆ, ἀφίνει τὰ χαρτιά ὅπου εἶναι μία βάρβαρη συνήθεια· μάλιστα ἤθελα νὰ σᾶς πῶ νὰ ὀργονίσετε τοὺς καφενέδες. Ὅλαις πρέπει νὰ ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν πῶς ἡ δύο φτεροῦχαις τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι τὰ πῶτα καὶ τὰ πλούτη, καὶ ἀληθινὰ πῶς τὸ ἀληθινὸ μας συμφέρον εἶναι τὸ ἔθνος μας (γιατὶ, καθὼς εἶπατε, δὲν ἔχομε πατρίδα) μὰ γιὰ τὴν ὥρα αὐτὸ εἶναι τὸ δεῦτερο.

4 ον. Σὺς τὸ λέω καὶ χωριστὰ, πρέπει νὰ ἐπιμεληθῆτε τὴν ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶνε σας καὶ μάλιστα τῶν θηλυκῶν. Καὶ μὲ τοῦτο δὲν θέλω νὰ πῶ πῶς δὲν τὴν ἐπιπελιέστε· μάλιστα δὲν πιστεύω νὰ εἶναι κανένας λαὸς εἰς τὸν κόσμον, ὅπου νὰ κἀν σχετικῶς μεγαλῆτεραις θυσίαις γιὰ τὴν παιδείαν ὅσο σεῖς, μὰ δὲν πιστεύω νὰ ἴναι καὶ κανένας ἄλλος ὅπου νὰ ὠφελιέται λιγώτερο καὶ νὰ βλάπτεται περισσότερο ἀπὸ μᾶς. Καὶ περὶ τούτου ἔλαβα ἀρκεταὶς πληροφορίας καὶ ἔχω νὰ μιλήσω καὶ χωριστὰ· μὰ γιὰ τὴν ὥρα εὐχαριστοῦμαι εἰς ταῖς ὀλίγαις ἀκόλουθαις παρατήρησαις. Πρῶτο ἐλάττωμα ὅπου ἔχει εἰς ἐμᾶς ἡ ἐκπαίδευσις, εἶναι πῶς τὰ παιδιά μας φεύγουν ἀπὸ τὸν τόπον τους σχεδὸν ἀγράμματα καὶ ἔτσι τὸ κτῆριον τῆς ἀνατροφῆς τους δὲν ἔχει θεμέλια. Δεῦτερο εἶναι πῶς ὅλοι περιμένωμεν ἀπὸ τοὺς δασκάλους καὶ δὲν κυτάζομε νὰ τὰ διορθώωμε μὲ τὸ παράδειγμά μας· γιατί ὁ δάσκαλος μένει μὲ τὸ παιδί τὸ τὸ πολὺ δύο ὥραις τὴν ἡμέρα καὶ ὅλην τὴν ἄλλη ἡμέρα εἶναι μὲ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μάνα του καὶ μὲ ταῖς ἄλλαις του συναναστροφαις, καὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος ὁ δάσκαλος

τοῦ φτιάσει τὸ νοῦτου, μὰ τὰ ἤθη του καὶ ἡ καρδιά του τὰ θεμέλια μίας καλῆς ἀνατροφῆς, θὰ φτιαστοῦνε ἀπὸ τὸν πατέρα του, ἀπὸ τὴν μάνα του καὶ ἀπὸ ταῖς συναναστροφίαις του. Τρίτο εἶναι πῶς ἡ ἀνατροφή μας δὲν ἔχει σκοπὸ, ἤγουν δὲν εἶναι πρακτικὴ, ὥστε ὁποῦ ἐκεῖνα ὁποῦ τὸ παιδί μαθαίνει εἰς τὸ σχολεῖο του νὰ τὰ βροῖσκῃ χρῆσιμα καὶ εἰς τὴν ζωὴν του ὄντας ἔμβη στὸν κόσμον. Καὶ τοῦτα ὅλα προέρχονται ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν ὁποῦ δὲν ἐκύταξε παρὰ νὰ ἔχῃ σχολεῖα γιὰ μεναχὴ ἀπολογία της, καὶ οὔτε ἀνθρώπους ἐφρόντισε νὰ φτιάσῃ, οὔτε τὴν παραμικρὴ ἐπιμέλειαν ἔδειξε, καὶ ἀπὸ τὴν κακομυριασμένη συνήθεια ὁποῦ ἔχομε νὰ γινώμαστε ὅλοι γιαντροὶ καὶ ἀβοκάτοι, καὶ ἔτσι βγάζοντας λίγους καλοὺς γιαντροὺς καὶ ἀβοκάτους σχεδὸν ἄλλους ἀνθρώπους δὲν ἔχομε.

Γιὰ νὰ διορθωθῶνε αὐτὰ πρέπει νὰ διορθώσετε τὰ δημόσια σχολεῖα συντρέχοντες τα ὅλοι καὶ προσωπικῶς καὶ ἐνωμένοι ὑποχρεώνοντες τὴν κυβέρνησιν νὰ τὰ ἐπιμελιέται, γιὰ νὰ βασιτέται καὶ τάξῃ καὶ νὰ κάνουν καὶ οἱ δασκάλοι τὰ χρέη τους καὶ ἀπὸ τοῦ δασκάλου ὅλοι δὲν εἶναι καλοὶ, ἢ καλῆτερα λίγοι εἶναι οἱ ἄξιοι, μὰ ἀπὸ ὅλους ἡμπορεῖται νὰ ὠφεληθῆτε, καὶ μὴν πιστεύετε γιὰ τὴν ὥρην εἰς τὰ μερικὰ σχολεῖα. Μὴ γυρέψετε γιὰ τὴν ὥρην εἰς αὐτὰ ριζικαῖς μεταφύθημας ἀλλάσσοντες διατάγματα, γιὰ τὸ πρῶτο ἐλάττωμα εἶναι πῶς δὲν ἔχομε ἀνθρώπους. Πρέπει πρὶν φτιαστοῦνε νὰ φτιασθῶν ἀνθρώποι καὶ εἰς αὐτὸ πρέπει νὰ συντρέξουν οἱ πλούσιοι καὶ ἡ διοίκησις. Ὅλοι οἱ πλούσιοι στέλνουν τὰ παιδιά τους νὰ σπουδάζουν καὶ ὅλοι σπουδάζουν ἀβοκάτοι καὶ γιαντροὶ. Αὐτοὶ ἔτσι ἔχουν αὐτὴν τὴν ὄρεξιν νὰ τι νὰ κάμουν. Ὅσα παιδιά τους δὲν εἶναι γιὰ σπουδὴ μὴ τὰ σπουδάζουν, γιὰ τὴν χάνουν τοὺς παράδες τους, ἐκεῖνα ὁποῦ ἔχουνε νὰ σπουδάζουνε νὰ τὰ ἐπιμελοῦνται ἀπὸ μικρὰ νὰ μαθαίνουν τὰ γράμματα τοῦ τόπου τους, ὕστερα νὰ τὰ στέλνουν εἰς τὴν Ἀθήναι γὰ μέ-

νουν τρία χρόνια νά αμαύν τὰ γενικά μαθήματα τοῦ Πα-
πστημίου καὶ νά μαθαίνουν καὶ γλώσσαις· ἔπειτα νά περ-
νοῦν εἰς τὴν Εὐρώπῃ καὶ μάλιστα τὴν Γερμανία, τὴν Ἑλ-
βετία καὶ τὴν Γαλλία, καὶ ἄλλα νά μάθουνε τὴν Γεωργικὴν,
ἄλλα τὴν διδασκαλικὴν τέχνην, ἄλλα ναυτικὴν, ἄλλα φιλολογία,
ἄλλα θεολογία ὄχι γιὰ νά φιλονεικοῦν παρὰ νά κηρύττουν καὶ
γιὰ νά κηρύττῃ κανεὶς δὲν εἶναι ἀνάγκη νά φορῇ ῥάσα κτλ.
Γυρίζοντας αὐτὰ καὶ ὀργανισμοὺς κάνουν καὶ ἡμποροῦμε νά
τοὺς ἐφαρμόζωμε. Γιατὶ κωρὲς παιδιὰ ἢ καλὸ ἢ τίποτα· τὸ
κακὸ κόβει τὴν ὄρεξιν καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νά φάῃ καὶ ὄν-
τες ἀκόμη τοῦ παρευρισθῇ τὸ καλὸ. Γιὰ τοῦτο γιὰ τὴν ὥρα
χαλάστε τὴν νομικὴ σχολή, τὴν ἰατρικὴ καὶ τὸ κολέγιο,
γιατὶ εἶναι ἔξοδα χαμένα, καὶ μὲ τὰ χρήματα ἐκεῖνα στεί-
λετε νά φτιάσειε ἀνθρώπους, μὰ διαλεχτοὺς· ἂν εἶναι νά
σπειρῇ ὁ ἓνας τὸ παιδί του καὶ ὁ ἄλλος τὸν ἀδελφὸν του,
καὶ ὁ ἄλλος τὸν μπάρμπα του, καθὼς γενικῶς κάνουν καὶ εἰς
τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐδῶ ὄντες τύχει, ἐξεμπερδεύσει εἰς τὰ ἴδια
θὰ εἴμαστε πάντα. Ἔτσι πᾶνε αὐτὰ εἰς τὴν Εὐρώπῃ γιὰ
νά δοῦν τί καλὸ ἔχει νά τὸ ἀμβάσουν εἰς τὸν τόπον τους
καὶ τί κακὸ καὶ πῶς ἔχωμε νά τὸ ἀποφύγωμε, βεβαιω-
θῆτε μόλις γυρίσουν γίνεται ἀνατροπὴ εἰς τὰ πάντα. Μὰ
νά πᾶν καὶ γυναῖκες, γιατί οἱ ἄνδρες γιὰ τοὺς ἄνδρες καὶ
ἢ γυναῖκες γιὰ τὰς γυναῖκες. Τότες μονάχά ἀρχίσετε
τὴν ἀνατροφὴν τῶν θηλυκῶν, γιατί ἀπὸ τὰς τωριναῖς ἀνα-
τροφαῖς, μὲ τὸ νά μὴν ἴα· παρὰ ἓνας ψεύτικος στολισμὸς
καὶ ἀμελιέται ἡ οὐσία μὲ ζῆμα καὶ τῆς οἰκονομίας καὶ
μάλιστα τῆς ἠθικῆς κάλιο καὶ λείπουν.

Μία φορὰ ὁποῦ μπῆ τὸ νερὸ εἰς τὸ αὐλάκι τρέχει μονα-
χό του. Μὲ θὰ προσθέτω ἀκόμη καὶ ἓνα ἄλλο, ὅποιος θέλει
νά γινῆ προκομμένος, πρέπει νά γεννηθῇ καὶ νά ἀποθάνῃ
σπουδάζοντας καὶ νά σπουδάζῃ γιὰ νά κάμῃ καλὸ. Αὐτὰ
λέω γιὰ τοῦτο γιὰ τὴν ὥρα, ἄλλη φορὰ ἔχω νά πῶ πε-
ρισσότερα.

Ὁ ν. Φυλαχθῆτε ἀπὸ τὸ νὰ ἀφήνετε Ἰγγλέζο νὰ ἀγοράζῃ γῆ καὶ μάλιστα εἰς τὰ πενήντα ἐπτὰ νὰ εἰσθε ἔτοιμοι καὶ καλῆτερα νὰ συμβιβασθῆτε ἀνάμεσό σας σὰν ἀδελφοί, παρὰ νὰ χάσωμε γιὰ πάντα τὸν τόπο μας· γιατί ὅσο ἔχωμε τὴν γῆ ἐλπίζωμε καὶ ἐλευθερία, μὰ χάνωμε τὰς ἐλπίδαις μας ὄντες τὴν χάσωμε. Πρὶν τὰ πενήντα ἐπτὰ κινάξετε νὰ ξοφλήσετε τὰς ὑπόθεσας σας. Καὶ ἐὰν δανειστὴ μὴ γυρέψῃς νὰ καταπιῆς σύσσωμο τὸ χρεώσθη σου καὶ σὺ πάλῃ χρεώσθη μὴ θελήσῃς νὰ φᾶς τὴν παρὰ ἐκείνου ὅπου τὴν ἔδωκε μὲ τὸν κόπο του· καὶ σεῖς οἱ πλούσιοι μὴν καταδεχθῆτε νὰ παραδώσετε τὸν τόπο σας εἰς τοὺς ξένους.

Γ'. Τέλος πάντων, γιὰ νὰ ἦναι ἀσφαλισμέναι τὰ μερικὰ μας δικαιώματα, πρέπει νὰ γυρέψωμε καὶ ἐγγύηση ἤγουν ἔθνος· γιατί ἡ προστασία σήμερὰ σοῦ δίνει καὶ αὔριο σοῦ πέρνει καὶ ἠμπορεῖ νὰ σε ἀφήσῃ νὰ κάμῃς, μὰ αὔριο στὸ χαλᾶ. Πρέπει λοιπὸν νὰ ζητοῦμε μὲ ἐπιμονὴν νὰ κάμωμε μέρος τοῦ ἔθνους μας· μὰ μακρὰ ἀπὸ ἐπανάστασας, γιατί οὔτε μόνον μας ἐφέραμε τοὺς Ἰγγλέζους, οὔτε μὲ τὰς δυνάμεις μας μποροῦμε νὰ τοὺς βγάλωμε ἀπὸ πάνω μας καὶ μίαν τρίτην ἐπανάστασιν μᾶς ἐξολοθρεύει. Μάλιστα ἠμποροῦμε μὲ τρόπο νὰ γυρέψωμε καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἐγγύηση μεγαλῆτερη ἤγουν καθὼς τὰς λέτε μεταρρύθμισας, μὰ ὄχι μὲ βρισιαὶς καὶ μὲ τὸ σπαθὶ μας· γιατί τότες δὲν ἐπιτυχαίνομε τίποτε. Ἐξεμπέρδεψε δὲν ἠξέρωμε κύριοι νὰ ἀγαποῦμε τὸν τόπο μας, γιατί ἕναν ἐχθρὸν ἔχομε τὴν κυβερνητικὴν καὶ πρέπει νὰ ξέρωμε νὰ τὸν πολιτευθῶμε.

Αὐτὰ ἐστοχάσθηκα χρέος μου νὰ γράψω γιὰ τὴν πατρίδα μας καὶ εἰς αὐτὸ δὲν μὲ ἐκίνησε κανένας ἰδιοτελὴς σκοπὸς, μάλιστα τὰ ἔγραφα ἀφίνοντας τὴν δουλειά μου, ἀγκλὰ καὶ ἐγνώριζα πῶς θὰ σᾶς κάμω ὄλους ἐχθρούς· μὰ εἶχα κουρασθῆ εἰς τὰ ψέμματα καὶ ἔτσι ὄλοι σᾶς ἐπαίνεσαν ἐχρηκζότανε καὶ εἶα, νὰ σᾶς εἶπῃ καθαρὰ τὴν ἀλή-

Θεα. Εἶπα καὶ ἐλάλησα· θέλετε νὰ ἀκούσετε; καλῶς. Δὲ θέλετε; δὲ μὲ γνοιάζει· μὰ ἔτσι δὲν κάνετε τίποτα καὶ προσκαλῶ τοὺς πολιτικούς μας; νὰ ἀναίρεσουν ταῖς ιδέαις μου.

Τελειώνω αὐτὸ τὸ φυλλάδιον ἐκθέτοντας ταῖς ἀρχαῖς ὁποῦ ἔχουνε νὰ μὲ ὀδηγήσουν εἰς τὰ ἀκόλουθα, κατὰ ταῖς ιδέαις τοῦ καλογήσου τοῦ δασκάλου μου.

Τὰ ἔθνη ὁμοιάζουνε τὰ σπήτια, ὁποῦ ἀρχίζουν μικρὰ καὶ ἀσήμαντα καὶ μὲ τὸν καιρὸ πλουταίνουνε καὶ ἐξευγενίζοντε, ἢ, ὄντες πλουτίσουν, πρὶν ἐξευγενισθοῦνε βουλιάζουνε· τὰ πρῶτα εἶναι τὰ ἔθνη ὁποῦ ἔχουνε ῥίζικις ἐξευγενίσεως, τὰ δεῦτερα τὰ ἔθνη τὰ βάρβαρα. Ἐξηγοῦμαι· ἄνθρωποι τῆς δουλειᾶς μὲ νοῦ καὶ μὲ φρόνηση, ὁποῦ ἡ οἰκονομία καὶ ἡ φρονιμάδα ἐπλούτισε πρῶτα καὶ ἡ καλὴ χρῆσις του πλούτου τους τοὺς ἐξευγένισεν ὑστερότερα, ἐπαθῆκανε οἱ γενάρχαις τῶν μεγάλων σπητιῶν, καὶ τὰ ἔθνη ὁποῦ μᾶς ἀφήσανε ἀξιόλογα μνημεῖα τῆς εὐγενείας τους, εἰς τὴν ὀλιγοήμερή τους ζωὴ, εἶναι ἐκεῖνα, ὁποῦ ὀδηγοῦμενα ἀπὸ μεγάλου ἀνθρώπου καὶ διάφορα περιστατικὰ, ἐπλούτισαν πρῶτα καὶ ὕστερα ἐξευγένισαν τὰ προϊόντα τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ ἔθνους τους· ἐξεναντίας παλιάνθρωποι, ὁποῦ μὲ τὴν ἐπιμονὴν καὶ μὲ τὸν κόπον τους, ἢ καὶ μὲ ἀθέμητα μέσα, ἐγινήκανε πάμπλουτοι, μὲ τὸ νὰ ἀμέλησαν τῶν παιδιῶν τους τὴν ἀνατροφὴν καὶ ἐδόθηκανε εἰς ὑλικὰς διασκέδασαις, ὕστερα ἀπὸ μίαν γεννεᾶν, ἢ καὶ εἰς τὸ πρόσωπό τους, ἐχάσανε ὅλα τους τὰ πλούτη, καὶ ἔχοντας ἀποκτημένα τὰ ἐλαττώματα τῆς ἀρχοντιᾶς χωρὶς ταῖς χάραις, ὁποῦ τὴν καταταίνουνε καὶ εἰς τὸν ξεπεσμό τῆς ἀξιοσέβαστη, ἐκατασταθῆκανε τρις χειρότεροι ἀπὸ ὅτι ἦτανε καὶ ἀξιογέλαιστοι καὶ τὰ ἔθνη ὁποῦ ἐπεράσανε, ὡς ἂν μίαν πυρκαϊᾶν καὶ ἐκατακάψανε τὸν κόσμον, ὄντες δὲν εὐρίσκανε εἰς τὴν πυρκαϊᾶν τους πλέα τροφήν, ἢ καμμίαν ῥαγδαῖαν βροχὴν τὰ ἐσταμάτισε εἰς τὸ δρόμον τους, ἐκαπνίσανε γιὰ λίγον καιρὸν καὶ ἀφίνοντες καταχλασμένα καὶ κατὰμαυρα τὰ μέρη ἀπὸ 'ποῦ ἐπέρασαν, ἐσβη

σαν. Τὸ ἔθνος μας τώρα ποτὲ δὲν ἐλογκριάσθη γιὰ βέρ-
βηρο καὶ ἀρχίζοντας μ' ἕνα νέα ζωῆ, βρίσκεται εἰς τὴ θέση
τοῦ μικροῦ σπητιοῦ, ὅπου ἀρχίζει νὰ πλουτίζη καὶ νὰ
ἐξευγενίζεται, εἶναι τόσο ἀδελφοὶ χωρισμένοι, ὅπου δου-
λεύουν στὰ ξένα, μὲ τὴν ιδέα νὰ ἐνωθοῦμε μίαν ἡμέρα εἰς
τὴν πατρίδα τους γιὰ νὰ ἀναστήσουν τὸ σπήτι τους, ὅπου
ἀρπάζανε οἱ λησταὶ καὶ οἱ καιροὶ ἐκταραμάζανε. Μὰ ἀγ-
κλά καὶ μεγάλοι θησαυροὶ εἶναι κρυμένοι ἀπὸ κάτω ἀπὸ
αὐτὰ τὰ ἐρημασμένα χιλιάματα καὶ εὐτυχισμέναις περ-
νοῦν ἢ περὶστασαις, μὴν ἔχοντας ἀνθρώπους νὰ τοὺς ξεθά-
ψουν καὶ νὰ τὸ ὀδηγήσουν εἰς τὴν καλὴ τους μετὰχείρηση,
κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὰ ἄπειρα πλεῖρη του, καὶ νὰ ὁμοιάσῃ
τοῦ πλιαθρώπου, ὅπου ἐκτατάθη ἀξιογέλαστος. Δια-
δεχόμεστε τοὺς παλαιούς Ἕλληνας· μὰ ἀντὶς μετρωτῆς
τί ἦταν ἐκεῖνοι καὶ τί εἴμετε καὶ ἐντρεπόμενοι πῶς ἔχομε
τὸ ὄνομά τους καὶ κατοικοῦμε τὸν τόπο τους, νὰ ζητήσωμε
μὲ τὰ ἔργα μας νὰ τοὺς πλησιάσωμε, τοὺς ξεθάψωμε
μοναχὰ καὶ φοροῦμε τὰ βούχα τους· νὰ καμαρωθοῦμε, μὰ
οὔτε τὸ ἀλαφρὸ καὶ μαγευτικὸ τους πνεῦμα ὅπου σὰν δρο-
σερὸ ἀεράκι γλυκεῖας φεγγαράτης νυκτός, πετᾷ εἰς τὰ μι-
σερωμένα τους ἔργα ὅπου μᾶς ἐμειναν ἐγυρέψαμε, οὔτε τὸν
ἀτάραχόν τους νοῦ καὶ τὴν μεγάλην τους καρδίαν ὅπου ἤθε-
λαν ἀπλὸ τὸ φέρεμά τους καὶ μεγάλας ταῖς πράξεις τους.
Γιὰ τὴν ὥρα δὲν ἐκάμαμε ἄλλο παρὰ νὰ γδάρωμε τὴν ἀρ-
χαιότητα καὶ νὰ τῆς πάρωμε τὸ ταμᾶρι καὶ ἀπλόνοντάς
το κυκογδαρμένο καὶ ἄγνωστο, νὰ κίμωμε ἕνα ταμποῦρολο
γιὰ νὰ χορεύουνε μαϊμούδες βαρύντες το. Ἡ Ἑλληνικὴ ἀρ-
χαιότης ὡς τὰ τώρα διὰ τὴν κακὴ χρῆσιν ὅπου τοῦ θησαυ-
ροῦ τῆς· ἐκάμαμε, μὲ ταῖς πρόσληψαις ὅπου ἐμβασε μᾶς
ἔφερε μεγάλην ζημίαν. Τὸ αἰσθημα ὅπου οἱ λογιώτατοι μὲ
αὐτὴν μᾶς ἐμπνέομε, εἶναι ἕνας καπνὸς ὅπου σκορπάει
ὁ πρῶτος ἀνεμὸς καὶ ἡ γραμματικὴ ὅπου μᾶς ἐφορτώσανε
ἐξικτιᾶς τῆς, μᾶς τρώει τὰ καλλίτερα χρόνια τῆς ζωῆς

μας, χωρίς νά τήν μάθαίνωμε και μᾶς σηκώνει και τὸ σωτῆ
νοῦ ὁποῦ μᾶς χαρίζει ὁ τόπος μας. Γυρεύουν νά ἀποδεί-
ξουν πῶς καταγόμαστε κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπὸ τοὺς
παλαιούς Ἕλληνας, μὰ ἀντὶς μετρῶντας πῶς ἐπειδὴ ἀπὸ
αἰῶνες κατοικοῦμε τὴν Ἑλλάδα, εἴμαστε Ἕλληνας· και ἔ-
χομε ταῖς φυσικαῖς ἀρεταῖς ἐκείνων, μὰ εἶναι διαφορετικαῖς
ἢ περιστασιακῆς, μᾶς γεμίζουνε τὸ κεφάλι καπνὸ, μὰ ποτὲ
δὲν μᾶς ἐφώτισανε τὸ νοῦ μας μιλῶντας εἰς τὴν καρδιά
μας· ποτὲ δὲν ἐκαταλάβανε πῶς ἡ γλῶσσα ἀκολουθεῖ τὸ
ἔθνος και τὸ ὕφος εἶναι ὁ ἄνθρωπος και πῶς ἐπομένως ἂν
δὲν φωτισθῇ τὸ ἔθνος και δὲν μορφωθῇ ἡ καρδιά του,
γλῶσσα νά μορφωθῇ εἶναι ἀδύνατο· δὲν διακρίνουν τὴν
ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξη ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ και πῶς ἡ πρώτη
δὲν μπορεῖ νά εἶναι μεγάλη ἂν δὲν εἶναι μεγάλη και ἡ δεύ-
τερη και ἡ μεγάλας στεριαῖς δίνουν τοὺς μεγάλους ποταμούς.
Ἔμορφα ροῦχα μοναχὰ γιὰ νά κρύβουν τὰ ψέμματα εἶναι
ἡ γλῶσσα ὁποῦ μεταχειρίζονται. Ἐπαναλαβαίνουνε τὰ λόγια
ὁποῦ ἀκοῦνε, πῶς τὸ ἔθνος μας εἶναι ὁ λαμπρὸς ἥλιος
ὁποῦ ἔχει νά χύσῃ τὸ φῶς του εἰς τὴν ἀνατολή, καθὼς
παλαιὰ ἔλαμψαν εἰς τὴν δύσιν οἱ παλαιοὶ Ἕλληνας, μὰ
οὔτε νά θρέψουν μὲ τὴν ἀλήθειαν τὴν λάμψη του ἐζητήσανε,
οὔτε τοὺς σωροὺς ταῖ στάχταις και τὰ πηλὰ, ὁποῦ τόσοι
αἰῶνες δυστυχίαις μᾶς ἐσώριασαν ἀπὸ πάνω μας ἐκυτά-
ξανε νά σηκώσουνε, οὔτε μᾶς ἔδειξαν πόσοι ὀρμητικοὶ πο-
ταμοὶ μᾶς περιτριφυρίζουν νά μᾶς πνίξουν και μᾶς χύνουν
μοναχὰ τὸν καπνὸ ὁποῦ ἡ μέθη τους τοὺς ἐγέννησε ἢ τὴν
ὄγρη χιονισμένη παχειὰ καταχνιά, ὁποῦ τοὺς πλακόνει τὸ
νοῦ και ἔχει συμμαζωμένη τὴν καρδιά τους. Εἰς τὴν Εὐρώπη
εἶναι ἡ βρύσαις μὲ τὰ καθαρὰ και δροσιμένα νερὰ ὁποῦ θὰ
ποτίσουν τὰ ἔθνη νά ἀνθίσουν και νά φέρουν τὰ προϊόντα τῆς
εὐγενείας τους· μὰ ἀντὶς τὰ καθαρὰ και δροσιμένα ἐκεῖνα
νερὰ, μᾶς κουβαλοῦν ὄλαις και βρώμαις και τὰ φαρμάκια,
ὁποῦ οἱ περασμένοι καιροὶ τοῦ ἐγωισμοῦ, τῆς διαφθορᾶς

καὶ τῆς ἀμαθείας ἔχουνε ἐκστὶ σωριασμένα καὶ οἱ σοφοὶ τῆς ἀγωνίζονται νὰ σηκώσουνε καὶ ὅσο πᾶμε μᾶς φαρμακεύουνε καὶ μᾶς κυτρινίζουνε. Κρίο καὶ θέρημα εἶναι εἰς τὸ ἔθνος μας ἡ γραμματικὴ καὶ τὰ κουργέλια τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀριστοκρατίας ἔπου σεῖς μὲ τὰ ταξιδιά σας μᾶς ἐκουβαλίσετε τὸ δροσερὸ καὶ ὑγειο χρῶμα ὁποῦ μᾶς ἐδίνανε τὴ βουιά μας, εἰς τοὺς καιροὺς τῆς κακομοιριάς καὶ τῆς δυστυχίας μας ὅσο πᾶμε τὸ χάνωμε καὶ ζαρωμένοι καὶ κατακίτρινοι στεκόμαστε νὰ ζεσταθοῦμε εἰς τὰς ψωφισμέναις ἀκτῖνες ἐνοῦ χειμωνιάτικου ἡλιοῦ στὴν δύση του. Ἡ Ἑπτάνησος τεινάζει τὰ δεσμά της καὶ δὲν κάνει παρὰ νὰ καταματόνη τὰ μέλη της· ἡ μικρὴ Ἑλλάδα εἶναι φορεμένη μίαν γούνα ὁποῦ τὴν ἐσέρνει καὶ ἐνοῦ τὴν κουράζει, καθὼς ἐσέρνεται πέφτουσι τὰ κουργέλια της καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀνδρείας δὲν ἐδιάδεχθη ἡ πολιτικὴ φρόνηση· καὶ οἱ ἄλλοι στὸ σκοτάδι ἀκόμη ζητοῦνε νὰ φωτισθοῦνε μὲ τὰ χάρτινα φανάρια ὁποῦ τοὺς βαστοῦνε εἰς λογιώτατοι. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ὁ παπᾶς εἰς λαπριατικὰ του ὁποῦ ψάλλει τὸ δεῦτε λάβετε φῶς εἰς τὸ ἔθνος μας, τὸ δροσερὸ περιβόλι ὁποῦ καταφεύγωμε εἰς τὸν ἴσκιον του νὰ ἀναπαυθεῖμε ἀπὸ φλογισμένου θέρους τὸν καύσωνα, μὰ δὲν θέλει ἀκόμη νὰ μᾶς δώσῃ καθαρὸ τῆς ἀγάπης τὸ φίλημα, καὶ τὴν πρασινάδα τοῦ περιβολίου τῆς τὴν κάνουν μικρὰ ζαρωμένα χαμώκλαδα, μέσα εἰς τὰς λάσπαις τὰς ὀχιαῖς τὰς κάμπαις καὶ τοὺς βυρθακοὺς ὁποῦ τῆς μολύνουνε τὸν ἀέρα της. Οἱ ποιητάδες καὶ οἱ ἱερεῖς ἐσταθήκανε πάντα τοῦ λαοῦ οἱ διδάσκαλοι· μὰ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος οἱ γραμματισμένοι χωρίζονται ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ τὸν καταφρονοῦν φοροῦντες ρούχα γιὰ νὰ κρύψουν τὰ ψέμματα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὴν ἠθικὴν πείνα ὁποῦ ἔχει πλησιάζοντας τὴν θρησκείαν του τοῦ τὴν χορταίνουσι μεθόντες τον, ἢ μὲ τῆς θρησκείας τὰ πίτουρα. Τέσσερα εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς ἐθνικῆς μας μορφώσεως, ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης, ὁ νέος πολιτισμὸς, ἡ θρησκεία μας καὶ ἡ γλῶσσα μας· αὐτὰ εἶναι τὰ ξύλα ἀπάνω εἰς τὰ ὁποῖα θὰ κτισθῇ τὸ γεφύρι τοῦ ἐθνικοῦ μας ἀπολύτου· κάθε ἄλλο, ὁποῦ γυρέψῃ νὰ κτίσῃ κάνεις, πρὶν τὸ τελειώσῃ γκρεμίζεται καὶ ἀν' τελειώσῃ ἡ πρώτη νεροσυρμὴ τὸ ἐπὶ-ρε στὴ θάλασσα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020825